

Juleaa Havet

1973

VIKINGEN nr. 12

»Lilla Dan« ved Ring's Træskibsværft, Svendborg.
Maleri af F. Salling.

SØFARTENS BIBLIOTEK

Nyhavn 63

1051 København K.

VIKINGENS JULENUMMER

Nr. 12

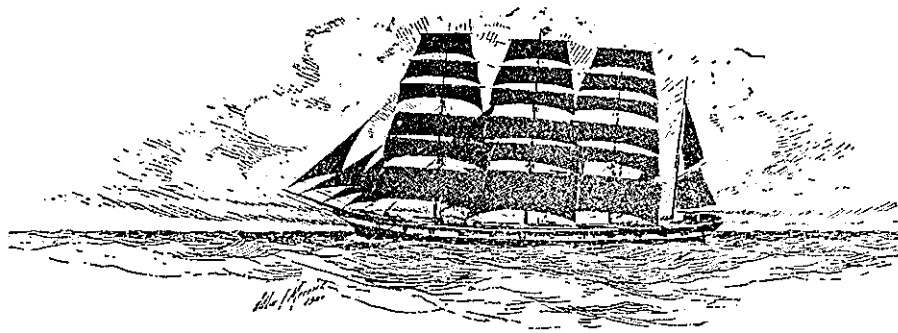
Jul paa Havet 1973

REDAKTION: AXEL BÆRENTZEN

VIKINGENS FORLAG . KØBENHAVN

TRYK: PALÆ-TRYKKERIET

Sømandsvise

Af Kaj Munk

(1945)

Hvad staar du der så træg og slap,
du Bondedrøs?
Et Pigebarn du kender knap.
Jeg ved om en, og hun er skrap,
med Foden rap og haarde Klap
og salte Kys.
Om Panden har hun skumhvid Krans.
Hun drog mig ud til Dans, til Dans
– til Søs.

Med Djævelskab de fjernt og nær
har ødt mit Hav.
Dog er hun end mig lige kær,
ja, maaske endnu mere værd
min lille Glut, nu hver en Færd
en Dans paa Grav.
Mit Liv i hendes Favns jeg vandt,
lad gaa om ogsaa der jeg fandt
min Grav. –

Mit Fædreland! den blev saa bleg,
din lyse Kyst,
De voldtog dig, og knap du skreg,
og de var mange, de, der sveg.
Mit Fædreland, du blev saa bleg,
du er saa tyst.
Men se, da alt var daanet hen,
stod end tilbage Søens Mænd
i Dyst.

Hvor drager mig min Fødestavn
med Mindets Magt!
Men heller i en fremmed Havn
jeg søndertygge vil mit Savn
og nævne fri og dansk mit Navn,
saa det bli'er sagt:
Trods Trusler og trods Judaskys
holdt Danmarks Sønnekuld til Søs
sin Vagt.

Vorherre, som i Himlen bor,
hver Sømands Ven,
du styrer alle Bølgers Ror,
du hører Hjertebønnens Ord,
aah giv mig Lov at se min Mor
engang igen,
narr vi har tvættet os for Skam
og staar foruden Trælleham:
fri Mænd.

Men skal det ske, min stolte Brud
og vilde Viv
mig sletter i et Favntag ud,
bring dem derhjemme Hilsen, Gud,
lad Storm staa Danmark ind med Bud,
en Vaarstorm stiv.
En Danmarks Søn, en Søens Søn
for, hvad han elsked, gav i Løn
sit Liv.

Flådestation Københavns Museumsmagasin er enestående i sin art

Tojhusløjtnant Otto Rødtjer.

Af Sigurd Jonassen

Fra et besøg i Museumsmagasinet på Holmen, hvor Museumsmagasinet leder, konservator Viggo Topsøe-Jensen viser rundt og med stor sagkundskab, glæde og stolthed fortæller om en del af de udstillede genstande og deres historie.

Man skal på forhånd have tilladelse til at aflægge Flådestation København et besøg, eftersom det er militært område.

For enden af Prinsessegade bliver den besøgende standset af Værftsbrovagten, overfor hvem man skal redegøre for, hvad besøget gælder og hvem, der har givet tilladelsen. Derefter udleveres et adgangsbevis, som efter besøgets afslutning skal tilbageleveres med underskrift af den, som har givet tilladelsen. Først derefter kan man igen vende tilbage til byen.

Museumsmagasinet samlinger har til huse i en gammel bygning, fredet i klasse A – Bohlendachhuset – som er beliggende på sydsiden af Frederiksholm.

Bohlendachhuset blev opført 1801 til anvendelse som magasin for slæderaperter. Det var bygningsvæsenet, der foreslog et såkaldt Bohlendäckerhus som velegnet til formålet. Huset er meget egenartet i sin konstruktion, og det er det eneste hus her i landet af denne type. Bohlen stammer fra plattysk og er betegnelsen for brædder. Disse huse opførtes oprindeligt i Frankrig, hvor de blev opført på de franske châteaux til ridehuse. Det er en slags tøndehus samlet af brædder i stedet for tømmer. I dag rummer huset Museumsmagasinet artilleri og håndvåben, dels i en stor hal i stueetagen og dels i etagen ovenover.

På rundgang

Man imponeres straks af de to store sale med de udstillede genstande – kanoner, håndvåben, uniformer, glas, service, sølvtøj og meget andet. Ingen bedre cicerone kan man få end konservator Viggo Topsøe-Jensen. Gennem hans foredrag om samlingerne får man indtryk af, at han lægger hele sin sjæl og megen af sin fritid i sit virke som museumsmagasinet leder.

Der findes ikke noget katalog over samlingerne, men Topsøe-Jensen har indtalt sin »rundvisning« på bånd, så måske vil dette senere kunne give anledning til udarbejdelse af en publikation over alt det værdifulde materiel, der findes her.

I fregatten »Fyen«s chefskahyt

Vi blev placeret i fregatten »Fyen«s tidligere chefskahyt på 1. sal for at høre nærmere om samlingerne. »Fyen« var vort sidste fuldriggede skib, der indtil 1956 blev anvendt som kaserneskip, men allerede 1900 var det forældet, og nu er det solgt til ophugning. – Læg mærke til uret og barometeret, der hænger her på væggene, siger Topsøe-Jensen, – samt lysekronerne, som altsammen stammer fra det første kongeskib »Dannebrog«.

– Det er et smukt interiør.

– Ja, det var en lykke, at chefskahytten blev bjærget.

– Fregatten »Jylland«, som ligger i Ebeltoft, får vel ikke samme skæbne som »Fyen«?

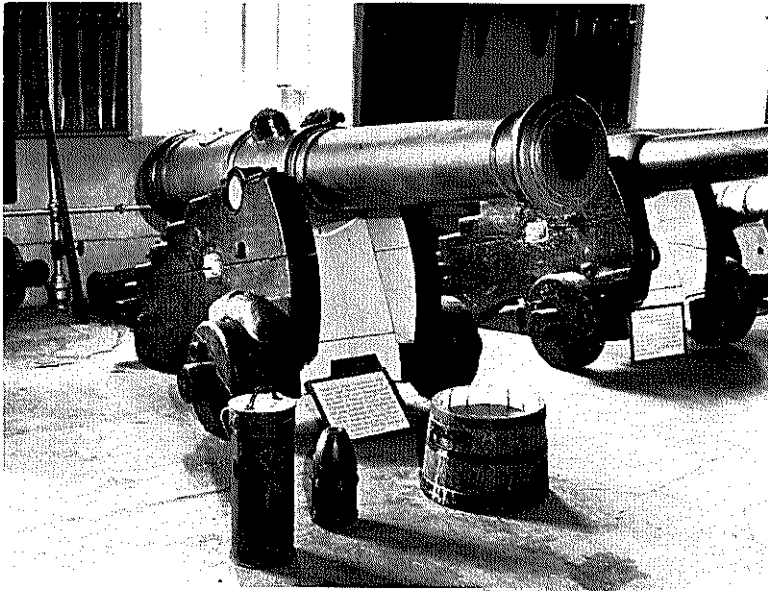
– Det håber jeg sandelig ikke. »Jylland« skulle nødig gå tabt. Staten har ganske vist kun bevilget 15.000 kr. af tipsmidlerne, men gennem private midler og takket være et stort publikumsbesøg er det

Kontreadmiral Th. Topsøe Jensen

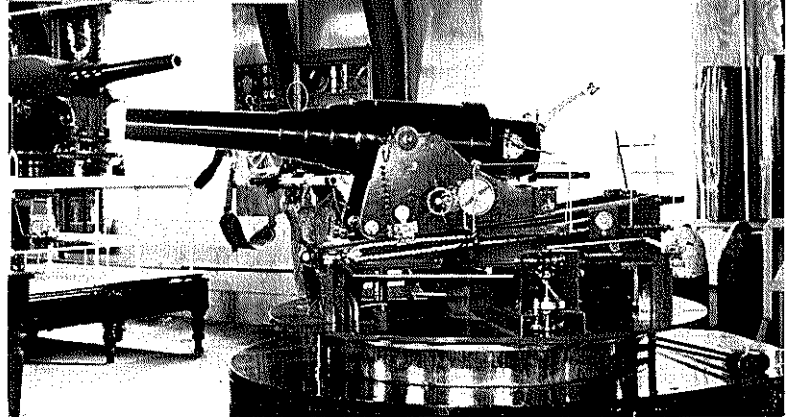

Kommandør P. E. Saabye

12 pd. bronzekanon, opriflet til 5½" riffelkanon. Stod om bord i fregatten »Jylland« i maj 1864 under kampen ved Helgoland.

Model 1:6 af panserskibet »Helgoland«s 30 cm Krupp bagladekanon. 1879.

indtil nu lykkedes at holde fregatten oven vande. I sæsonen er besøgsantallet på ca. 500 pr. dag. Det koster 2 kroner pr persona at komme om bord.

Samlingernes historie og formål

– Oprindelsen til disse samlinger, Topsøe-Jensen, er det »Kongelig Majestæts Modelkammer« fra 1670?

– Nej, det er det ikke. Samlingernes historie er af langt yngre dato. Det var bestyreren af arsenalet overkanonér *Otto Rødtjer*, der omkring 1905 begyndte at opstille artillerigenstande i arsenalet. I 1926 blev kommandør *P. E. Saabye*, der var chef for søartilleriet, samt min fader, kontreadmiral *Th. Topsøe-Jensen*, der var chef for Flådestationen, enige om at oprette et marinemuseum og samle alt, hvad der var af gamle ting rundt omkring på Holmen. Dermed lagdes grunden til samlingen her. Så kom besættelsen i 1940, hvor det hele måtte evakueres, og da krigen var sluttet, lå det altsammen i kasser. En kreds af private oprettede derefter Orlogsmuseet i Nikolaj Kirke, hvortil en del af marinens ting blev udlånt mod kvittering. Det er specielt skibsmodeller, der opbevares i Nikolaj Kirke. Resten – kanoner, håndvåben m. v. – lykkedes det at få installeret her i huset.

– Hvad er samlingernes hovedopgave?

– I første række er samlingen baseret på undervisning for vore artillerikonstabler. Alle Søværnets skoler får en rundvisning her.

Foruden, hvad der findes her i huset, har vi to magasiner med mine- og torpedogrej samt maskiner og forskelligt håndværk – sejmager, rebslager, rigger, skomager, skibstømmer og deres værktøj. Alle vore store kanoner er i et tredje magasin.

Alle marineinteresserede kommer på besøg

– Hver kommer på besøg?

– Alle, der er interesseret i Søværnet. Man skal blot skrive til Flådestationen på forhånd for at indhente tilladelse. Her kommer foreninger af forskellig art, spejdere, rotaryklubber, marine- og soldaterforeninger, og der kommer også en del udenlandske søofficerer.

– Nåede kong Frederik IX at se samlingerne?

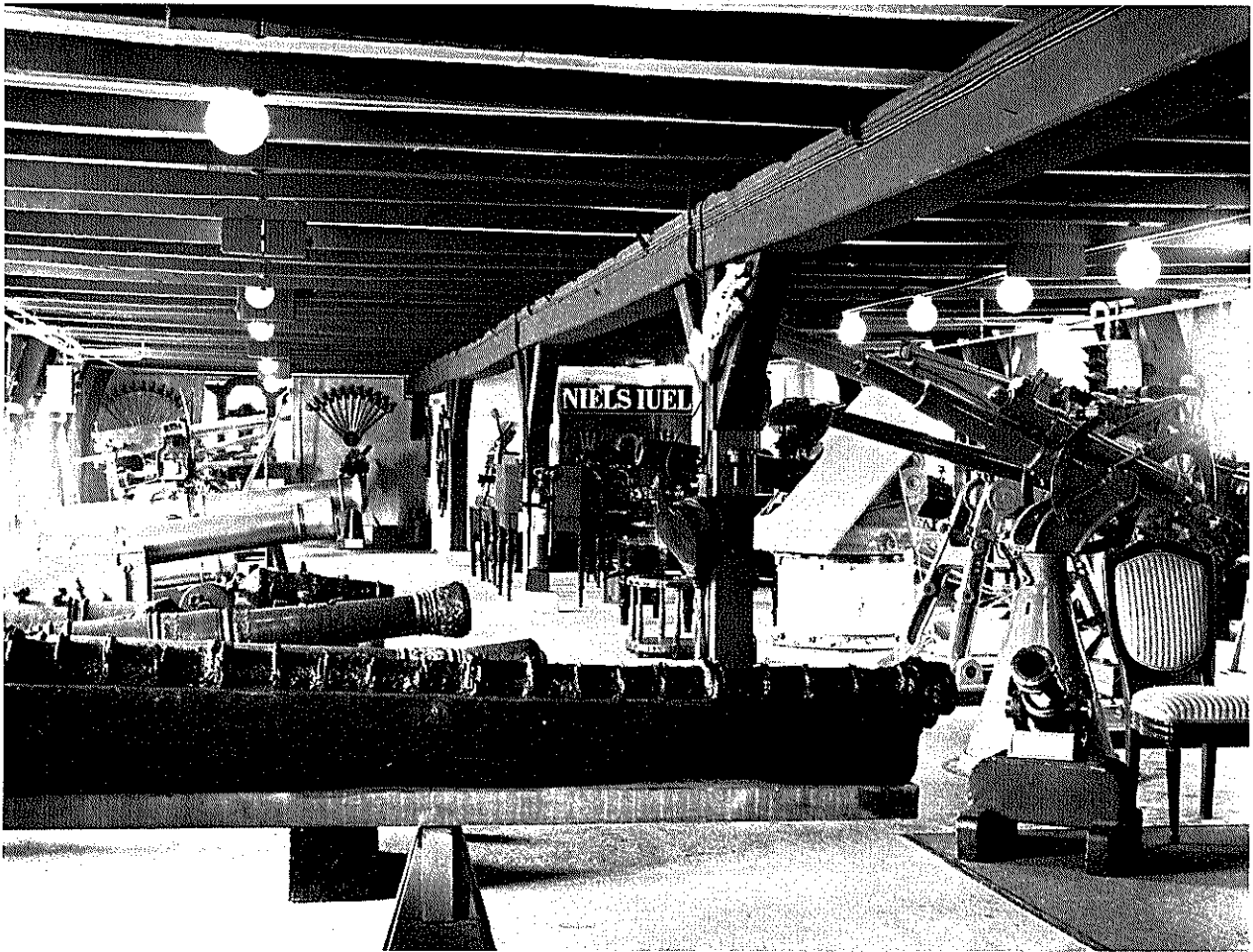
– Nej, desværre. Derimod har vi haft besøg af arveprins Knud og prins Richard.

– Hvad er det årlige besøgsantal?

– Ca. 8.000.

– Hvor gammelt er Museumsmagasinet, som det fremtræder i dag?

– 9 år.

Underetagen af Museumsmagasinet i Bohlendachhuset.

– Er man bedre stillet her, hvad lys og varme angår, end tilfældet er på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg?

– Ja, vi har både elektrisk lys og centralvarme.
 – Hvor stort et personel beskæftiger samlingerne?
 – To mand og en dame.
 – Det er vel ikke nogen afsluttet samling?
 – Nej, der kommer stadig nye ting til. Når f. eks. frømand finder noget på Holmens område, tilflyder det Museumsmagasinet. Alt hvad der iøvrigt findes i danske farvande, er Nationalmuseets ejendom.

De største klenodier

– Vi må vel hellere gå i gang med at kigge på nogle af de mest interessante ting. Hvad er museets største klenodie?

– Det er svært at sige, men vi kan i al fald prale med at have en af verdens ældste kanoner. Den er fra 1400-tallet, det vil sige fra dronning Margrethes tid med Kalmarunionen. Kanonen blev fisket op i 1941 ved Anholt og havde endnu en kugle i løbet. Nu er den præpareret og restaureret.

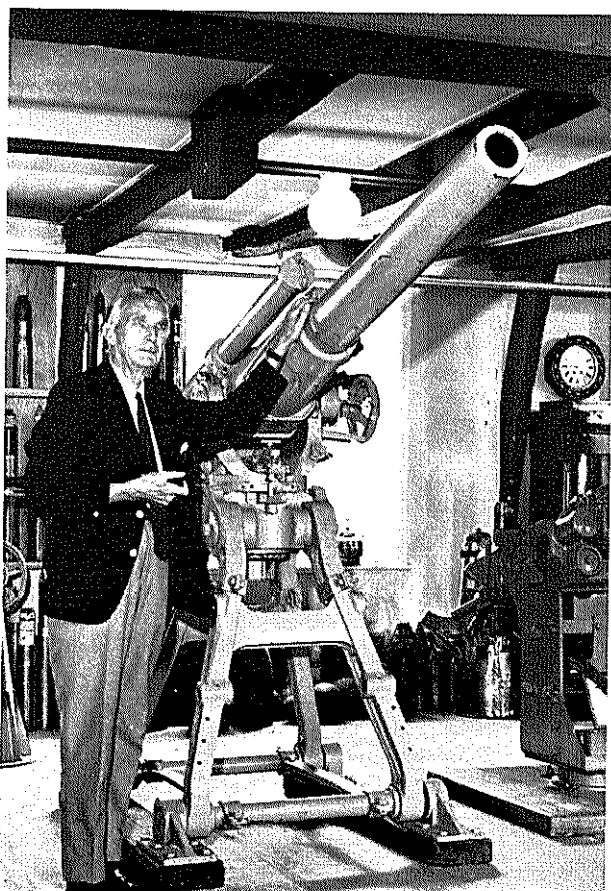
– Her ser De en kanon, fabrikeret i Tyskland. Det var en lille mand, der i 1876 begyndte at interessere sig for mekanik. I dag hedder byen, hvor

han boede, *Essen*, og er en millionby. Smeden hed Friederich Krupp.

– Her ser De en anden kanon, der i øvrigt var med til at skrive verdenshistorie. Når der kommer amerikanere på besøg, må vi tildække den, for de ville give meget for at få den flyttet til Pentagon. Men kanonen er ikke til salg. Den stod om bord i den tyske U. 20, som sænkede »Lusitania« og dermed var en af årsagerne til, at USA kom med i første verdenskrig. Den tyske kanon blev bjerget af danskerne, da U. 20 strandede på Jyllands vestkyst. Ifølge reglerne blev den gjort ubrugelig med en skæreblander, men som museumsgenstand er den uvurderlig.

– Her er mange andre marineminder. Der er en kanon fra den britiske ubåd E 13, som led en sørgelig skæbne ved Saltholm, da den blev jaget på grund af en tysk jager. 14 af den 30 mand store besætning blev dræbt.

– Under loftet hænger en 15 m lang vimpel. Der fandtes i sejlskibenes tid vimpler, der var endnu længere. Skibet, denne vimpel stammer fra, er en af Henrik Gerners 36 kanons fregatter. Det var kun den fjerdestørste type af de skibe, englænderne tog fra os i 1807.

8,8 cm kanon fra tysk II 20, der torpederede »Lusitania« den 7. maj 1915.

– Her er en af kanonerne fra fregatten »Jylland«. Kanonen er riflet, og dens kontrollbog ligger ved siden af kanonløbet. Af den fremgår det, at samme kanon den 9. maj 1864 under kampen ved Helgoland affyrede 29 skud. Det var meget i løbet af et par timer, for det tog lang tid at bakse en så tung kanon på plads med hånd og magt. Den kan stadig skyde. Nu skal De høre!

– Friktionsrørene gjorde de gamle affyringsmetoder overflødige, men krudtet i dem er stadig »dynamisk«. Et friktionsrør fra 1890 sættes i, og der lyder et gevaldigt brag efterfulgt af en røgsøjle.

– Ja, der er historie i næsten enhver af museums-genstandene.

Fra lægeinstrumenter til fyrtøj

– Der er også en lægekasse fra 1832. Mange læger har set den og siger, at dens instrumenter faktisk kunne bruges den dag i dag, blot er materialet i dag rustfrit stål. Her er også tandlægeinstrumenter, som ikke findes mere moderne i vore dage.

– Det er dog ikke alt sammen våben, De ser. Her f. eks. et ganske almindeligt husholdningsstykke. Det er et fyrtøj. Det var et sådant, H. C. Andersen fortalte, at soldaten brugte i eventyret »Fyrtøjet«. Det er en flintesten, der slår gnister. Gnisten rammer et stykke bomuld. Som tændvæske

skal bruges fransk brændevin. Det er det, vi i dag kalder cognac.

– I den venstre gavl i underetagen hænger en prægtig skibsklokke af malm i en smuk klokkegalge. Klokkeren er støbt i 1759 og bærer Frederik V's kronede navnetræk. Den har oprindeligt været skibsklokke i et af vore store orlogsskibe. Senere hang den i mange år ved Værftsbrovagten. Der ringedes med den 1/2 time før arbejdstids begyndelse og 1/2 time efter arbejdstidens ophør, kaldende Holmens faste stok til og fra arbejdet på Holmen.

Gnistsender og geværer

Samlingerne viser tillige en af flådens gnistsendere. Den er fra 1902 og kan stadig arbejde. – Men hvis den starter, siger Topsøe-Jensen, får jeg vrøvl med Danmarks Radio, for den vil ødelægge radiomodtagelsen i en radius af 30 km!

Vi ser til slut to geværer. Henholdsvis Napoleon og Hitler lavede dem til drenge, efter at begge havde skrabet bunden.

– Napoleonsgeværet er godt nok, hvorimod Hitlers var et selvmordervåben, tilføjer Topsøe-Jensen.

Fortiden bliver levende

Museumsmagasinet leder, Viggo Topsøe-Jensen, har en forunderlig evne til at kunne gøre fortiden levende for sine tilhørere. Man kunne høre længe på ham, for han forstår at give skildringer af Danmarks maritime historie, så man lytter spændt og beslutter at gå videre, dels med en anden gang at aflægge Museumsmagasinet et besøg og dels ved selv at studere vort lands interessante historie.

– Må jeg til slut spørge, om De har nogle ønsker med hensyn til fremtiden?

– Hvad vore samlinger angår, håber jeg, at vort land engang kan få råd til at skabe et stort orlogsmuseum. At samlingerne både her og dem i Nikolaj Kirke kan blive slået sammen, at samlingerne må gå en sikker fremtid i møde, og at der må blive bevilget tilstrækkelige midler til at administrere dem.

Krydsfregatten »Fyen«s chefkabyt. 1882.

Dansk jul under aftenstjernen og sydkorset

Af Carl Østen

Denne juls fejrelse ligger langt tilbage i tiden, år 1901. Da lå dansk krydserkorvet »Valkyrien« på sin stationstjeneste under Dansk Vestindien med en besætning på ialt 279 mand.

Jeg havde som »Valkyrien«-fælle, men af årgang 1923, den store kammeratlige glæde for godt en halv snes år siden at være sammen med 10–15 værnepligtige fra nævnte togt, hvis alder lå omkring 70 år. De udgjorde en tæt sammenknyttet kreds og mødtes i mindernes smukke skær en gang årligt. Et par af dem har gennem mig i »Vikingen« fortalt om deres oplevelser på togtet. I det her følgende gengives, hvad en af dem fortalte om julen 1901 om bord:

»Juleaftensdag blæste passaten ganske svagt, og himlen var letskyet, medens temperaturen lå på 30° celsius, hvilket var noget over middel. Så i disse for en hjemlig jul helt paradokse omgivelser kneb det med at komme i julestemning.

Forberedelserne med at omskabe dækket på »Valkyrien« til en julestue begyndte om eftermiddagen. Langs lønningen opsattes palme- og pinjegrøene og andet grønt, så der næsten blev løvhytter ud heraf, og henne på agterdækket under solsejlets ly rejstes juletræet, en træart, der udover sin grønne farve ikke mindede meget om gran. I stedet for tællelys sattes elektriske pærer på det, hvad vi aldrig havde set før. Lige så nymodens var illuminationen med lyspærer mellem masterne, hvor de i skriftform dannede »Glædelig jul«. Det var vældigt flot at se dem lyse efter mørkets frembrud, hvilket skete ved 18–19-tiden.

Festmåltidet for os værnepligtige bestod af risgrød kogt i vand samt flæskkesteg, hvilket sidste lige kunne glide ned, da flæsken ikke var så godt som det hjemlige. Hertil drak vi rødvin, ikke fordi det var jul, for hver dag fik enhver sin daglige ration heraf. Denne var dog så lille, at den måtte spædes op med vand, om tørsten skulle slukkes nogenlunde. Kl. 19, efter at skibsklokken havde kaldt til samling, samledes alle vagtfrie til gudstjeneste på det rummelige agterdæk. Af hensyn til højtiden tørnede alle vagterne hver time. Højtideligheden indledtes med en af de gammelkendte julesalmer til akkompagnement af vort blæseorkester på en halv snes mand. Derpå læste kaptajn H. Konow (senere viceadmiral, død 1939) juleevangeliet op så hjerteligt og følsomt, at det greb os alle, vel i forbindelse med,

at vore tanker i dette øjeblikkets stilhed omfattede både Jesusbarnet og de kære derhjemme. Flere af os var så bevægede, at vi fik tårer i øjnene. Et par salmer afsluttede gudstjenesten, hvorpå den muntre del af aftenen tog sin begyndelse. På borde, som var hentet op på agterdækket og stillet op rundt om træet, lå gaver til enhver om bord, lige fra chef til yngste lærling. De var indkøbt for de 200 kr., som af marineministeriet var stillet til rådighed herfor. Tillige havde private bidraget med gaver. Uddelingen af dem alle foregik via tombola med numre. Almindeligt var kasse med cigarer, medens noget så ualmindeligt som tamburiner og vifter, der var købt i Spanien, også fandtes blandt mande-gaverne! Nå, det har vel været med den bagtanke, at vi havde en lille pige derhjemme, som bedre ville værdsætte disse eksotiske souvenirs. –

Aftenens største traktement var rum-punch, som udleveredes fra kabyssen i vore emaillerede drikkekruks. Med det i hånden kunne vi så gå ned på vor banje og feste i eget kammeratligt lag, om vi ikke foretrak at nyde punchen på dækket med stjernehimmelen til loft, med udsigt til lysene inde i Charlotte Amalie og høre de svage toner fra negrenes strenge musik derinde.

Taptoen blæstes til sædvanlig tid, kl. 21, hvilket dog ikke betød, at vi skulle gå til køjs med det samme.

»Sømændenes prinsesse«, prinsesse Marie, der til »Valkyrien«s jul 1899 på Østasien-togtet havde vist sig som den store gavmilde fe, havde til vor jul givet de fleste af gaverne.

Julemorgen overraskedes vi ved, at orkestret til ordinær udpurringstid blæste julesalmer, hvormed vi vækkedes i stedet for reveillen som på årets øvrige morgener. Om formiddagen afholdtes atter julegudstjeneste, og om eftermiddagen havde det ene kvarter de sædvanlige 5 timers landlov. I land kom vi aldrig om aftenen, når undtages en enkelt mand med særlig tilladelse.

2. juledag fik sit særlige forløb ved hajfangst. Der havde været nok af anledninger dertil før den tid, for hajer kredsede altid om skibet som hidtrukket af de overbordkastede madrester. Men da nu denne dag halefinnerne på 4–5 store krabater kløvede vandkorpen, mente en af officererne, det kunne være sjovt at få én hevet om bord til nærmere iagttagelse. Et stykke flæsk på en stor jernkrog, hvis line var fastgjort til fartøjsbommen, kastedes uden-

bords, hvorefter udkigen på broen fik ordre til at varsko, når der var bid.

Det kom der, medens vi sad ved middags-skafningen. En halv snes mand blev så kaldt op til assistance, men vist ikke én af resten blev tilbage på banjen, som lokket op af spænding. Med sin kraftige hale piskede dyret vandet til skum, indtil en løjtnant fik givet den et par riffelkugler i hovedet. Herefter slog et par mand fra »Moses« – det var vor jolle – med en line halvstik om halen på hajen, som vi ved hjælp af mange par armes kræfter fik hevet indenbords, for det var en ordentlig krabat på ca. 200 kg med en længde af 4–5 m. Den var dog ikke mere død, end den kunne slå med halen, hvis kraft er nok til at lemlæste en mand. Slagteren beordredes så til at kappe halen af den med sin store økse, og da først døde den.

Ved skeletteringen af den skulle han udskære nogle lunser filet-kød, da nogle af officererne ville vide, hvordan hajkød smagte som bœf. Så vidt vi erfarede, blev det ikke nogen smags-sukces!

Resten af hajen blev varpet udenbords, oven i købet med den fastgjorte line, for at de indfødte, der lå afventende ved siden, lettere kunne bugsere dyret i land. Om de spiste hajkød, ved vi ikke, men skelettet havde i hvert fald værdi for dem, idet de af rygraden lavede en fin spadserestok. Man overdriver ikke ved at sige, at det vrimgledede med disse havets værste uhyrer. Selv når vi befordredes i land i de små fartøjer, fulgtes de af en eller to hajer næsten helt ind til kajen.

Nytårsaften adskilte sig fra de andre aftener kun

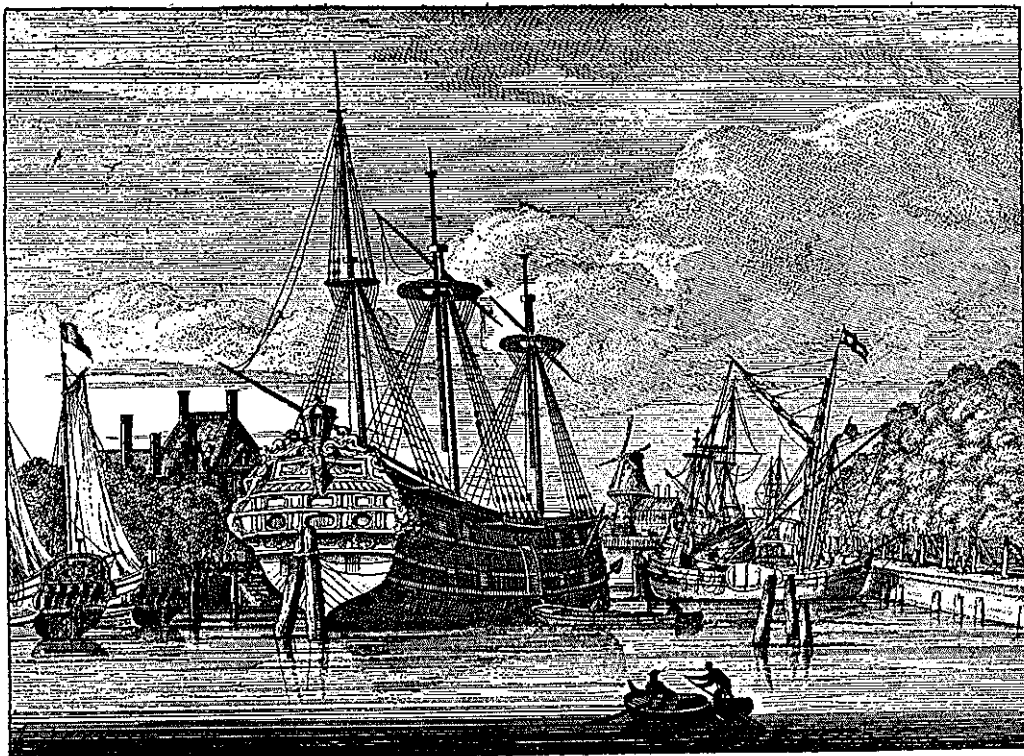
ved, at vi fik punch. For vagtfrie officerer og chefen forløb den derimod på meget mere festlig vis. De var til galla-dinér hos guvernøren, som udbragte sin nytårsskål for St. Thomas og dens indbyggere. Forinden havde en dansk læge talt for Moder Danmark og chefen for damerne.

Nytårsdag afholdtes gudstjeneste om bord med påfølgende parade for chefen, hvorefter der var kvarters-landlov. I guvernementsbygningen modtog guvernøren nytårsgratulanter repræsenteret af fremmede magters konsuler, kolonialrådsmedlemmer, embedsmænd, cheferne for de i havnen liggende fremmede orlogsmænd samt »Valkyrien«s chef.

Under receptionen udbragte guvernøren et leve for Kongen af Danmark. I dagens løb gengældte guvernøren de forskellige skibs-cheferes visit, altså også i »Valkyrien«, og i hvert skib skete det under salut. Så det var et nytårsskyderi, der kunne forslå noget! – 2. nytårsdag vistes Charlotte Amalies indbyggere den opmærksomhed, at »Valkyrien«s orkester spillede for dem fra kl. 20 til 21.30.«

— — —

Hver juleaften siden har aftenstjernen og sydkorset skinnet over Charlotte Amalie og American Virgin Islands, som de tre forhenværende danske øer: St. Thomas, St. Croix og St. Jan har heddet siden 1917, men ikke over nogen dansk orlogsmænd. Kun en fælle har i tiden herfra og op til nu fejret jul på tropiske breddegrader, krydser »Niels Juel« på sit togt til Sydamerika i vinteren 1923–24.

Rotterdams
havn omkring
år 1700

VEL I HAVN!

Tekst og tegninger: Christian Bogo

Den gamle skonnertbrig »Gyda«, ført af »Gyda-Janssen«, arbejdede sig juleaftens dag ned gennem Kattegat i en forrygende storm fra vest. Skuden, der var bestemt for Kalundborg med en ladning kul fra England, lå dybt og gik tungt i søen, mens den tog den ene styrtø over efter den anden.

Styrmand Kragh var på dækket og havde vagt, det vil sige, hverken han eller kaptajnen havde været til køjs eller af olietøjet, siden de gik fra England; de havde haft hårdt vejr med skiftende byger på hele hjemrejsen, så vagterne gled over i hverandre såvel for deres som for folkenes vedkommende.

Men nu var kaptajn Janssen netop gået ned for at gøre bestik, han havde talt noget om at ændre kursen, og styrmand Kragh fortsatte sin rastløse vandring fra luv til læ, fra læ til luv, følgende skudens duven. Han var iført en svær oliefrakke og havde tykke hjemmestrikkede vanter på hænderne, ansigtet stak frem under sydvesten, der lå godt ned i nakken, og træklamperne under de knæhøje søstøveler gungrede mod dæksplankerne for hvert skridt. Af og til lod Kragh blikket glide op gennem takkelagen op mod skyerne og derefter horisonten rundt, indtil det havnede ved rorsmanden og den bugtende, svindende kølvandslinie agter, hvor loglinens streg tabte sig langt ude mellem skumtoppene. Og hvor logminen forsvandt, bristede også tråden med virkeligheden, og tankerne gik på langfart over i fortiden, som bølgetoppe, der kommer og går.

Styrmand Kragh var omkring de fire og tyve, høj og vejrbitd, med et lille lysegult overskæg og blå øjne, der missede frem mellem de lidt sammenknebne øjenlåg; til hverdag brugte han ikke mange ord eller havde udtryk for dybe følelser, han var måske lidt »tør« eller sær. Så var skipperen, hans svigerfader, en anderledes lun fyr! Ak, ja! Skipperen som svigerfader! Tankerne løb tilbage til øen dernede sidste år, hvor han havde taget eksamen og lært Marie at kende; han havde snuppet hende lige for næsen af en rival. Nå, det kunne jo godt være, at den anden holdt lige så meget af hende som han, ja, måske holdt Marie endda mere af den anden end af ham, Kragh, men da spørgsmålet var kommen faderen for øre, havde han holdt på den vordende styrmand Kragh, og så var hun hans – den sag var i orden. Han var ellers polisk nok, den gamle. – »Nu kan du så komme om bord hos mig til sommer, når du har taget »anden del«, så kan jeg ha' lidt opsyn med dig den første tid,« havde han sagt til svigersønnen. Og Kragh kom ombord. Den gamle Gyda-Janssen vilde nok holde lidt bestik med, hvem han gav sine døtre til! Det havde været en sjov jul den sidste dernede på øen, hvor unge og gamle, »de fine« og »vi andre« festede og kendte hverandre; han huskede tydeligt svigerfa'r – om forladelse, skipperen – havde optrådt som revyforfatter og gjort stor lykke.

Døren henne i kabyssen blev nu smækket op, og

skibsdrengen Lauritz kom til syne om læ og løb agterud mod kahytstrappen med den blå kaffekande i hånden. – »Ah!« snusede styrmand Kragh efter ham, da drengen strøg forbi med skumsprøjtet af en styrt sø om sig, og duften fra den dampende kande strejfede styrmandens næse. »Den er nok ekstra i da', hva' »La's«?»

»La's« grinte, så de store fortænder dannede en dobbelt rad skæve savtakker mellem læberne, og de lyseblå øjne blev helt borte mellem de sammentrukne øjenlåg – så forsvandt han i tre spring nedenunder. Lauritz, der aldrig blev kaldt andet end »La's« om bord, var dernede fra øen; han var »Tosse-Anes« eneste søn; det var hans første rejse.

– »Vi kommer til at ændre kursen, styrmand; det kan ikke hjælpe at ligge her og stampe mod søerne, vi når ikke uden om »Gniben« i dag med den vestenstorm. Og ligge her og krydse i juledagene, synes jeg ikke om for folkenes skyld. Jeg kunne også godt li', at de derhjemme skulle vide, vi er kommet vel i havn i julen.« Det var Gyda-Janssens resultat af bestikket.

»Hvad vil De gøre, Kaptajn?«

»Løbe ind til Hundested og ankre; der ligger vi da i læ og kan få en hyggelig juleaften med to ankre for boven og en hilsen til dem derhjemme.«

Gyda-Janssen lod skuden falde af, og nu gled »Gyda« med ændret kurs over mod Isefjorden i kursen syd-sydøst. Ved 3-tiden, som dagen gik på hæld, faldt ankrene på Lynæs red, og den tykke lods Christensen, der var kommen ud i lods båden og havde anvist ankerplads sagde, idet han gik ind i kahytten for at få en »julesort«: »Her ligger du godt, Gyda-Janssen, ligeså godt som hjemme i din egen dynehalm.«

Da han gik fra borde, havde han ordre med til købmanden på varer, for at de kunne få en ordentlig juleaften om bord, og så et telegram til kaptajnsens hustru; det lød:

»Vel ankommen og ankret på Lynæs red. Gud give dig og børnene en god og velsignet jul. *Far.*

Et par timer senere kom lods båden ud igen med julesagerne, derimellem en stor gås, og røgen fra kabyssen stod som en blå stribe henover agterdækket med en forjættende duft om jul.

Julebordene var dækket ombord i »Gyda«; forude stod den på flæskesteg, dobbelt ration snaps og øl og alt det, der kan skaffes, når man under sådanne omstændigheder når land; stemningen var god. Anderledes i kahytten, hvor gåsestegen stod på bordet mellem slingregrejerne og drejede sin brune, trinde krop i takt med skibets duvende bevægelser ligesom lampen under loftet i den kardedanske op-hængning; den sidste mindede om en signallampe, der svinges til varsel for søfolk i havsnød.

»Jeg synes, hun kuler mere op, styrmand.«

»Det synes så; men vi ligger jo sikkert her, sagde han jo, lods en,« svarede styrmand Kragh.

»Du er vel ked af, vi ikke nåede hjem før! Vi kunne næsten ha' set nogen af dem om bord her, hvis jeg ikke tager fejl og kender Marie ret,« fortsatte kaptajnen.

»Jeg tror nok, de havde været gladere for at se kaptajnen hjemme i julen – en anden har jo ikke hus og hjem endnu, så vi må vente.«

»Din og Maries skål, styrmand!«

Kaptajnen hævede sit glas og drak ud.

»La's«, der vartede op, grinte med bred mund; det lyse, forblæste hår stod i totter ud fra nakken og ud over ørene. Han var lykkelig – han havde nået at få et brevkort til sin moder sendt i land med lods båden.

Styrmanden løftede sit glas med den eneste cognac, de havde fået til kaffen.

»Deres skål, kaptajn, på Deres hjem og »Gyda« velgående.«

De førte glassene til læberne – men ingen af dem fik drukket skålen, for i dette øjeblik rystedes skuden af noget, et ryk, det var, som om noget sprang. I næste øjeblik lå glassene væltet på bordet, og både styrmanden og kaptajnen var i et spring oppe ad kahytstrappen og i løb forude. Midtskibs mødte de tømmermanden: »Det var styrbordskæden, der gik!« råbte han mod dem.

»Hurtig, reserveankeret klar! Stik ny kæde på!« kommanderede kaptajnen og var forude i næste nu. Søen larmede og kom i hvide bråd indefter og slog i sprøjt og kaskader over bakken, hvor besætningen sled i det med at få det andet anker værpet ud.

»Det blæser mere og mere op, styrmand; det er ikke gode tegn.«

»Ja, den bliver slem til natten,« svarede styrmand Kragh og så op på kaptajnen; aldrig havde han set ham så alvorlig som nu, end ikke dengang, de nede i Kanalen i tåge var ved at blive oversejlet af en stor lastdamper.

»Ja, nu ligger vi her,« fortsatte kaptajnen, »og ligger her på lodsens ord. Vi kan ikke engang gå under sejl, for vi kan ikke holde den klar af kysten, til vi får fart, så vi kan manøvrere!«

Og stormen steg fra time til time.

Ved ti-tiden om natten sprang vinden om i nord; nu lå der intet skærmende land mellem dem og det sydende, brølende hav derude. Fra Kattegat kom søerne væltende ind, sorte og høje med hvide kamme, der kogte og hujede i mørket, mens orkanen fløjtede og klagede i rigningen, snart hvinende og klynkende i tynde, spændte barduner og fald, snart brummende og jamrende over de svære stag og venter. Søen stod i lysende skum om »Gyda«s bov, når den støttet af de spændte ankerkæder pressede sit brede, furede træbryst mod de fremvæltende vandmasser. Ellers var alt om bord kun mørke, himmel og hav, kun nat.

– – –

Men inde fra land på begge sider af Isefjordens indløb lyste ud mod dem, når de red på en bølge-

kam, lyste som spredte, tændte små julelys de oplyste vinduer i husene, hvor juleaften fejredes i varme og lune og stille glæde; uanfægtet af stormen lyste de fredeligt derinde på kysten, og ingen havde i deres glæde tanker for dem derude, som red julestormen af under den hjemlige danske kyst, med to ankre i den skrøbelige, vigende sandbund og dækket under skummende og frådende vand.

Ved midnatstid blev der pejlet i lasten; der stod mere end én fod vand; folkene måtte blive ved pumperne og arbejde i vand til knæene, når søerne gik over dækket.

Henad kl. 2 var Gyda-Janssen klar over, at de var i langsom drift ned langs kysten: lysene inde på land lå ikke i samme retning som tidligere på aftenen og det kunne ikke være, fordi enkelte lys var slukket, for der *var* visse holdepunkter og fyret inde på havnemolen, der sagde ham det – og så desuden et underligt instinkt, som kun gamle søfolk har.

Storbåden blev gjort klar og svunget ud, klar til at sætte i søen, og kaptajnen gik ned i kahytten for at hente blussegrejerne. Da var det, mens han stod dernede og haledede dem frem, at det var som gulvet under ham rystede som i jordskælv, og alting et øjeblik sortnede for ham.

»Gyda« havde taget grunden. Dens køl huggede, som en kroget, gammel ryg mod madrassen, mod sandbunden – det sidste livtag mellem den gamle kæmpe og det evigt stærke hav var begyndt.

I et spring var han oppe ad trappen, og ti sekunder efter lyste det første nødblus ud i natten. Folkene arbejdede med forsagelsens mod og kræfter, men i lasten steg vandet mere og mere. Blus lyste efter blus, og stormen stilnede ikke. Inde i land sås lys i flere og flere ruder, ligeledes nede ved havnen; men *det* vidste de om bord, at det var håbløst for nogen at prøve at gå ud i båd derindefra, brådsøer stod som bjerge ind mod kysten.

De derinde så hjælpeløst til; i mands minde havde ingen set så oprørt sø dér på kysten.

Og det var julenat! Stakkels de derude!

Om bord havde de forsøgt at sætte storbåden ud; den knustes mod skibssiden. Og hækjollen og bagbordsbåd var begge gået tabt; den første var kænret i søerne, den anden havde slidt sig løs af fortøjningen agterude og var gået i drift.

Folkene var udmattet gået fra pumperne og havde samlet sig på ruftaget, hvor blus på blus lyste og blev besvaret inde fra land, men uden at bringe hjælp. Kahytten var fuld af vand.

Dér sad de oppe på ruftaget, sammenkrøbne og hagede sig fast. Ingen af dem sagde noget, end ikke, når skuden huggede mod grunden, så det rystede fra for til agter; de vidste, at holdt skuden, til stormen lagde sig, var livet bjærget; men hvis ikke – så gjaldt det om at gå i drift om muligt med en bid planke eller rundholdt under sig, som man bedst kunne, og så lade Vorherre om resten. De havde taget afsked med hverandre, »Gyda-Janssen« havde

takket dem hver især og bedt dem tage det, der måtte komme, som mænd. Kun drengen, »lille La's« viste tegn til uro. Med små klynk klemte han sig mod kaptajnen og gemte sin hånd i hans.

»Jeg bliver hos Dem, kaptajn, De skal være min fa'r. Jeg tør ikke prøve det alene!«

Det var som om agterskibet mere og mere trykkes ned af søerne, og stævnen løftedes; tråden åd sig ind over dækket og skyllede ved ruffets fod.

»Der må være mere sikkert oppe på bakken,« råbte kaptajnen gennem stormen og søgte at vinde fodfæste på det hældende dæk.

»Jeg bliver hos Dem, kaptajn,« skreg La's og hagede sig fast ved ham, mens de arbejdede sig forud.

I det samme kom en sø, som løftede »Gyda«s stævn højt, efterfulgt af en brådsø, der med et rystende brag satte »Gyda« så fast i grunden, at skroget splintredes.

Alt var kaos!

Sejl og master, stænger, rundholter og rigning flød i eet med stumperne af skroget; Søen stod omkring dem som en skummende heksekedel.

»Hold fast!« skreg styrmand Kragh gennem larmerne og sansede ikke mere.

— — —

I mindre end et sekund var hans bevidsthed på vandring mod fjerne egne, til hjemmet hos hans moder, til øen hos Marie, hos hendes søskende og hendes moder, til egne, han havde gæstet på sine rejser

En kvinde kom ned til ham på stranden. Det var Marie . . .

– og vendte så tilbage til stedet, hvor han var, og hvor han fandt sig selv hagede sig fast til ruffets tag og folkene ved siden af i samme stilling.

En sø løftede ruffet, der var kommet klar af skibet, og bar det i en slyngende bue fra vraget, der forsvandt under bølgenes væld.

Nærmere og nærmere drev de på ruffet mod land, søerne kastede dem indover. Nu var de ganske nær inde; i mørket skimtede de og hørte de folk på stranden råbe og kalde, men hver gang de troede, ruffet skulle tørne og stå fast, trak suget dem udover igen.

Længere og længere ned langs kysten drev de uden at turde vove springet. Råbene inde fra stranden skelnedes utydeligt i orkanens hysten og brændingens øredøvende brag; et par liner, som blev hevet ud til dem, havde nær revet et par mand med, uden at de dog fik fast tag i dem. Nu vidste de, at hvis ikke de ville risikere, at ruffet kæntrade med dem i brændingen eller gik til søs igen, måtte de forsøge, vove springet.

»Klar næste gang vi tørner!« råbte styrmand Kragh til de andre. De opfangede ikke ordene, men nikkede blot som svar.

»Spring!« lød det i samlet råb inde fra strandbredden, og i samme nu, da en høj sø løftede og bar dem indover, sprang de og faldt og vadede i vand til livet. Og mens suget gik udefter et øjeblik mellem to søer, ravede, kravlede og kastede de sig ind efter, hvor snese af hænder rakes ud mod dem og halede dem ud af søens fangarme.

De blev alle reddede, undtagen kaptajn Gyda-

Janssen og skibsdrengen Lauritz. Ingen havde set dem, siden de forsvandt i mørket for at gå forud til bakken; ingen havde hørt, om de havde råbt, for brådsøen var kommet over dem i samme nu.

Hele natten søgte og kaldte man langs stranden.

Forgæves! Intet svar uden stormens hidsige hvin og brændingens uophørlige buldren og kog. Først henad morgen, da det lysnede, lagde stormen sig noget; den grå dæmring lyste over »Gyda«s grav, hvor kun en rest af sprydet og bakken ragede op som et søndret lig, en ribbet rest af den gamle skude.

— — —

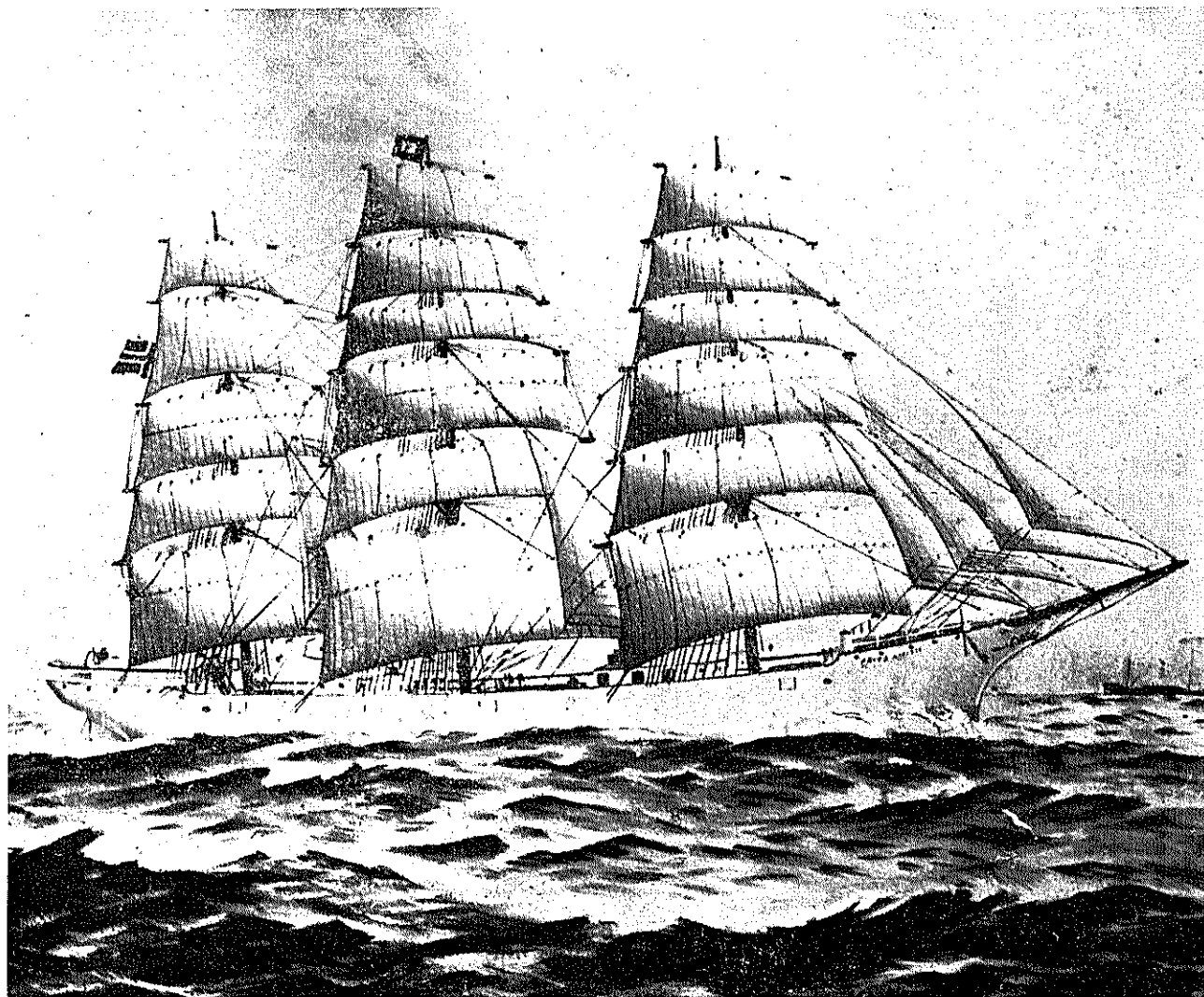
Styrmand Kragh gik juledags middag langs stranden og spejdede efter sin kaptajn og drengen. Af og til dukkede noget frem i vandskorpen, det kunne ligne et hovede eller en hue, men hver gang viste det sig at være en stump vraggods.

En kvinde kom ned mod ham fra byens yderste huse. Han ænsede hende ikke, før hun var tæt henne ved ham, da så han, at det var Marie, og vidste, før hun åbnede sin mund, at hun var rejst hjemme fra om morgenen for at møde ham. Og først da hun hulkende lå ved hans bryst, var det, hun kunne få sagt de ord, han ikke forstod, men gættede sig til. Og i tankerne så han, mens han trykkede hende varmsomt ind til sig og strøg hende over de våde kinder, hjemmet dernede på øen, juleaften, børnene samlede om bordet og moderen, der fik telegrammet og stille bøjede hovedet, mens hun hviskede til dem:

»Gud ske lov, børn! Så er da fatter også denne gang kommen vel i havn!«

*Th. Langtved
Hjerppeund.*

Ligesom dette skib havde Antons »Sunbeam« alle sejl til for en frisk brise, da han stævnede ud på sin første rejse.

Antons første rejse

Af Hartvig M. Jørgensen

På skamlen på bagbords side af rorkassen ved det mandshøje rat stod ungmand Anton og styrede. Det store 3-mastede fuldskib lå meget nær bidevind, selv om ræerne ikke var braset hårdt op mod bardunerne, og Anton holdt øje med sejlene, især med krydsrøjlens luv skøde, foruden at han hele tiden vogtede på den ham beordrede kurs på kompasset, der stod i nathuset foran rattet; for selv om det var Sydøstpassaten, var man nu så langt mod syd, at vinden godt kunne skralle og sejlene begynde at blafre i luv skøder. Anton var på sin første rejse som ungmand med et stort sejlskib. Det havde været svært for ham at få lov at gå til søs. Forældrene havde gjort alt for at overtale ham til at vælge en anden livsstilling. Til sidst indså de, at der ikke var noget at stille

op og gik derefter i gang med at få ham udrustet og udstyret så godt, det lod sig gøre; de var meget aktive for at skaffe ham hyre, og det var resulteret i hyren som ungmand med det 3-mastede fuldskib »Sunbeam«, der skulle på en rejse til Buenos Aires.

Det havde hidtil været en heldig rejse. De havde nået Nordøstpassaten uden at have mødt egentlig dårligt vejr, var sluppet heldigt gennem stillebæltet omkring Ækvator og var nu snart gennem Sydøstpassaten.

Anton var hurtigt faldet til om bord. Han var kommet på styrmands vagt, bagbords vagt, ved vagtfordelingen lige efter afgang. Han havde hurtigt vænnet sig til livet til vejrs, til ubesværet at fare op til røjlerne og løsne dem eller gøre dem fast, alt

efter hvad der i det givne tilfælde var påkrævet og ellers i øvrigt være med i alt forefaldende i rigningen og på dækket under manøvrer og ved sejlene, når det var alle mands tørn. Han gjorde bakstørn for sin vagt, vaskede op og sørgede for, at alt til brug ved vagtens skafning var rent og i orden. Han havde lært kompasset og lært at styre, så han kunne tage sin tørn ved roret en time ad gangen sammen med de 6 andre mænd på vagten, 4 matroser og 2 letmatroser. Han kendte forlængst alle de mange tovender, hvor de stod inde ved masterne eller ude i borde. Han havde klaret sig godt og skulle være tilfreds med resultatet.

Men han havde en plageånd. En af matroserne, med særlig trang til at hævde sig, havde den opfattelse, at det kunne han bedst ved at dominere og tyrannisere et yngre besætningsmedlem. Han forsøgte at gøre livet surt for Anton. Aldrig kunne Anton gøre noget godt nok i lukafet eller andre steder efter matros Harold's opfattelse. Han fandt fejl ved alt, hvad Anton foretog sig. Anton udførte alt, hvad han blev sat til, efter bedste evne og med god vilje, og selv om det ofte var ved at tage modet fra ham, holdt han dog tappert ud og gjorde samtidig, hvad han kunne for at undgå Harold's chikanerier.

Nu styrede han det store, smukke skib. Med højre hånd havde han fat om øverste knage på rattet, der var så højt oppe, at han netop kunne nå den, og med venstre hånd holdt han om knagen, der befandt sig vandret ud for ham. Girede skibet bort fra kursen, drejede han hurtigt rattet i modsat retning af den, til hvilken skibet havde flyttet sig; når så skibet havde standset sin flugt bort fra kursen og næsten var tilbage dertil igen, lagde han hurtigt roret tilbage til samme stilling som før, idet han »føjte sig for«, om skibet dermed ville blive på kursen. Men således måtte han hele tiden være agtpågivende og følge skibets bevægelser og øjeblikkeligt modvirke enhver tendens til at bevæge sig bort fra kursen. Han følte sig stolt over at kunne styre dette store skib med dets tårne af sejl. Han følte sig opløftet ved at se ud over det endeløse hav, der strakte sig ubrudt til den fjerne horisont til alle sider. Og over det alt sammen hvælvede den blå himmel sig med hvide skyer, der jog som himmelfartøjer fra luvart til læ. I bestiklukafet slog uret 4 glas, og Anton slog 4 glas på den lille messingklokke, der hang ved siden af ham. Klokkeren var 2 eftm., og kort efter kom den ene letmatros, hvis rorstørn det nu var, for at løse af. Letmatrosen stillede sig op på skamlen bagved Anton og greb den øverste ratknage, som Anton slap, idet han højt og tydeligt sagde kursen, han styrede, og som letmatrosen lige så højt gentog. Anton gik ned på dækket og fandt 1. styrmand, til hvem han gentog kursen, han havde styret. Styrmanden satte ham derpå til det arbejde, hans afløser netop havde forladt, nemlig sammen med den anden letmatros at banke, skrabe og mønje rustpletter på skanseklædningen og dennes støtter. Kl. 3, ved 6

glas, hentede Anton kaffen i kabyssen og ind i lukafet, og man holdt $\frac{1}{2}$ times kaffetid. Kl. 6, ved 6 glas, skejedes ud med almindeligt arbejde, og kl. 8 var det vagtskifte. Således gik dagene, mens skibet under sejlenes pres pløjede sig vej gennem oceanet.

Matros Harold fortsatte med at genere Anton, skældte ham ud og sætte ham til ekstra-arbejde i lukafet på frivagten. Imidlertid havde det efterhånden vist sig, at Harold ikke var særlig populær blandt de øvrige medlemmer af vagten, men de havde ikke hidtil vist tegn på at ville forsøge at bremse ham i hans opræden over for Anton. Men en dag, da Harold havde skældt voldsomt ud og truet med øretæver, fordi han mente, Anton havde været for længe om bakstørnen og ikke gjort det godt nok, tog en anden matros til genmæle og sagde, at det ikke var så slemt, og at det ikke var nødvendigt med så stor ballade af den grund. Harold, der mærkede at stemningen i lukafet var imod ham, tav og lod det blive derved.

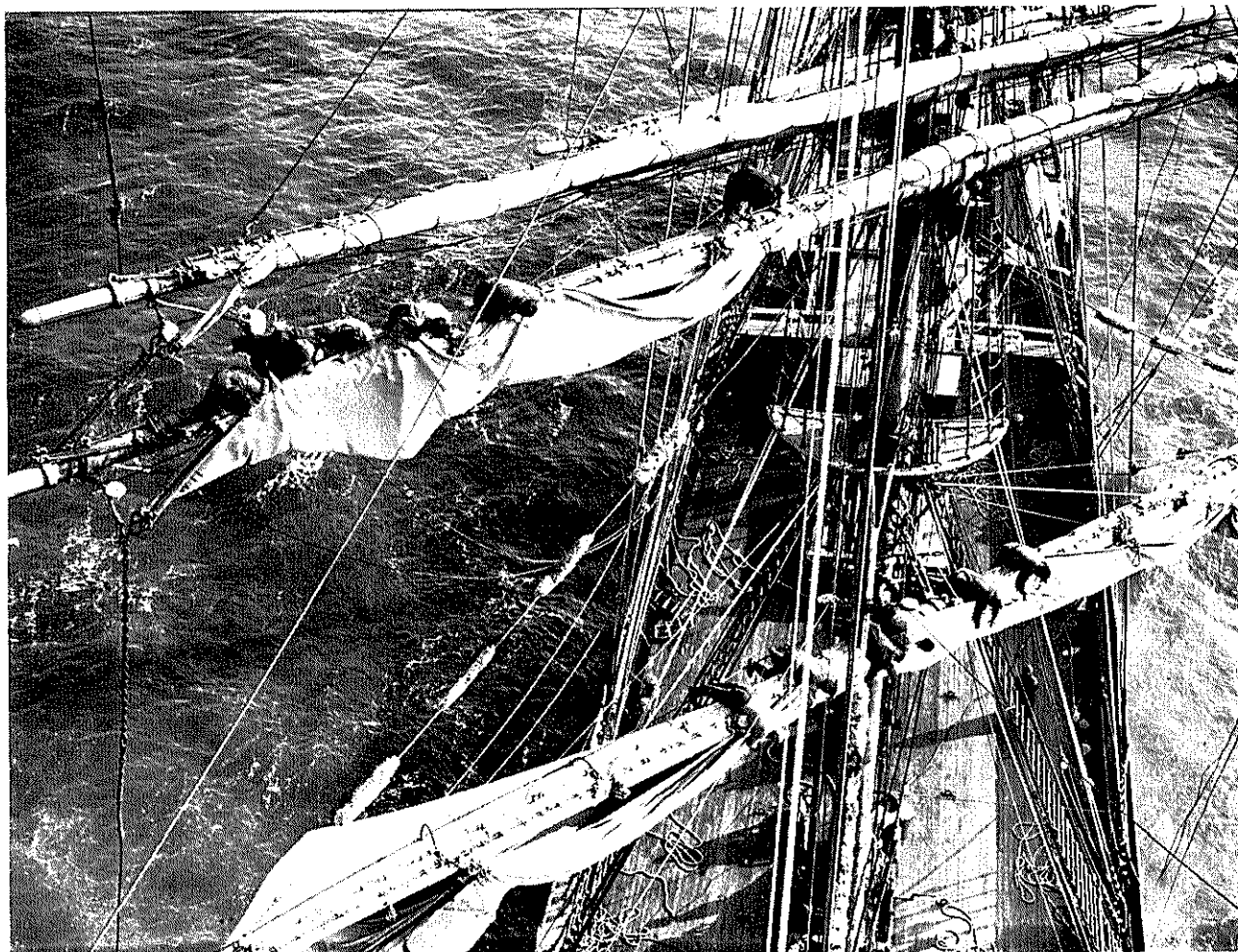
Man tabte Sydøstpassaten og fik skiftende vinde og dermed megen manøvrering, idet for hver gang vinden skifter retning, må ræerne brases rundt til en stilling, der passer til vindretningen, så sejlene trækker bedst muligt. Så en aften friskede det op med kraftige regnbyer, og røjlene blev bjergede. Vinden tog hele tiden til i styrke, og bramsejl og birginen blev gjort fast. Ved 11-tiden kaldtes alle mand på dækket, og man bjergede storsejlet og derefter alle 3 overmerssejl og fokken. Til slut, ved 1-tiden, lå skibet klos bidevind for stb.halse imod en SV-storm og imod en sø, der rejste sig mere og mere.

Ved bjergningen af storeovermerssejl havde Anton været ude på råen at gøre sejlet fast; der var 4 mand på hver side af råen, og Anton var kommet til at ligge ved siden af sin plageånd, og denne benyttede lejligheden til at overfuse ham og også til at lange ud efter ham, alt sammen uden grund. Pludselig mærkede Anton, at hans frygt for den store stærke matros svandt bort og gav plads for et ubændigt raseri over den uretfærdige behandling, han hele tiden blev udsat for; medvirkende til denne nye følelse hos ham var måske også bevidstheden om, at Harold ikke var særlig populær blandt de øvrige i lukafet. Nu midt under arbejdet med at føre sejsingen rundt om råen og sejlet og til stormens susen og skibets overhalinger i den voksende sø, skreg han ude af sig selv: »Pas dig selv og lad mig være i fred!«

Harold blev rasende, slap sejlet og med hånden, han derved fik fri, langede han ud efter Anton, der undgik slaget, men nær var faldet ned fra råen. Der lå en mand uden for de to og én inden for på råen. De skreg nu om at holde op med den slags, og at man var deroppe for at gøre sejl fast. Sejlet blev gjort fast, og efter at skibet var bragt ned til passende sejlføring, blev frivagten beordret ind.

I lukafet kom det til et opgør mellem matroserne, idet alle tog Antons parti mod hans plageånd, og de

Skibet er gået til ankers, og sejlene gøres fast. Her gør man storeundermerssejl og storsejlet fast.

lod Harold forstå, at de ikke mere ønskede at tolerere hans uretfærdige og unødvendig hårde behandling af Anton. Herefter holdt han sig i skindet, idet han indså, at han stod helt alene. Anton åndede lettet op, og gik nu med liv og lyst op i sin opgave med at lære at blive en god sømand.

Efter halvandet døgn løjede stormen af, og der sattes sejl. Alle ulemperne, større eller mindre, som en storm altid forvolder ombord i et skib, var glemte; livet gik igen sin gang.

Så kom dagen, da man tog lods ved Recalada Fyrskib og begyndte sejladsen op ad den brede La Plata flod, der er som et helt hav, så der ingen bredder er at se, men da man fik god vind og frisk brise, gik det strygende opad, og dagen efter ankrede man på Buenos Aires' red, der er så langt fra byen, at kun byens højeste tårne kan skimtes derfra; her kom posten ombord, og der var breve til de fleste, også Anton fik breve, og det var en bevægende oplevelse at læse disse første breve med hilsener og med nyt fra og om mennesker og ting i disse omgivelser, der hidtil havde været hans verden, og som nu var kommet ham så meget på afstand. Han

syntes næsten, han var kommet på en helt anden klode.

På reden lå mange andre store sejlskibe for anker. De fleste ventede på at komme i havn, når der blev kajplads, andre var kommet ud fra havnen. De havde indtaget den ladning, de skulle bringe videre til andre fjerne havne, og nu lå de og gjorde søklar, skalkede lugerne forsvarligt, så de kunne modstå vandmassernes vældige tryk, når de under oceanernes storme væltede sig ind over skibet. Man slog sejl under, der ryddedes op, spuledes, og der gjordes rent. En skønne dag, når vinden var blevet god, så man på snart det ene snart det andet af disse sejlere de hvide sejl folde sig ud, medens mandskabet til en capstan-shanty gik ankeret op omkring gangspillet på bakken. Det var et syn for guder at se disse havets stolte svaner langsomt vinde fart, idet vinden fyldte sejl efter sejl, og skibet som i majestætisk glideflugt påbegyndte sin sejlads ned ad floden til møde med havet for at stævne ud på den lange ensomme rejse tværs over oceanerne.

Matroserne ombord i »Sunbeam« var, som alle andre sejlskibssømænd, levende interesserede i alle

skibene på reden, og hvert og et af disse diskuteredes ivrigt. Der er en 4 mastet bark, som én havde sejlet med, og der blev så fortalt i lange baner, hvorledes forholdene havde været dér ombord og meget andet. Man diskuterede master og rigning på dette eller hint skib, om fordele eller ulemper ved et eller andet usædvanligt ved et skibs rig eller udseende i øvrigt. På en red med så mange skibe af alle størrelser og typer var der hele tiden noget at tale om og diskutere, efter at man i måneder ikke havde set andet end himmel og hav.

I »Sunbeam« under opholdet på reden slog man alle sejl fra og stuede dem ned i sejlkøjen. Da der blev kajplads, kom en slæbebåd ud. Anton blev sendt ned i kædekassen for at stuve ankerkæden ned, så den ikke stablede sig op i en top, som derefter væltede omkuld, og kæden blev uklar, og der kunne ske havari, når ankret igen skulle falde. Besætningen fik ankret op omkring gangspillet, og med ankeret oppe slæbtes man i havn og fortøjede i den del af Buenos Aires' havn, der hed La Boca. Efter at skibet var fortøjet, og der var skejet ud, anmodede 1. styrmand om en »pengeseddel«, d. v. s. en liste over, hvad hver mand ønskede at få udbetalt i argentinske peso. En af matroserne spurgte så hver enkelt ad, skrev det op og afleverede sedlen til 1. styrmand. Anton kendte intet til fremmede penge, men rådførte sig med de ældre, der kendte lidt mere til det, og skrev efter dette skøn en passende sum på ved sit navn. Den næste dag udbetalte 1. styrmand de forlangte penge til hver enkelt; dog fik ingen alt, hvad han havde til gode. En passende procentdel blev hele tiden tilbageholdt af skipperen.

Om aftenen slog Anton følge med en af letmatroserne i land. De trængte begge til at få håret klippet og gik ind i den første barbershop på vejen. Barberen og hans svend var meget ivrige. I en rivende ordstrøm forklarede de en farlig masse, men de forstod ikke spansk, og heller ikke de få engelske gloser, barberen krydrede sit sprog med, hjalp dem til bedre forståelse; men de mente begge, at der jo behøvedes ikke så megen palaver, da det jo var forståeligt nok, at de skulle have håret klippet.

De blev anbragt i hver sin barberstol, barbererne tog fat, og de to sømænd kom under behandling. De blev både klippet og barberet. Til håret blev der brugt flere forskellige redskaber, og det blev tyndet ud, hårspidserne brændt, det blev studset, kæmmet og vasket, der blev givet massage m. v., det var i det hele taget en grundig og omfattende proces. Omsider slap de ud af stolene, og så skulle der betales. De kunne ikke rigtig tro deres egne øren ved at høre det tal, der lod til at være barberens pris; først da han havde skrevet tallet ned på et stykke papir, blev de klar over, det var blevet en meget dyr klipning, og de protesterede så godt, de kunne; men barberen lod til at blive meget fornærmet, og ved fagter og gebærder viste han dem alle de forskellige dyre behandlinger, deres hår og ansigter havde fået, og at

det var en meget lav pris, han forlangte for et så eminent stykke frisørarbejde. De vidste så ikke bedre end at betale prisen, der var mange gange større end det, de havde tænkt sig at ofre på håret, og det gjorde et vældigt indhug på peso'erne, de havde fået udbetalt. De blev nu klar over, at det gjaldt om at være mere forsigtig, før man sådan overgav sig til disse menneskers behandling.

Længere fremme så de på butiksvinduer, men straks kom indehaverne farende ud og begyndte at forklare dem om alle de fine varer, de havde at sælge dem, og de greb de to sømænd i frakken og forsøgte at hale dem ind i forretningen. Et sted lod de sig overtale til at købe hver en skjorte og et slips; et nyt indhug i deres pesos, der nok ikke stod i særlig rimeligt forhold til værdien af det købte.

På deres vej kom de forbi talrige værtshuse, og da de til sidst var blevet tørstige og stod og drøftede, om de skulle gå ind og få et glas øl, blev de tiltalt på deres modersmål af en mand, der så ud til at være sømand. Han spurgte om deres skib, hvor de var kommet fra og så meget andet, som sømænd taler om, når de mødes. Han var afmønstret for tiden, men skulle nok snart have hyre igen. De blev helt fortrolige, og da de to igen ymte om, at de var tørstige, vidste han et dejligt sted, hvor de kunne have det hyggeligt.

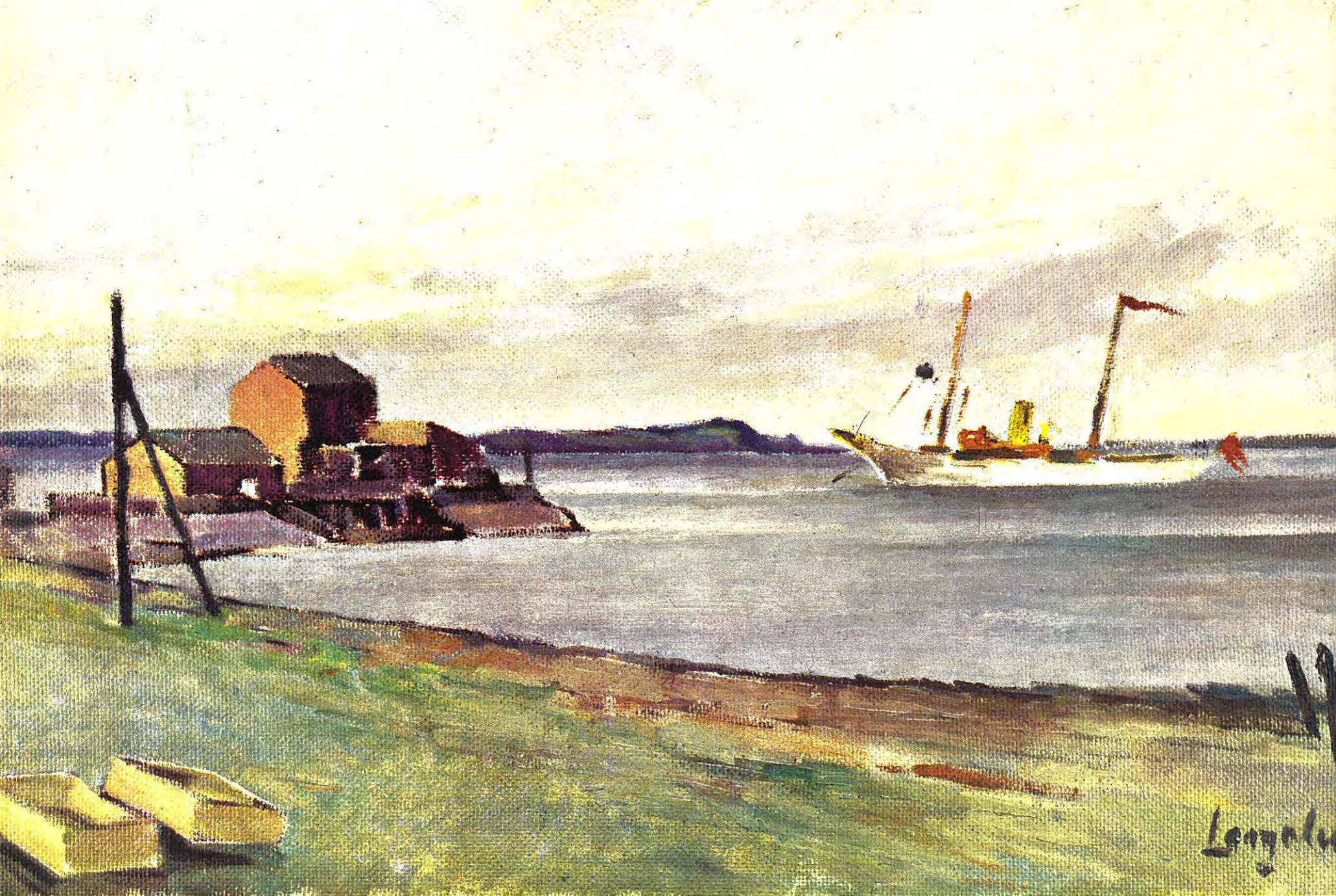
De fulgte ham omkring i flere gader og kom til et værtshus, som han sagde, var det, han havde omtalt, så de to inviterede den fremmede med ind. Det viste sig at være et stort lokale, og der var mange gæster rundt om ved bordene. Der lød summen af megen samtale, enkelte meget højrostede. Det så ud til at være hovedsagelig søfolk af mange nationer, men de to unge sømænd fandt det hele meget spændende, især da de nu var sikret så godt førerskab af den flinke fremmede.

Den fremmede førte dem til et bord længst inde i lokalet. Han lod til at være meget fortrolig med tjeneren, der ilede til. De talte spansk sammen. Der kom øl på bordet, og efter det første glas fik man flere. De to blev hurtigt i højt humør; Anton havde en vag fornemmelse af, at han blev mere påvirket end et par glas øl berettigede til, men han morede sig godt. Derefter, på et vist tidspunkt, havde de to en forestilling om, at de forlod værtshuset med den fremmede, men hvad der skete, eller hvor de gik hen, havde de senere ingen som helst erindring om. Da de kom til sig selv, lå de i en skummel gård, og til deres forfærdelse opdagede de, at de kun havde en laset undertrøje og et lige så laset par bukser på; ingen af delene tilhørte dem selv, deres egne beklædningsgenstande og ejendele var borte, desuden hamrede »tømmermændene« på fuld kraft i deres hoveder.

De var klar over, at det nu var ud på natten, og at det gjaldt om at finde om bord inden arbejdstids begyndelse. Længe flakkede de om i gaderne i den

Fra Københavns havn. I forgrunden den gamle Knippelsbro, i baggrunden den gamle Langebro.
Maleri af Vilh. Arnesen. (Ejes af kaptajn Ovdal Larsen).

Kongeskibet »Dannebrog« til ankers ud for fiskerbyen Hvalpsund i Limfjorden.

Akvarel af Th. Langelund.

dem helt ukendte by, hvor de heller ikke kendte sproget og ikke kunne spørge om vej og desuden nødig ville vække opsigt på grund af deres meget mangelfulde påklædning. Men der var næsten ingen mennesker i gaderne, og politiet havde de skræk for at møde, for de havde hørt mange historier om Buenos Aires-politiets behandling af fremmede søfolk; fandt de f. eks. søfolk strejfende om, tog de dem med på stationen og beholdt dem, indtil kaptajnen kom og betalte løsepenge for dem. Løsepenge blev naturligvis trukket fra søfolkenes hyrer. I mellemtiden, til pengene forelå, arbejdede de arresterede med at gøre rent i politiets store hestestalde. Det kunne ske, at der var for få fangne søfolk eller andre til dette arbejde, og da var politiet meget ivrig og virksom rundt om i byen for at skaffe folk, oftest fulde søfolk, altså arbejdskraft, til deres stalde, uden at disse i øvrigt havde foretaget sig noget lovstridigt.

Anton og hans kammerat var heldige. Efter megen flakken om i gaderne fik de spurgt sig for hos folk, de mødte, og som så tillidvækkende nok ud, og ved tegn og fagter fik de anvist retningen til havnen og den del, der hed La Boca.

Kort før arbejdstids begyndelse nåede de ombord, fik arbejdstøjet på og kom i arbejde. De havde ingen besvær med at få landgangstøjet hængt pænt bort. De fremmede undertrøjer og bukser hev de ud over siden.

I de følgende dage blev Anton og hans kammerats oplevelser livligt diskuteret i lukafet, og man var enige om, at dersom man traf på den fremmede slyngel, skulle han få sin bekomst. Men oplevelsen var absolut ikke enestående; adskillige havde været ude for noget lignende ikke blot i Buenos Aires, men i mange andre store havne, og der var ikke andet at gøre end at passe på sig selv og være på vagt, når man vovede sig ind på fremmede steder. I lang tid efter mødte de to ofte spøgefulde hentydninger til deres oplevelse under samtaler i lukafet.

Det daglige arbejde gik sin gang. Man malede ræerne og gik så i gang med at banke rustpletter, skrabe og mønje på skibssiden udenbords, og derefter blev hele skibssiden malet. Hver morgen kl. 6 efter morgenkaffen kom 2. styrmand forud og råbte ind i lukafet: »Tørn til!«, og alle stillede sig op på dækket udenfor, hvorpå 2. styrmand fordelte mændene til de forskellige arbejder, der skulle udføres. Det kunne ske, at der manglede én eller flere ved »tørn til« om morgenen, dersom de var kommet på soldetur i land; enkelte udeblev helt.

Antons plageånd, matros Harold, havde også taget et par soldeture og kom da ombord ud på natten temmelig beruset. En nat havde han fundet på, at nu skulle han hævne sig på Anton og halede ham ud af køjen og svor på, at nu skulle Anton have klø. Flere andre i lukafet vågnede ved postyret, og en matros, der i forvejen var irriteret på fredsforstyrrelsen, fo'r ud af køjen, greb ham i kraven og

kastede ham ud på dækket, og da han under banden og sværgeren forsøgte at komme ind igen, gav den vrede matros ham en alvorlig gang klø, idet han var langt stærkere end Harold. Efter denne omgang lod Harold sig afmønstre og forsvandt. Herefter følte Anton sig meget befriet, og al ting gik bedre for ham.

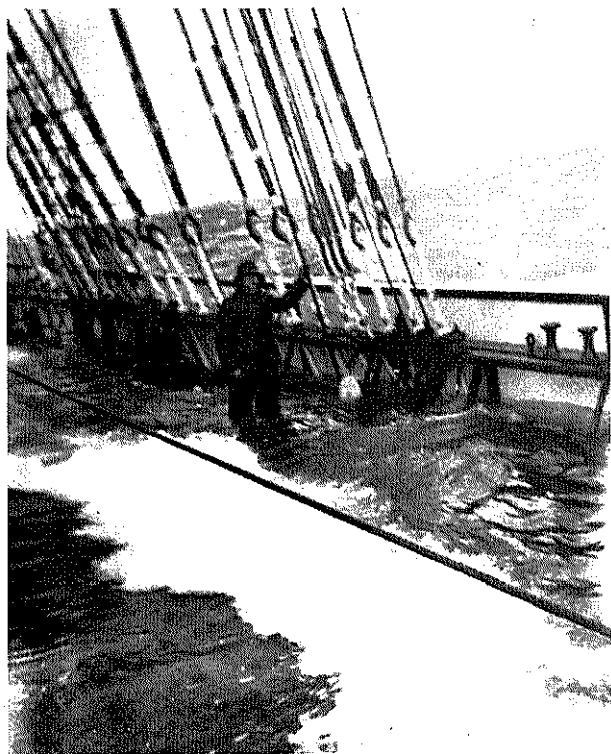
Kort efter dette var det jul. Det var ikke en jul, der havde megen lighed med den jul, Anton hidtil havde været vant til at fejre derhjemme, men i månederne, der var gået, siden han rejste hjemmefra, havde han oplevet så meget nyt og var blevet vant til et helt nyt levesæt, så det derhjemme var trådt ligesom mere i baggrunden, og han mente ikke, han længtes hjem. Kun når han læste brevene der hjemme fra, blev fortiden mere nærværende for ham. Nu fandt han sig til rette med, at juleaften adskilte sig fra andre aftener, ved at man fik et særlig festmåltid i lukafet med et par flasker vin til, og da den del af besætningen, der var tilbage og altså ikke rømt eller afmønstret, var den mest rolige og stabile, var atmosfæren i lukafet god, så derfor blev juleaften en hyggelig og festlig aften uden mislyde.

Sømandspræsten havde været ombord og inviteret til julefest i kirkens læseværelse 2. juledags aften. Anton med flere andre gik derop og fik en dejlig aften ud af det. Der var mange søfolk fra de mange skibe i havnen til stede samt en del fastboende af begge køn. Der var et smukt pyntet juletræ. Man sang julesalmer og fik kaffe med kager. Der blev holdt taler og læst op. Der blev delt gaver ud til alle søfolkene, og pludselig følte man sig som i hjemlige omgivelser. Da Anton og kammeraterne sent på aftenen gik om bord, drøftede de i begejstrede vendinger oplevelserne, de havde haft, og var enige om, at det havde været en dejlig juleaften.

Imidlertid var »Sunbeam« forhalet til dok 1 for dér at indtage en fuld ladning majs i løs vægt til Nordeuropa. Der var bygget slingreskodder i lasten, og der skulle stuves et kvantum majs i sække oven på ladningen, for at denne ikke skulle forskubbe sig i hårdt vejr under slingerage.

Først i januar var ladningen inde, og besætningen var kompletteret med nye påmønstrede matroser. Skibet blev slæbt ud på reden, hvor man gjorde søklar og slog sejl under, og en dag var vinden god, man lettede anker, og sejlene blev sat. Rejsen var begyndt.

Anton følte sig nu helt på højde med situationen i den daglige rutine med skiftevis vagt og frivagt, med baktørn og forskelligt arbejde foruden rorstørn og udkig. Foruden at skrabe og banke rust, mønje og male eller vaske maling, kunne det ske, at et sejl var slidt og gået lidt i stykker, og så kunne han blive sendt op for at hjælpe en matros, der skulle sy eller lappe sejlet (luftskrædder), eller han kunne hjælpe en matros, der klædte en wire, med at føre nøglet med skibmandsgarn rundt. Havde man sat sejl, skulle han op at overhale gårdingerne og

Stormen har lagt sig noget, men endnu kommer der svære søer ind, der næsten bordefylder.

naje dem til vantet, så gårdingerne hang løst ned over sejlet og ikke skamfilede dette. Disse og mange andre gøremål kunne han blive sat til. Han kom godt ud af det med de nye matroser, der alle var dygtige sømænd.

Efter meget varierende vejrforhold med skiftende vinde og med et par dages storm, hvor skibet arbejdede hårdt i en svær sø for kun forreunder- og storeundermerssejl samt stængestagsejl sat, nåede man Sydøstpassaten, der hjalp dem godt på vej. Flere uger og med utallige manøvrer for at fange hvert vindpust tog det at komme gennem »the doldrums« og over Ækvator. Endelig Nordøstpassaten, der var frisk og bar dem mod nord, medens sejl og braser stod urørte i dagevis.

Dette dejlige mellem spil på den lange rejse var nu til ende. Luften var blevet køligere, vejret ustadigt. En dag blæste det op, og efter alt at dømme var en storm på vej. I løbet af dagen bjergedes efterhånden røjlerne, bramsejlene, birginen, klyverne og stor-sejlet. Vinden var efterhånden skrallet, og man lå 2 streger fra kursen for stb.halse. Kl. 7.30 aften var vind og sø taget meget til, og der blev varskoet alle mand på dækket til at bjerge overmerssejlene og fokken. Efter 2 timers hårdt arbejde var sejlene bjergede og gjort fast, også krydsundermerssejl var gjort fast, for nu blæste det en hård storm, søen havde rejst sig, og af og til brød en svær sø ind over luv lønning, masede tværs over skibet, og en del af vandet fo'r ret ud over læ lønning, hvor det kom fra, resten skyllede frem og tilbage tværs over dækket alt efter skibets bevægelser, indtil det efterhån-

den forsvandt ud gennem lænseportene. Således slingrede skibet sig vej gennem natten, medens det gang på gang rystede vandmasserne af sig.

Antons vagt havde morgenvagten fra 4 til 8, og Anton havde rorstørn fra kl. 4 til 5. 1. styrmand havde set, at en sejsing på storeovermerssejl var gået løs, og sejlet begyndte at løsne sig, så da Anton blev afløst ved roret kl. 5, gav han ham besked om at hente en af letmatroserne og gå op og gøre sejlet ordentlig fast. Det gjorde de så, idet de vogtede på et heldigt tidspunkt til at komme op i luv storvant og videre op på ræen, så de ikke fik en sø ind over sig. De gjorde sejlet forsvarligt fast og startede nedad igen. Skønt de forsøgte at passe tidspunktet for at nå ned til og fra lønningen, skete det alligevel: Idet de fra lønningen sprang ned på dækket, tog den en sø ind over luv side ved storvantet. Letmatrosen nåede at få fat i livlinen, en wire, der var spændt i mandshøjde langs hele dækket, og holdt fast dér, til dækket var klar igen. Men Anton blev skyllet med og blev kastet midtskibs mod stormastens naglebænk. Han havde ånds nærværelse nok til at hage sig fast i tovværket, der hang ved naglebænken, men med skibets slingerage og med vandet, der endnu løb frem og tilbage, følgende skibets bevægelser, førtes Anton endnu flere gange mod opstående støtter og lænsepumpen, og for hver gang følte han stærke smerter.

Letmatrosen fik nu alarmeret resten af vagten, og 1. styrmand kom til. Anton blev båret ind i lukafet, og 1. styrmand gik i gang med at undersøge og udspørge ham. Der var ingen brud på lemmerne, og hvad der ellers var sket, kunne man ikke bedømme. 1. styrmand gav så besked på, at Anton skulle til køjs og blive dér, til man fandt ud af, om han var kommet alvorligt til skade eller ej.

To dage senere var stormen løjet af og vinden god. For fulde sejl og med god fart styredes mod Irlands sydkyst. Ugen efter stormen sejlede »Sunbeam« ind på Queenstowns red og ankrede op for at få ordre om, hvorhen ladningen skulle sejles. Men en tilkaldt læge beordrede Anton indlagt på hospitalet. Han blev afmønstret, og fra motorbåden, der bragte ham i land, kastede han et sidste blik mod skibet med dets master og ræer, med kammeraterne, og det, der nu i mange måneder havde været hans hjem, og han følte det næsten, som om han igen forlod sit hjem.

Efter en uges ophold på hospitalet fandt man ud af, at Anton var sluppet heldigt fra uheldet og ikke fejlede noget, men især havde haft smerter fra de stærke knubs, han havde fået.

Han rejste hjem i forventningsfuld glæde ved tanken om gensynet med hjemmet og de kære, men i vemodig erindring om livet, han havde levet i disse sidste måneder, og der fødtes en længsel i ham efter flere oplevelser. Han var ikke i tvivl om, at snart skulle han atter være med til at lette anker og sætte sejl for at stævne ud på lange rejser til fjerne lande.

Pete – the Powder Monkey

Af Ken Ravn. – Tegninger: Th. Langelund

The Royal Navy's fortid er rig på glørværdige sejre og hæder, men i den britiske flådes historie findes også smudsige og blodbestænkede afsnit, der helst gemmes og glemmes. Ét sådant afsnit er den tid, hvor en stor del af Hans Majestæts skibe i stor udstrækning bemandedes med folk, der blev tvunget om bord – ofte blev unge mænd og drenge direkte jaget af såkaldte »press gangs« på gader og stræder i de engelske havnebyer, blev slået bevidstløse og bragt om bord, for kort tid efter at komme til sig selv i rum sø, med en sølvmønt i hånden – den første hyre – det officielle bevis på, at man havde modtaget kongens betaling og dermed var forhyret. Lige så ofte bemandedes skibene med benådede fanger. Den ni-halede kat og kølhaling holdt de »pressede« i ave, og det var de færreste, der atter fik deres hjemstavn og familie at se.

Peter så forbavset på sølvmønten. Hvor i himlens navn befandt han sig? Hans hoved smertede, langsomt vendte erindringen tilbage. Han var jo til bryllup, ja, hans søsters bryllup, sammen med onkel Henrik, der i så mange år havde været hans formynder. Hans søster var blevet forlovet med en flink englænder, sagfører, og de var sejlet med et barkskib fra Aalborg direkte til Portsmouth, hvor brylluppet skulle stå. Peter huskede indsejlingen og hans måben over den flåde af britiske orlogsmænd, der lå for anker på redan eller ved dokkajen. Der var liv overalt, hammerslag og råb, knirken af spil – sang og klang! Stolte linieskibe og fregatter, med sorte, truende kanonporte, hvide sejl, der bulnede under ræerne, og barske søfolk med tjærede hårpiske, der interesseret havde fulgt den lille danske bark med skarpe øjne.

Men hans onkel havde advaret ham. Og barkens skipper ligeså. Gå ikke alene i byen, min dreng! De skibe dér savner mandskab, og holder sig ikke for gode til at gå på rov; ikke blot stjæler man besætningsmedlemmer fra fredelige handelsskibe, men uskyldige mennesker kan blive overfaldet midt på åben gade. Peter havde smilet, han var vel karl for sin hat og kunne slå fra sig – men alligevel havde han holdt sig de gode råd efterrettelig, til punkt og prikke.

Peter så op mod et tårn af canvas og rigning,

langsomt blev enkelthederne klare, han hørte suset fra vinden, og dér agter under gaffelen, det britiske orlogsflag, som han for nogle dage siden havde beundret fra barkens dæk. Hvordan var han da havnet her – det var endnu ikke Peter helt klart, at han mod sin vilje var ført om bord i en britisk orlogsmænd. Jo, nu huskede han, brylluppet. Præstens ord, som han ikke forstod meget af, men de var sikkert smukke og velvalgte, processionen ud af kirken – og så pludselig angrebet! Ti, tolv måske tyve britiske såfolk havde med ét sprunget løs på følget. De havde endda grebet fat i hans svoger, brudgommen, men han havde værget godt for sig. Kvinderne havde skreget mændene slog fra sig, selv præsten! Peter smilte lidt ved erindringen – præsten havde slået den største af angriberne ud med sin store metalbeslåede bibel. Hans onkel havde råbt advarende, men for sent. En sæk var trukket ned over Peters hoved, og da han vildt slog fra sig, fik han et kraftigt slag, så han fra dét øjeblik ikke huskede mere – før nu, hvor

Præsten slog den største af angriberne ud med sin metalbeslåede bibel.

hovedet dundrede og en smuk bule angav stedet for slaget, medens en sølv mønt brændte i hans hånd.

Med en heftig bevægelse ville han på benene for at slynge mønten over bord, men en lys, næsten blid stemme stoppede ham. Engelsk forstod han til husbehov, og denne stemme forstod han fuldstændig. »Nej, bliv liggende, rør dig ikke, så længe du ligger her, får du fred for de andre, lig stille, her er lidt at drikke . . .« Peter vendte med besvær hovedet og så ind i øjnene på en ung fyr vel lidt ældre end han selv, men spinkel, næsten pigelig. Hans mørkeblonde hår var skjult af et rødt tørklæde, skjorten var for stor, og ved hoften hang en huggert, hvis udseende rimede dårligt med den spinkle krops fine tegning, de slanke hænder og fødder. Men der var styrke i hænderne, det mærkede Peter, da de strammedes om hans skuldre og holdt ham nede.

»Nå, Matt, kan du få liv i den abekat!« Peter hørte en grov stemme lige bag sig, og han var atter på nippet til at rejse sig. »Giv ham lidt tid endnu, det er et ordentlig knald, I har givet ham, og sikke fine klæder!« Den grove stemme lo: »Vi hentede ham lige fra en bryllupsfest – et magert udbytte, men lidt har jo også ret – og det er jo ikke alle, der kommer om bord af sig selv ligesom du, Matt! Nå, men se at få ham på benene, der er 14 mand, der venter på ham nede på banjen!«

Peter hviskede: »Hvor er jeg?«

»Du er såmænd om bord på Hans Majestæts brig »Gideon« på vej til Jamaica, og du skal – ligesom jeg – være powder monkey (krudtabe) her om bord! Mig kalder de Matt, jeg har været her en måneds tid, og har allerede været i kamp!«

Peter så på sin nye kammerat – på trods af det fine ansigt med de lange øjenvipper lyste blikket af eventyrlyst.

»Krudtabe?«

»Ja, ser du, til hver kanon hører der 10 eller 14 mand, og de bor ved deres kanon, men de skal selvfølgelig også passe deres vagter på dækket og i riggen. Ved kanonen har de deres sovepladser, og der er et bord, en tønde med øl, spølkummer, skåle – og selvfølgelig tissepotte. Og det skal du blot sørge for at holde fyldt! »Tissepotten?!« Nej, den skal du sørge for at holde tømt, den fylder sig selv. Og i kamp skal du hente krudt til kanonerne. Der er flere drenge om bord på din alder, nogle er endda yngre. Det er dem, der kaldes powder monkeys!«

Matt bøjede sig frem for at se på Peter's bule, og da blusen strammedes opdagede Peter til sin forbavselse noget, som han i alle tilfælde almindeligvis tillagde det kvindelige køn. »Matt, æh, er du ikke en pige . . .« Matt blev blussende rød og Peter bemærkede en lynhurtig bevægelse op til halslinnen. Stemmen blev til en hvisken: »Du er den eneste, der ved det, lov mig at ingen får det at vide, . . . ellers . . . ellers må jeg dræbe dig! Jo, jeg er en pige, jeg hedder Mary . . . Mary Read . . . min mor arbejdede for hæren under felttoget i Frankrig, hun

klædte mig som en dreng for at jeg kunne være i fred. Jeg lærte at slås som en dreng, jeg har endda været med i et kavaleriangreb! Inden min mor døde fortalte hun, at min fars familie boede i Vestindien. Jeg vil prøve at finde dem, men du kan nok forstå, at man ikke tager piger med på skibene derover! Men hvad hedder du forresten?«

Peter sank et par gange, han følte pludselig en voksen mands ansvar for pigen, selv om han også følte, at hun nok kunne tage vare på sig selv.

»Hjemme hedder jeg Peter, men min svoger kaldte mig altid for Pete!«

»Pete, det er et godt navn, Pete the powder monkey!« Mary alias Matt smilede og afslørede en perfekt række perlehvide tænder. »Hør, Pete, lad være med at gøre dig ud til bens; gør som de siger, har man én gang set en mand få 35 slag af den nihalede kat, så har man set nok – og han skal endda selv flette sin kat før straffen. De vil gøre alt for at drille dig, lad dem; de vil ydmyge dig, lad dem; måske vil de slå dig, lad dem – men find dig ikke i noget fra de andre powder monkeys. Hvis du kan, så sæt dig i respekt hos dem med det samme.«

Den slanke hånd greb fat om huggertens skæfte. »Du får et våben som dette, men træk det aldrig mod en skibskammerat, brug skeden, træk aldrig blank, så kommer du i jern. Spyt aldrig på dækket, så krænker du kronens skib og får den nihalede at føle!«

Peter tænkte på andre ting: »Hør nu en gang, jeg er tvunget om bord, og jeg vil ikke blive her. Jeg går fra borde i den første den bedste havn!«

Mary satte sig ned og fattede om knæene, en stilling som Peter siden skulle finde ud af var hendes yndlingsstilling. Hun slog nakken tilbage og lo. »Gå i land! Jo måske, med en blykugle i ryggen. Tror du virkelig, at man så let giver slip på byttet. Nej, min ven, du bliver pænt om bord, og deroppe, . . .« Mary pegede op modt det tårnhøje bowspryd, »deroppe sidder en skarpskytte, der så nemt som ingenting piller dig ned.«

Hun hviskede atter og øjnene spillede af liv . . . »dit eneste håb er et rask mytteri, og med den samling vi har her om bord, er det nok en mulighed! Se selv, officererne har fået karonader sat op på dækket, rettet mod folkene!«

Peter drejede hovedet og så, at der ganske rigtig var sat to tykmavede kanoner op; de sorte mundinger pegede ikke ud over skibssiden som vanligt, men langs dækket. »Tro mig om du vil, men vi har typer om bord, som bestemt har været på andre dæk end kongens!«

Peter satte sig op: »– mener du Pi . . . !« »Ingenting, prøv at komme op nu, bådsen kommer, det er ham med rebenden i hånden, en hård hund, hold dig fra ham!« Og med ét var Mary, som Peter skulle huske at kalde Matt, væk! –

En kraftig hånd greb ham i armen og rev ham op at stå. Det var bådsen, der med et grin, som

måske var venlig ment, nu fandt, at den nye skibsdreng måtte se at komme i arbejde. Peter prøvede at vride sig løs, men forgæves. »Se se, der er liv i hanekyllingen, så meget bedre, jo før får vi gjort ham til et mandfolk!« Bådsmanden tog med et par ikke særlig rene fingre fat i Peters kalvekrøs, hans bedste skjorte, og med et snuptag flængede han det rene linned. Et øjeblik tænkte Peter på, at det i det mindste var godt, at det ikke var hans nye kammerat, der på denne måde fik skjorten flænget. »Vi skal nok finde passende klæder til dig, min gut, i stedet for dette stadstøj, men gem det, du kan altid prøve at bruge det til forbindinger!« Bådsmanden lo rungende, og Peter fik et let slag over lænden med rebet. »Nå, kom så, du må hellere lære dine kammerater at kende!«

Peter tumlede ned ad den smalle lejder, ned på det mørke mellemdæk, hvor kanonerne stod tungt i borde, og hvor besætningen havde indrettet sig. Datidens orlogsskibe var bygget til kanoner, ikke til mænd, og kanonbesætningerne måtte indrette sig, som de bedst kunne. Bådsmanden slog ud med armen. »Se, her er jeres nye slave. Se til, at han får det hyggeligt . . . hvad hedder du forresten?« Peter tumlede utydeligt sit navn, svaret var et hvinende dask med rebet. »Kan du tale højt, hva' ka' du! Eller jeg skal lære dig!« Peter talte højt, han råbte så højt han kunne sit fulde navn på dansk!

Hans udråb blev fulgt af et øjeblikks forundret stilhed. Bådsen rømmede sig: »Ja så, nok en udlænding om bord!« I virkeligheden var han ilde berørt; hvis kaptajnen fik nys om, at man havde presset en udlænding om bord, kunne det give ubehageligheder, nå skidt, af den samling søfolk de havde med om bord, havde sikkert de færreste haft deres vugge i Good old England.

Bådsmanden skubbede til Peter, der tumlede over til et lavt bord ved en af kanonerne. Ti tavse mænd så på ham. Peter havde aldrig set en lignende samling. De måtte da alle lige være undsluppet fra en slaveanstalt! Benede og vejrbidte var de allesammen, langskæggede og med vilttert hår, der var skjult bag tørklæder eller fedtede huer. Flere havde guldringe i ørerne, alle havde de huggerter ved bæltet. Påklædningen var mere end tilfældig, laset og utrolig beskidt. Alle tyggede de tobak, omtrent i takt, og næsten som på kommando sendte de hver en stråle tobakssøvs over i et træfad, der var fyldt med snavset sand. Den største af matroserne pegede med en hånd, som Peter til sin rædsel så manglede de yderste fingerled. »Tøm den!« Peter ville sige noget, men kom i tanke om kammeratens gode råd. Han bukkede sig ned og greb spyttbakken og var på vej over mod en åben kanonport, da en blid hånd greb ham om albuen, og han hørte Mary's sagte hvisken: »Den anden side, altid i læ, ellers får du det hele i hovedet og får lov til at slikke det op!«

Peter skulle komme til at sande hendes ord og sætte pris på de gode råd. Han blev drillet, tålte det,

og til sidst måtte han sætte sig i respekt efter en forrygende nævekamp med et par af de andre skibsdreng, en kamp, der helt gjorde det af med resterne af hans fine tøj fra bryllupsfesten; men samtidig fik hans kanonbesætning lidt respekt for ham, drilleri-erne tog af, selv om han stadig måtte modtage drøje hug.

Mary så han ofte, altid travlt beskæftiget og godt skåret for mundtøjet, og det undrede ham, at hun tilsyneladende havde frit lejde alle steder. Kun sjældent måtte hun tåle skældsord, og Peter lagde mærke til, at hun ved sådanne lejligheder kunne måle den pågældende med øjne, der gnistrede af raseri og had, ofte i en sådan grad, at manden blev slået af nervøs tavshed. Han lagde også mærke til, at alle matroserne på mellemdækket ofte tav og lyttede, når hun fra tid til anden kom ned fra skansedækket. Hvorfor?

Briggen »Gideon« havde fanget passaten og var for fulde sejl på vej mod vest. For tiden herskede der fred i Europa. England havde afsluttet sin deltagelse i den spanske arvefølgekrig, og havde lagt Gibraltar og Minorca ind under sig. Flåden fik til opgave at rense havene for piraterne, der havde benyttet krigsperioden til at drive deres blodige spil. Mange var allerede blevet fanget, bragt for retten og hængt, både på Gallows Point i Kingston og i selve Portsmouth, men briggens fører, kaptajn Fletcher, vidste også, at kronens skibe manglede mandskab. Pressgængerne var ikke nok, ofte tilbød man fangne pirater livet, dersom de tog hyre om bord i orlogsmændene – og de fleste gjorde det naturligvis; livet er vel en gang rotting værd. Fletcher vidste, at størstedelen af hans nuværende besætning var hentet direkte fra galgens skygge, og han havde taget alle forholdsregler. De små tykmavede kanoner var sat op på skansedækket og med noget besvær havde han fået overtalt de høje herrer til at stille 24 rødfrakkede marineinfanterister til rådighed. De barske soldater i de altid pletfri uniformer gav en vis tryghed. Alle skydevåben var låst nede. Knive og huggerter kunne man ikke indsamle, disse våben var en del af sømandens nødvendige udrustning, ikke blot i kamp, men også i det daglige arbejde. Der var imidlertid indført strenge straffe for at trække blank mod hinanden. En kølhaling var allerede udført, men ikke gennemført under hele skibet – kaptajn Fletcher vidste vel, at kun de færreste overlevede en fuldstændig kølhaling, og han havde brug for alle mænd om bord. Des oftere blev pisen og den nihalede benyttet, og kun sjældent var skibets jern uden fanger. Nu senest skibets tømmermand, Paul West, der på mandskabets vegne havde klaget over maden. Nuvel, vandet var vel så småt fordærvet, svinekødet ligeså. Men hvad kunne sådan en samling pirater forvente andet? Fletcher vidste, at Paul West var populær, netop derfor var han farlig. Han måtte knækkes. Han anklagedes for respektstridighed, opfordring til mytteri og lagdes i jern.

Peter følte oprørsstemningen på banjedækket, og igen undrede han sig over sin kammerats livlige aktivitet. Hun syntes altid på tærne, selv midt om natten, og når bådsmænd eller en af de patruljerende marineinfanterister dukkede op, forsvandt hun i skyggen. Peter længtes efter at tale med hende, og han følte et stik i hjertet, da han fik en fornemmelse af, at den unge tømmersmand betød noget særligt for hende. Han var derfor næsten lettet, da han en sen natte-time mærkede hendes hånd let på sin mund.

»Vær stille, Pete, ingen må se os eller høre os. Jeg har brug for din hjælp!«

Sagte krøb de agterover og ind i den stor capstans slagskygge.

»Hvad kan jeg hjælpe dig med?«

»Du er jo efterhånden dygtig til at slå spande ud!« I mørket fornemmede Peter et drillende smil og han rynkede panden: »Hør her, hvis det er derfor du vækker . . .«

»Så vær dog stille . . .« Hendes stærke hånd greb om hans arm. De hørte den vagthavendes skridt på dækket ovenover.

»Pete, lover du at hjælpe mig, uanset med hvad?« Over for de øjne og den stemme ville Peter have lovet alt, selv at springe over bord, hvis det kunne hjælpe. Han nikkede.

»Sværg at du vill!«

»Jeg sværges —« svaret kom hæst helt nede fra maven og en mærkelig uro kom over ham, hvad i himlens navn var der under opsejling?

»Pete, det går snart løs, i morgen . . . se her. —«

Peter så omridset af en stor nøgle. »Jeg har nøglen til våbenkisten, og — Pete — i morgen må du fylde brandspandene på skansedækket. Når du så hører dén her knalde, så må du slå vandet over karonaderne ned i fænghullerne, bare plask dem til, tænk ikke på læ- eller vindside!«

Peter så med store øjne på »dén her« — en svær pistol, som Mary hentede frem af den folderige trøje. »Er den ladet?« Hans stemme blev næsten skinger.

Hun tyssede igen på ham. »Ja, selvfølgelig, tror du det er en violin?«

»Jamen, har du tænkt på fyrene ved kanonen, de skal jo have deres . . .«

Hun afbrød ham: »Lad mig om dem, de lyster mig, sørg du blot for at være på skansedækket, når jeg giver tegn!« Hendes stemme var pludselig en anden, det drengede var forsvundet. Peter så undrende på hende og fandt, at kammeraten så mere ud som en voksen kvinde end nogensinde tidligere, endda med en myndighed i stemmen, der fik ham til at tænke på præstefruen derhjemme i Aalborg. Mon han nogen sinde skulle se hende igen? Men nu var stemmen atter den drengede: »Husk du lovede og du svor derpå!«

»Ja, jeg gør som du siger, men du har ikke fortalt mig hvorfor?« Der blev et øjeblik tavshed, så

Rorsmanden greb kaptajn Fletcher i skulderen og lempede ham ud over lønningen.

lød den blide stemme på ny, denne gang fortroligt, forførende: »Pete, vil du rådne op på dette skib? Tæskes til døde af bådsen, krybe for matroserne, alt sammen for et par usle småslanter? Nej vel — du vil gerne hjem. Var det ikke pragtfuldt at komme hjem som den, andre måtte krybe for, med juveler på fingrene, dukater og louisdorers, du, i massevis. Du skulle have set . . . jeg mener, de findes herovre, lige til at tage, med lidt mod og mandshjerte. Er det mon det, du mangler? Er du en svækling?«

Langsomt forstod Peter, hvad han blev opfordret til, og hans nakkehår begyndte at stritte. »Vil du have mig til at blive sørøver?!«

»Er det måske ikke bedre end at være powder monkey, endda presset om bord! Der findes masser af ærlige mænd, der har fundet hinanden i Kystens Broderskab, jeg kan nævne dig mange, jeg har sejlet . . .« Mary afbrød sig selv.

»Du har sejlet . . .«

»Ja«, hun glemte omtrent at dæmpe stemmen, »jeg har sejlet vandet tyndt sammen med Jack Rackham, Francis Farrington Sprigg og Blackbeard, og ved gud, jeg skal gøre det igen!«

Kun navnet Blackbeard sagde Peter noget, den mest blodtørstige af alle pirater. Hans ry havde endda nået Danmark.

»Her sidder jeg til grin for sådan en snotas, endda dansk, er hans landsmænd måske ikke i ledtog med de fleste pirater herovre? Jeres fine lille koloni med den fine lille guvernør. Sct. Thomas, jo tak!

Mod køn betaling kan enhver pirat frit kalfatre sit skib på jeres red!«

Peter følte, at blodet steg ham til hovedet, han sank ligesom en klump i halsen. »Det er løgn, sort løgn . . .«, hviskede han hæst – »jeg skal gøre som du siger i morgen, for jeg har lovet det, og du er min ven, men jeg bliver aldrig pirat!«

Hun så skælmisk på ham og rejste sig forsigtigt: »Velkommen i Kystens Broderskab!« Pludselig kysede hun ham let på panden og forsvandt lydløst i natten. Kysset brændte på Peters pande. Mary Read, en pige som blodtørstig pirat – det kunne ikke være sandt; men i morgen måtte han holde sit ord.

Kaptajn Fletcher tænkte ikke nærmere over den omstændighed, at en af skibsdrengene entrede skansedækket. Selvfølgelig burde brandspandene være fyldt. Man var jo netop løbet ind i det farvand, hvor det sorte flag hærgede skibsfarten. Det var sikkert bådsmænd eller næstkommanderende, der havde beordret klart skib. Rart med folk, der kunne tænke selv. Alligevel håbede Fletcher på at kunne nå Bridgetown på Barbados uden episoder. Det var jo skralt med provianten. Sært så stille der var om bord, forresten. Kun passatvinden og drengens plasken med vand afbrød stilheden.

Hør, hvad lavede den unge fyr nede ved stormasten? Du godeste, havde han ikke en pistol! Fletchers råb blev afbrudt af et skud, og han blev kastet bagover mod rosmænden, der greb ham i skuldrene og lempede ham ud over den lave lønning; men skuddet havde alarmeret officererne og marineinfanteristerne. Mary stod stadig med den rygende pistol og stirrede op på Peter, der et øjeblik havde været ganske lammet af begivenhederne. Han huskede pludselig løftet og væltede den første brandspand ud over kanonen. Bag sig hørte han tumult og han så rorsmanden i håndgemæng med bådsmænd.

En marineinfanterist kom løbende mod kanonerne. »Din lille infame . . . du . . . du!« Peter gav sig ikke tid til at høre på mere, hurtigt sprang han ned på hoveddækket, ned til Mary, der modtog ham med et smil. Så kastede hun pistolen ud over lønningen og greb sin huggert. »Du må vist forsvare dig, lille pirat!« Peter så sig forskrækket omkring. Soldaterne tumlede med de små ubrugbare kanoner, men bådsmænd havde nu overmandet rorsmanden og kom springende imod de to med sin kraftige huggert i højre hånd. Samtidig blev Peter klar over, at der nede fra mellemdækket myldrede søfolk op, nogle bevæbnet med pistoler og musketter, andre kun med deres håndvåben.

Næstkommanderende dukkede op på skansedækket. Han var kun delvist påklædt, havde ligget i tung slummer, da skuddet lød, men en fransk kårde blinkede nu i hans hånd. Han sprang modigt ned på hoveddækket og gik lige løs på Mary, som han vidste havde skudt kaptajnen. Peter så med forbavelse

pigen foretage en elegant parade – også angriberen blev forbløffet. Selv bådsmænd stoppede et øjeblik sit vilde angreb. Der kom stadig flere mænd på dæk, men endnu løsnedes der ingen skud, det var som afventede alle udfaldet af kampen mellem de to ulige parter. Næstkommanderende anfaldt igen, Mary parerede på ny, men foretog et pludseligt lynhurtigt fremstød, der flængede modstanderens arme, som langsomt farvedes rødt. Han angreb vildt, men Mary var i fuld balance, og Peter så med rædsel, hvordan hendes modstander formelig løb lige ind i hendes huggert, der borede sig ind i hans underliv, omtrent til skæftet.

Nu vågnede bådsmænd af sin trance; med et nyt brøl sprang han frem. Mary kunne ikke få sin huggert fri af den faldne officer og sprang ubevæbnet tilbage. Matroserne gik nu til angreb, flere af marineinfanteristerne havde i mellemtiden fået fat i deres musketter og skød på dem fra skansedækket. Peter sled sin korte daggert op af skeden, han havde tidligere kun haft den i hånden til at skære brød og kød med, men med et hyl sprang han op på bådsmændens brede ryg og slog daggertens skæfte i hans nakke. Bådsmænd skreg af smerte og tabte sin huggert. Så slyngedes Peter mod masten, han skimtede kun, at Mary fik fat i den tabte huggert og vendte sig mod den rasende bådsmænd. Så mistede han bevidstheden.

Da han atter kom til sig selv, befandt han sig i kaptajn Fletchers kahyt. Han så tåget tømmermanden Paul West studere nogle kort på kahyttens bord, og dér, i sin yndlingsstilling, sad Mary og så ned på ham. Hun havde fuldstændig skiftet udseende. Håret var ikke mere skjult, men faldt i kraftige bølger ned over skuldrene. En hvid bluse gjorde intet for-

Marys huggert borede sig ind i næstkommanderendes underliv – omtrent til skæftet.

søg på at skjule, at dens ejermand var en kvinde, kun mandfolkebukserne og det brede læderbælte med daggerten og – det så Peter straks – to slanke pistoler røbede piraten . . . piratdronningen, tænkte Peter.

»Godmorgen, lille pirat! Så står vi op, sådan en smule mast kan da ikke slå en af Kystens Brødre ud! – men husk at bruge den skarpe ende af dit sværd en anden gang!«

Peter så på hende, hans læber skælvede. Mary smilede til ham, næsten sørgmodigt. Paul West så på ham et øjeblik og forlod derefter kahytten med kortene.

»Paul er en glimrende skipper, og kursen er sat ret på Tortuga . . . alt gik fint, lille krudtbe . . . du gjorde, som du havde lovet, og lidt til . . . !« Mary Read rejste sig og kom hen til ham. Peter så ind i de mørke øjenvipper og undrede sig over, at han nogensinde kunne have troet, at de tilhørte en dreng. »Jeg kom om bord her frivilligt, fordi de fleste af mine folk var kommet med. Du kom her ufrivilligt, du hjalp mig, fordi du havde lovet mig det. Du holdt et løfte til en pirat!« Mary tog omkring sit brusende hår og sagde sagte: »Jeg har vist aldrig gjort en god gerning, jeg når såmænd aldrig frem til Sct. Peders port – men gør jeg det, vil jeg dog gerne kunne sige, at jeg i det mindste har gjort en god gerning. Jeg har frelst en brav gut fra at blive pirat.«

Mary rejste sig og gik hen til det lille vindue. »Kom herover og se!«

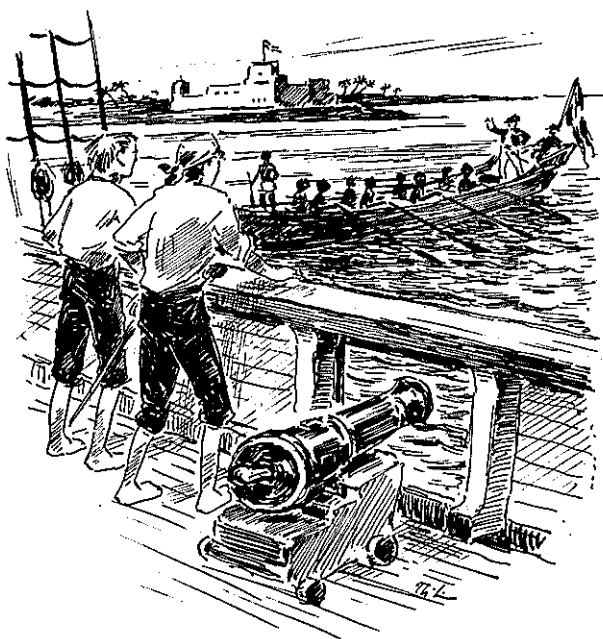
Peter kom fortunlet på benene og kiggede ud igennem de uklare glar. En lille slup lå bag briggen, bemanded med negre; en hvid mand stod ved roret, under gaffelen vajede et rødt og hvidt flag, Dannebrog. Mary vendte sig og tog Peter om skuldrene.

»Glem hvad jeg sagde om danskerne i St. Thomas, selv om du nok selv vil se, at jeg havde ret!« Peter så nervøst op på hende; hun lo: »Nej, vi har stadig det engelske flag oppe, Jolly Roger kan tidsnok komme til tops – og Paul spiller glimrende en britisk marinekaptajn, som gerne vil aflevere en lille vildfaren dansker, der ved et uheld blev presset om bord i flådens skib.« Mary kyssede ham på panden, samme sted som hin nat. »Gå nu, og tænk af og til lidt på mig!«

Fra den lille danske slup så Peter briggen fortsætte sin rejse mod vest. Det britiske flag vajede sørgmodigt under gaffelen, og på skansen skimtede han – i den blændende sol – en slank skikkelse, der sejlede piraternes uundgæelige skæbne i møde.

Efterskrift:

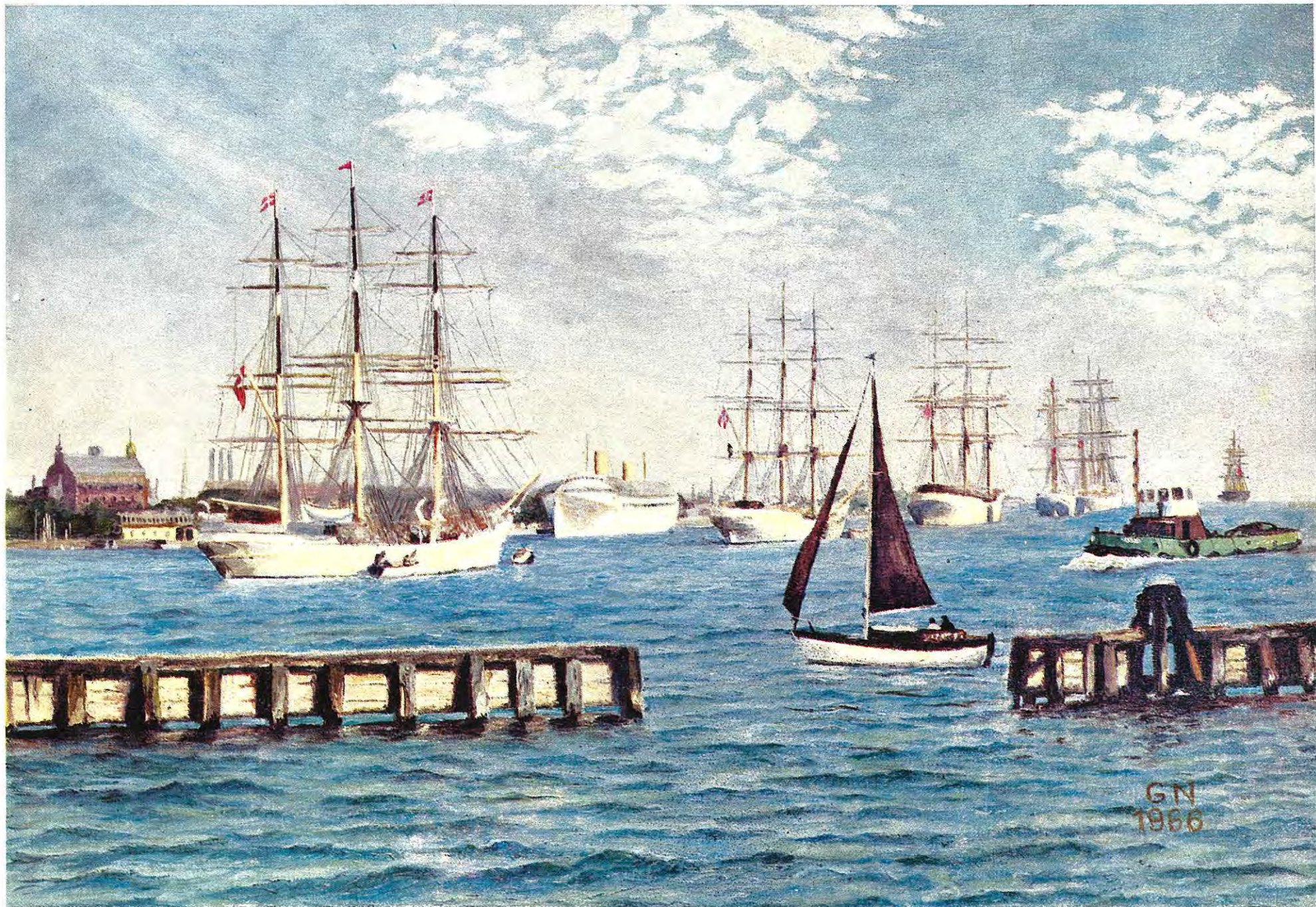
Både Paul West og Mary Read har eksisteret. Skæbnen indhentede dem i Kingston, Jamaica, i november 1720. Mary var da blevet gift med Paul West, der af retten blev frikendt, idet man troede på Mary's udsagn om, at han var blevet tvunget ind i sørøveriet. Mary dømtes til døden ved hængning. Hærettelsen blev udsat, fordi hun var gravid, men før fødslen blev hun angrebet af en voldsom feber og døde, 27 år gammel.

Bag briggen lå en lille slup bemanded med negre.

Parti fra Christianshavns Kanal, København.

Seks skoleskibe på Københavns red: »Danmark«, »Chr. Radich«, »Statsråd Lehmkuhl«, »Sørlandet« (alle tre norske),
»Gorch Fock« (tysk) og »Georg Stage«.

Maleri af Georg Nielsen.

Marstal-

byen med de rige maritime traditioner

Ved Sigurd Jonassen

Gennem århundreder har Marstal været berømt for sine rige maritime traditioner. Det var her de stolte Marstal-skonnerter blev skabt i forrige århundrede. Og de var ikke bygget til sejlads i det smilende fynske øhav. Disse skibe stod deres prøve på alle syv verdenshave. De er blevet beundret af søfolk fra Rotterdam til Singapore. De har hugget sig gennem brølende storme i Biscayen, de har sejlet grødis tynd ved Nordkap, og deres sejl har glitret i Vestindiens sol. Ikke underligt, at de stolte skonnertskippere var kendt for deres »fjerne øjne«. Og ikke mærkeligt, at de idylliske postkorthuse rummer alskens mærkværdige ting hjembragt af generation efter generation af skonnertbesætninger. Elfenbenssmykker fra Guldkysten, porcelænsnudler fra London og kamfertræskister fra Kina hører til de sjældenheder, man kan møde i de små Marstal-huse. Men Marstal er ikke en by, der lever på minder. Det er vel nok en af de provinsbyer i Danmark, der er mindst provinsiel.

Turiststrømmen går som regel, når den berører Ærø, til Ærøskøbing, og herfra er der så undertiden en udflugt til Marstal. Ærøskøbing og Marstal hører til vort lands mindste byer, men hver især er af en sådan egenart, at de indtager stjertrang blandt danske provinsbyer. Alene over 4.500 lystsejlere af flere forskellige nationaliteter anløber sommer efter sommer havnen i Marstal. Et af sejl sportsfolkernes mål er *skibsmodelsamlingen* på *Marstal* og *Omegns Museum*. 42 modeller i træ og stål af eksisterende og tidligere skibe er blevet til gennem 30 år og udført med stor præcision efter originale tegninger af den fingersnilde Marstal-skibssmed *Lorents Hansen*.

Havnen i Marstal åbner sig gæstfrit bag sin lange stenmole både for sejl sportsfolk og andre, der ønsker at gæste den interessante by. Molen er bygget af lutter kampesten. Da marstallerne i 1820'erne fik afslag fra staten på at få sikret deres havn, slæbte de på egen hånd de svære sten ud på vinterisen og lod foråret om at sænke dem på plads i søen, til molen – 1 km lang – var færdig.

De smalle, snørklede gader og slipper, der kan minde om Dragør, skrånér for det meste forblæst mod havet. Flere af gaderne bærer navn efter kompasretningerne, andre efter søhelte. Man møder nav-

Udsigt over Marstal-Ærø.

ne som Tordenskjoldsgade, Niels Juelsgade, Hvidtfeldtsgade, Willemoesgade, P. Skramsgade og Herluf Trollesgade.

Kirken er en typisk søfartskirke. Skipperne har selv skillinget sammen og sejlet sten og tømmer til den, og de har også selv hejst det 35 m høje tårn *Fredstårnet*. En skibsreder har skænket uret, der om natten lyser som sømærke. Ned fra hvælvingerne hænger en hel flotille af virkelighedstro kopier af Marstal-skibe, og det indre udstyr består af mange gaver, som byens skippere har bragt hjem fra deres langfarter. Til altertavlen – der meget betegnende fremstiller Kristus, som stiller stormen på søen – har gamle Marstal-skipperne siddet model til apostlene, så deres efterkommere stadig kan nikke genkendende til en onkels eller en bedstefars kontrafej. Pulpituret kaldes »kommandobroen«, lysekronerne »lanterneerne«.

— — —

I 1700-årene vakte Marstal samme opsigt som nutidens Esbjerg ved sit rige fiskeri og sin skibsflåde. I slutningen af 1800-tallet, da sejl skibsfarten havde sin blomstring og de berømmelige 3-mastede Marstal-skonnerter gik i oversøisk fart på både Amerika og Asien, ejede Marstal flere skibe end København. Verdenskrigene har mere end halveret antallet, de forliste eller minesprængtes, og alene i anden

Marstal havn i vinterstemning.

4. maj-kollegiet i Marstal.

verdenskrig gik over 80 marstallere ned med deres skibe. Byens flåder er også forvandlet til helt nye, maskindrevne typer, men endnu lægger de op for vinteren i den gamle havn.

På en af *mindstenene* over omkomne ærøske sømænd står:

Hjemme gik drømmen
ud
Sømandslængsel drev
frem
Ude fik Hjærtet
bud
Drømmen gik atter
hjem.

Søfartstraditionerne lever stadig i Marstal. På *navigationskolen*, oprettet 1881 og ombygget i 1950-erne, er unge fra alle egne af landet gennem tiderne blevet uddannet til officerer i koffardiflåden. Navigationskolen kører som den eneste i landet et up-to-date sikkerhedskursus for tankskibsbesætninger. En højt kvalificeret lærerstab har taget de mest moderne undervisningsmidler i brug for at skabe en større sikkerhedsmargen på praktisk talt alle områder, der ligger indenfor en tankers ræling.

Et samfund for sig har Marstal alle dage været. Som søfarende er mændene kommet langt omkring,

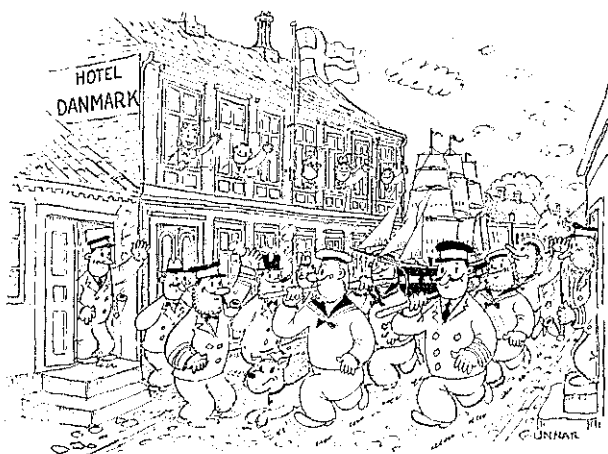
har set meget, oplevet meget og er blevet »klovere a'et«, men de gamle marstallere følte altid med stolthed, at de var hjemmehørende i Marstal, de såvel som skuden, der nød ry i alle havne. Marstallerne er glade og tillidsfulde, og dette »Beredt til døden altid vær!« har de ikke alene fra Wessel, men fra selve deres liv til søs.

Årsagen til den velstand, der i tidligere tid prægede Marstal, var de mange partrederier, der skabte fællesskab og samfølelse i det lille samfund.

Trods energiske indkøb af antikvitetsopkøbere findes endnu mange gamle ting i de ældre skipperhjem, andre er havnet på byens museum. Sager, der er indført fra alverdens lande, var ofte resultat af slægtleds samlerflid, sømandens mange erindringer fra fremmede kyster og byer, der spreder en eventyrlig kolorit om sig og gør et sømandshjem til noget helt for sig selv.

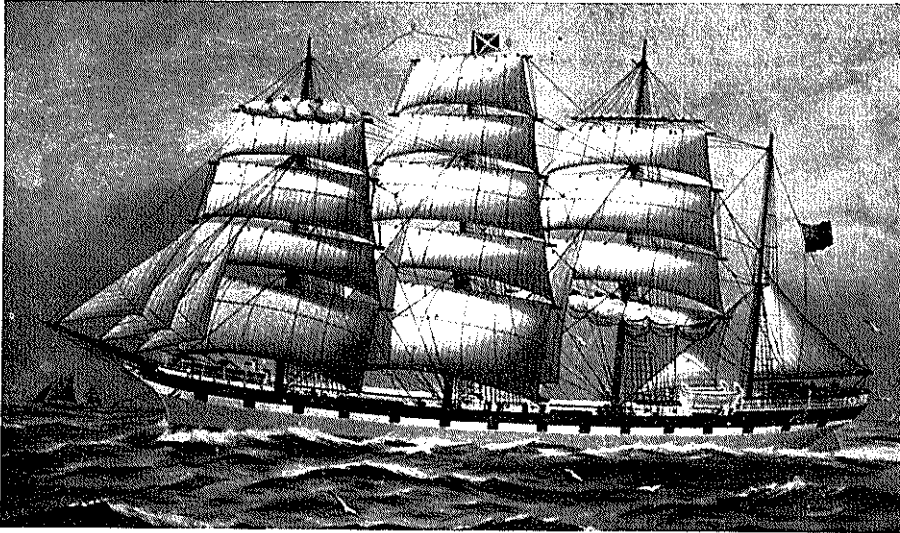
I mange Marstal-hjem hænger der billeder af skibe. En mand, en fader eller bedstefader har ejet dem eller ført dem. Man ser skibet for fulde sejl med Dannebrog vajende og skibet strygende for den fineste bøl over den krappe, skummende sø. En lodsbåd eller et navngivet fyrskib ligger som staffage i farvandet. Hver detalje om bord er gengivet med den største nøjagtighed, thi for det første er det en fagmand, der har været mester for det, og for det andet er det skipper selv, der har bestilt det, og han har nok vidst, hvad han betalte sine penge for. Det skulle nemlig være et billede af *skibet*, hans skib – til hæderspladsen over sofaen derhjemme, hvor han ikke selv kunne ligge til ankers til hver en tid. Pietetsfølelsen har ladet det hænge gennem flere generationer, mens han selv er stedet til hvile på byens gamle kirkegård blandt andre »rhedere«, skippere og styrmænd. Et gravskrift vidner om, at han forlængst har forløjet et andet sted:

Her hviler Christen Hansen
til Ankers med sin Kone.
De lette ikke før,
de stande for Guds Trone.

Kirkeskib bæres gennem byen før ophængning i Marstal kirke.

Til minde om de sidste storsejlere og deres mænd

Fra polens ishvide glitrende tag
gennem snetunge stormnætters jag,
mens riggen dirred' i bristende smæld
og stævnen hamred' mod søernes væld.
Hun piskedes frem under stormflængte sejl
over havødets splintrede spejl.

En aften fandt hende vuggende blidt
under Sydens solnedgangsbrand,
mens vinden svalte de sår, som var slidt
under farten fra kimingens rand.
Hun flød på et leje af havtangens løv,
forét med morild og skumperlestøv.

Hun duved' og drømte i slingrende rus
om nætter med tropevinds koglende sus,
med nathimmel sort som det blødeste fløj
og stjerner af sølv over stortoppens røjl,
om hænder som varsomt gled henover rat
i den lange, den dybe, den skælvende nat.

Men morgenen brød med himlen i rød
og storm fra sydvest i sin favn,
nu dundrer hun frem over havet i glød
med en klods bidevind imod havn,
men altid hun higer mod storhavets gåde,
på vej til en plads iblandt fortidens flåde.

Med kølen hun pløjed' sig kloden rundt,
i tider med godt, i tider med ondt,
i tider hvor alting syntes at briste,
i tider som mindet aldrig vil miste,
men hun tog det med smil og jubled' det væk
i et vanvittigt, brølende, svimlende træk.
EASTING DOWN

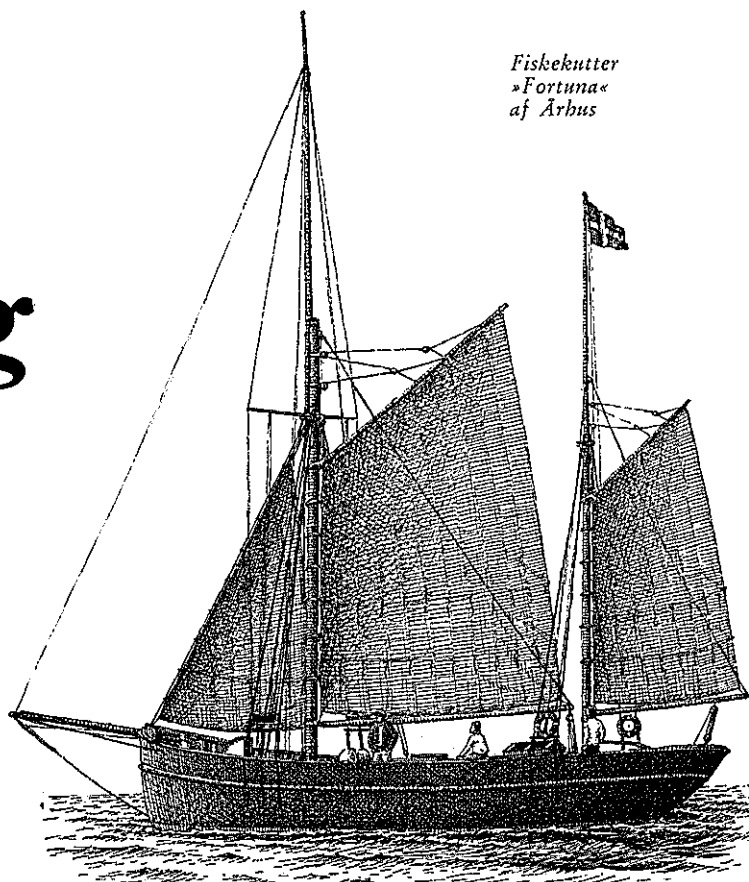
Tilbage vi stå, kun en liden flok,
men vi elsked' dig hedt, ifra køl til nok,
vi har trællet og slidt, vi har sultet og lidt
under sejlmassens tårnhøje grå,
men vi tog det som sport og mindet blev vort,
det kan aldrig, aldrig forgå.

Ovenstående digt er tilsendt os af forfatteren, pens. kaptajn V. H. Petersen, Blidahpark 6, Hellerup, der ved, hvad han skriver om, idet han fik sin uddannelse i disse skibe gennem fire år under den første verdenskrig.

Fra min skitsebog

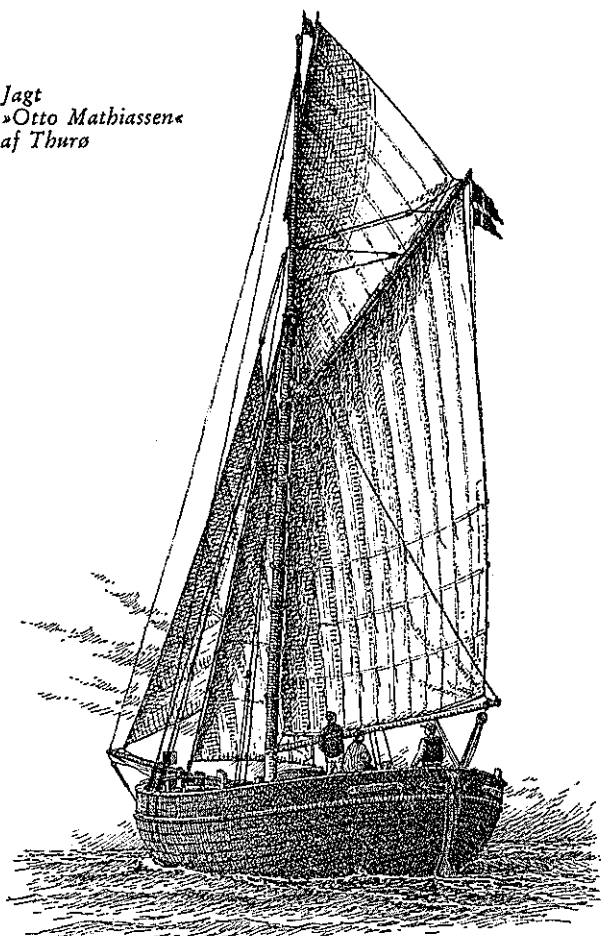
Tegninger af
A. Laursen

Fiskekutter
»Fortuna«
af Århus

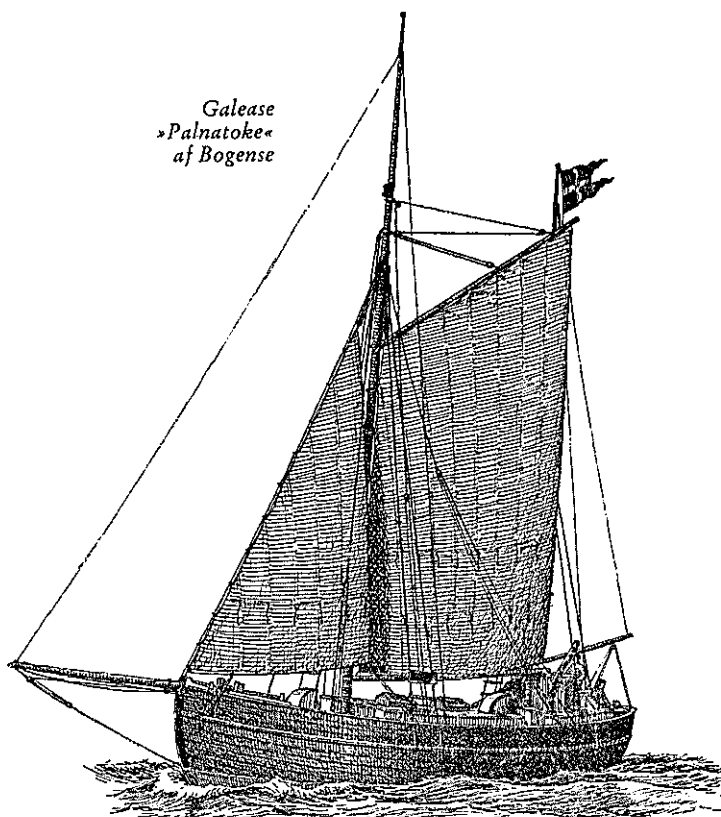
Fiskekutter »Fortuna« Århus al.

Jagt
»Otto Mathiasen«
af Thuro

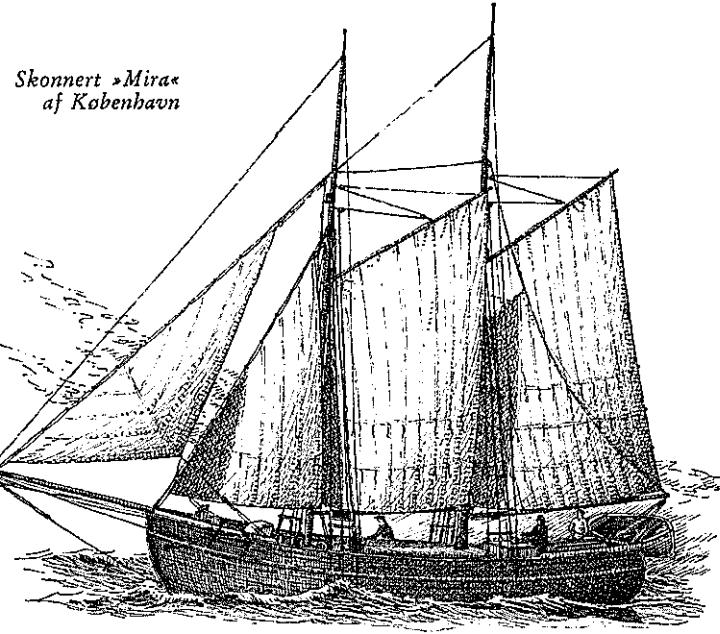
Jagt »Otto Mathiasen« Thuro al.

Galease
»Palnatoke«
af Bogense

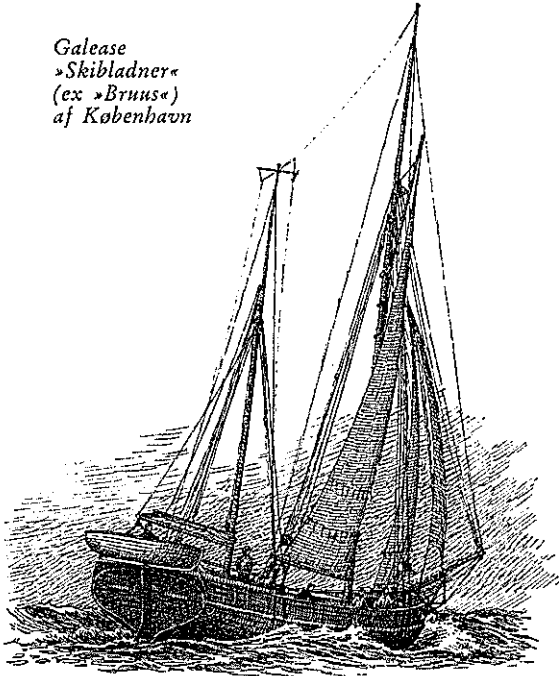
Galease »Palnatoke« Bogense al.

Skonnert »Mira«
af København

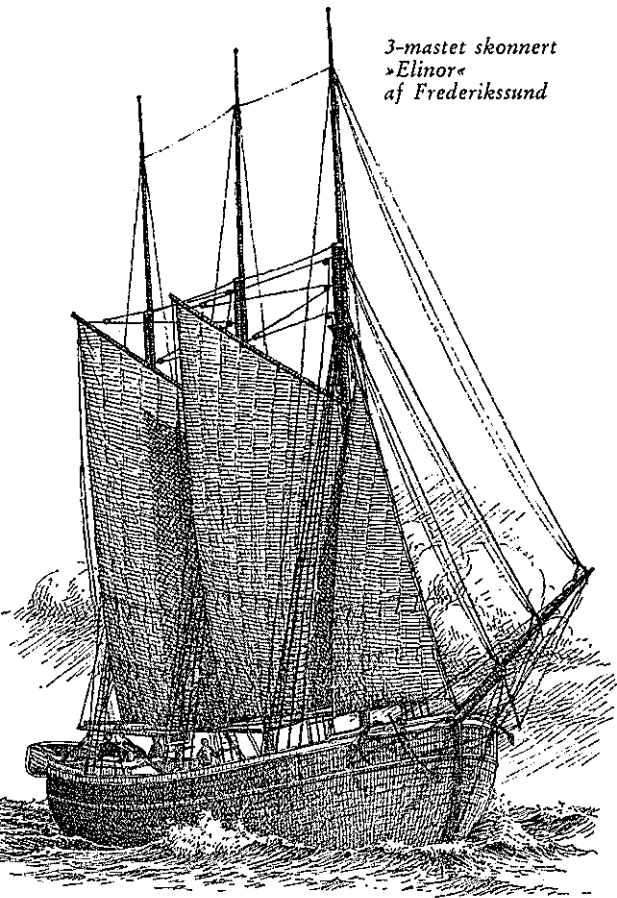
Skonnert »Mira« København al.

Galease
»Skibladner«
(ex »Bruus«)
af København

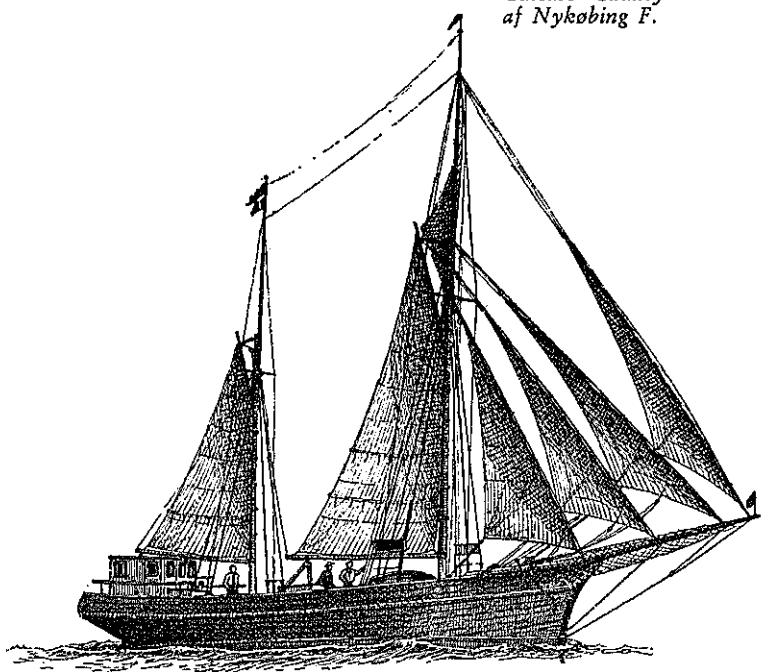
Galease »Skibladner« (ex »Bruus«) København al.

3-mastet skonnert
»Elinor«
af Frederikssund

3-m Skonnert »Elinor« Frederikssund al.

Galease »Shanty«
af Nykøbing F.

al. Galease »Shanty« Nykøbing F.

Lær mig, havets bølge...

Alf M. Magnussen . Tegning: Chr. Bøge

Solen havde slet ikke være fremme den hele dag, og fjeldene lå så mørke og dystre, som de færøske fjelde kan ligge ved juletid. Der var så tyst og stille på den brede skråning, hvor Poul havde sat sig. Kun en gang imellem hørte man en strandmåges skrig, når den dykkede ned i bølgerne; men Poul sad blot der og stirrede ud over Nolsø, som strakte sig foran ham. Poul fik undertiden lyst til ligesom at sparke til Nolsø, fordi han syntes, den lå og spærrede ham vejen ud til den vide verden. Og hvad ville han vel så, hvis han virkelig en gang kom ud i den vide verden? Han vidste det ikke selv, for hvad ved man, når man bare er tyve år og har levet al sin tid på en lille ø i Nordhavet? Hvad ved man om livet derude, andet end at man længes efter det, som man slet intet kender til, men bare ubevidst længes imod.

Der gik nogle mennesker forbi ham på den smalle sti, hvor han sad, og i det samme slog nogle verslinier ned i ham: »Og folk forbi mig til kirke køre, snart toner salmen for åbne døre«, nynnede han, men lidt efter tænkte han, at dette her var jo bare dumhed, for her var nok ingen, som kørte forbi – her gjaldt det nok om at gå på sine ben, så smalle stierne var og mange steder næsten ufremkommelige i snesjap og ælte. Men til kirke gik de, det vidste han – for han kendte dem jo hver og én, og han vidste også, at nu var det kirketid – skulle han selv gå derop? Han holdt så meget af salmesangen, den kunne tone som ingen andre steder, det var han vis på, for heroppe havde de allesammen hjerterne med sig, når de sang.

Poul drev lidt ned over skrænterne – nej, i kirke ville han alligevel ikke, så gik han ned imod havnen og sprang ud i en båd, som lå fortøjet til en af pælene; dér lå han så og vippede i tussmørket, indtil en stemme kaldte inde fra Kongebroen:

»Poul, går du en tur med op i bakkerne?»

Først lod Poul, som han ikke hørte det, men da der blev råbt for anden gang, svarede han blot: »Nej, jeg tager en tur op ad fjorden.«

Egentlig havde han slet ikke tænkt på at sejle ud, men nu stod Jane deroppe og ligesom tirrede ham ved sin nærværelse – og fik ham til at blive trodsig.

»Du tør da ikke tage ud nu, det er ved at blive mørkt?« spurgte hun og lo lidt.

»Tør?« kom hans svar drillende. »Tror du måske, jeg er bange?« Han var allerede ved at løsne båden.

»Bange?« Jane kom nu helt ned på skibsbroen, så hun bedre kunne se, hvad han foretog sig. »Du er da i hvert fald bange for at gå med mig ud i bakkerne,« lo hun.

»Jeg skal vise dig, at jeg tør sejle ud,« sagde han, for nu var trodsen kommet op i ham.

Men nu var det Jane, der blev ængstelig, og hun bad for alvor: »Gå hellere med op i bakkerne, Poul!«

Han fik fat i årerne for at vise hende, hvad han turde.

»Gør det ikke, Poul,« bad hun, »gør det ikke.« Nu var der ingen tvivl om alvoren i hendes stemme. Men Poul havde løsnet jollen og var allerede på vej udad. Så hørte han hende igen: »Poul, vi behøver jo ikke at gå op i bakkerne, hvis du ikke vil, vi kan jo – vi kan gå i kirke i stedet for.«

Nå, så hun skulle endog nu til at håne ham, fordi han holdt af at komme i kirke – hun, som aldrig eller i hvert fald kun sjældent kom der. I kirke – hun! Han smålo i det samme.

»Nu sejler jeg over til Nolsø!« råbte han overmodigt og stod rank i båden, så længe han kunne se hende.

Så råbte hun inde fra havnen: »Tænk på din mor, Poul!« – Og han svarede raskt igen:

»Tænk du selv på din!« Han fortrød det i det samme, men nu var det sagt, og strømmen og vinden tog ham, så han snart fik andet at tænke på ved årerne. Men ude under skrænterne blev det næsten vindstille, og der lå han så og tænkte på det, hun havde sagt. Hans mor! Ja, der sad hun hjemme nu og var ikke, som hun før havde været, så stille og mut og ikke altid »sig selv«, som han kaldte det.

Det var siden den gang, da far blev derude – da havde mor gået her i mange dage og været i uvished, og det var denne uvished og ængstelse, der tog på kvinderne heroppe på disse stille øer, det vidste han. Mor kunne sidde hele dage og ikke sige et ord, og når hun så endelig talte, var det noget om havet og stormen og om bølgerne, der slog mod bratte klippevægge – for far var jo ikke kommet tilbage den gang, og han kom aldrig mere.

Poul vendte i det samme båden, men opdagede så, at tåge og dis lå omkring ham; det blev nok ikke let det her med nu at finde hjemvejen. Hvordan var det nu: Han havde haft Nolsø her – og

byen dér – men hvad nu? Han syntes, alle lys var borte, og det var dog kun et øjeblik siden, han havde set dem ganske tydeligt inde i de små huse.

»Tænk på din mor! Tænk på din mor!« Men hvad nu med hende, hvis han ikke selv kom tilbage? Hvad så med mor? – Åh, hvad så med mor? Hun havde så tit forbudt ham at gå ud med de både, som lå ved havnen; hun havde forbudt ham i det hele taget at tage på søen: hun var bange, når han var ude med fiskerne, og hun var bange, når han var alene. Men sådan var mor, altid bange for sin store dreng, så snart han var på søen. Og hvad kunne det nytte, man ønskede at komme ud i den vide verden, når der hjemme sad en mor, som var bange, når stormene tog fat?

Og han selv? – Ja, var det ikke, som han nu i dette øjeblik allerede var ude i noget af det, man kaldte den vide verden? Han gled med strømmen – han stirrede frem for sig, men så dog ingenting andet end mørke. Mon det var sådan at være ud i verden? – bare glide med strømmen, bare føle sig så ene og forladt, som nu i denne mørke vinteraften. Ingen lyde, ingen kaldende stemme, som kunne vise den rette vej, når man ikke selv kendte den. Stilhed – bare bølgernes brusen, bølgernes enstonige rullen, bølgernes suk og skvulpen . . .

Jo, nu var der pludselig en anden lyd – ligesom én, der sang – eller var det musik – klokke? – Åh, nu vidste han i det samme: Klokkeklang – det var jo kirkeklokkerne derinde, som ringede julen ind, for i morgen var det jul. Han havde nær glemt det: I dag var det jo bare en ganske almindelig søndag, men i morgen havde vi juleaften.

Og da Poul hørte kirkens klokker kalde, så vidste han også, hvor han var – han havde nok blot troet, at han var meget længere ude, end tilfældet var.

Så roede han efter lyder – blev ved at lytte, bare lytte . . .

Inde i kirken sad Jane og rystede. Det var så længe, siden hun havde været der, men nu var hun kommet derind, fordi hun var bange; hun havde jo fået Poul til at sejle ud – ud i mørket og snetykningen, som hun var sikker på ville komme, og hvad havde det hjulpet, at hun havde kaldt på ham for at få ham tilbage. Han var jo blot blevet overmodig, fordi hun havde sagt, at han ikke turde.

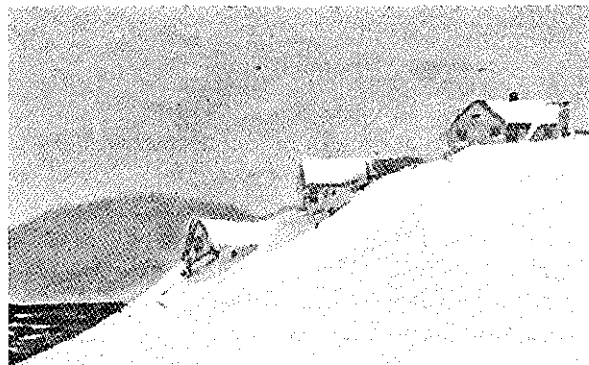
Jane sad der og rystede og græd så småt, da der blev lagt en hånd på hendes – der blev ikke sagt et eneste ord, men bare beroligende klappet hen over hånden, og det var så godt at føle en hånd, hvori hun kunne gemme sin egen.

»God jul,« blev der sagt, og Jane så op. Det var Pouls mor, som sad der og smilte ned mod hendes bøjede hoved, og Jane rykkede uvilkårligt nærmere, for det var jo egentlig underligt, at de to nu sad her, for Pouls mor kunne ikke rigtig lide Jane – der var kommet noget imellem dem en gang, da kjolerne skulle være kortere og strømperne af silke, og det

kunne Pouls mor ikke lide. »Den gyldne middelvej,« havde den ældre sagt, »det er det bedste i alle livets forhold, både når det gælder flitterstads, og når det gælder livets alvor.« Og det kunne Jane ikke forstå – ikke den gang i hvert fald; men nu i dette øjeblik var det, ligesom hun var klar over, at Pouls mor havde ret, og det havde mødre vist egentlig for det meste, når man rigtigt tænkte over det – og så puttede Jane sin hånd mere fortroligt ind i den, der holdt om hendes.

Hun kom først rigtigt til sig selv, da orglet brusede, og hun hørte den skønne salme tone omkring sig:

Lær mig, havets klitter,
kun lidt at agte flitter,
bare på min plads at stå
og mit kald at agte på!
Lær mig, havets klitter.

Jane stod imellem de to og vidste ikke rigtigt, hvad hun skulle sige; hun puttede sine bare hænder ind i de to andres, roligt og trygt, for nu vidste hun, at når Poul for en tid drog ud, så havde hun nu fundet hans mor, og til hende ville hun holde sig, indtil han engang kom tilbage.

Jane blev rød, medens hun sang, for det var jo, som om ordene var til hende selv, og hun kiggede lidt fra siden op på Pouls mor, som sad der og sang med en lille spæd røst.

Lær mig, havets bølge
min herres kald at følge,
tale lydt, når han det vil,
tie, når han siger til,
lær mig, havets bølge!

Så bøjede den ældre sig ned mod Jane: »Nu giver jeg alligevel Poul lov til at drage til søs,« hviskede hun med et lille smil. »Det er jo hans eneste lyst, og jeg har nok blot at tie,« og så sang hun videre, som var hun slet ikke blevet forstyrret i sine tanker:

Lær mig, redningsbåde
at stole på Guds nåde - - -

Men så holdt hun brat op med at synge, for hun sad med ét og lyttede, bare lyttede til Jane, som med ét var begyndt at synge med i det sidste vers:

Da, når jeg skal sejle,
så kan det aldrig fejle,
jeg må komme godt i havn . . .

Så gav Jane sig igen til at græde, for der var så mange tanker, der vældede ind over hende. Poul, Poul, åh, om du blot kunne komme godt i havn i aften, for kommer du det ikke, så er skylden min - ene og alene min.

Der var begyndt at falde lidt hvid julesne, men luften var blevet mere klar, da kirkegængerne strømmede ud og gik ned ad de bakkede gader. Over det søndagsstille Tinganæs lå sneen så lysende skær og i havnene var der tyst, kun bølgerne slog mod de store kampesten, der værnede vejene og stierne og de små huse med deres græstørv på de lave tage.

»Glædelig jul,« sagde Pouls mor og rakte hånden frem til afsked, men Jane holdt den fast. »Åh,« bad

hun, »gå med mig ned til havnen, for - for jeg tør ikke gå alene. -«

»Tør ikke?« spurgte den ældre. »Tør ikke? Her oppe på vore øer tør vi vel gå alle vegne alene - og når man blot har Gud med sig. -« Men hun gik alligevel med ned gennem Gonjen.

Der lå en båd dernede - - åh, Gud være lovet - åh, Gud være lovet!

»Er det dig, Poul?« Jane næsten skreg det ud.

»Ja, du,« råbte han tilbage, »jeg styrede efter klokkerne.«

»Klokkerne?« spurgte hun.

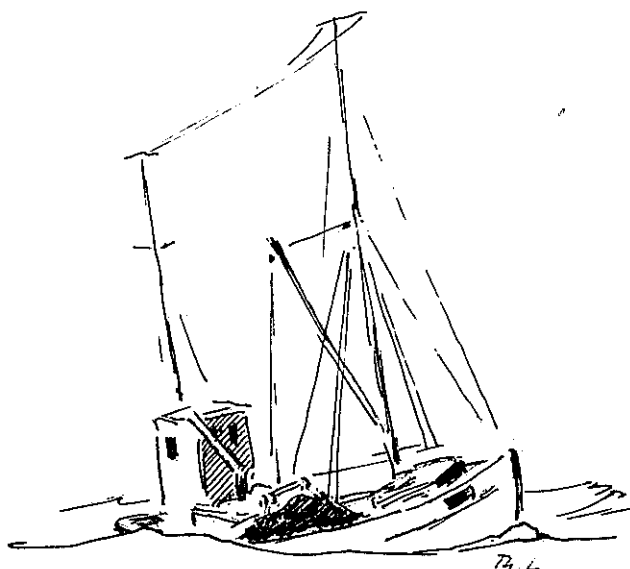
»Ja, da kirkeklokkerne ringede - og så efter salmesangen, da jeg kom ganske nær:

Da, når jeg skal sejle,
så kan det aldrig fejle,
jeg må komme godt i havn . . .

sang han. »Men den kerder du vel ikke?« spurgte han så og sprang i land med et sæt, så båden vippe bag ham.

Moderen stod lidt og så på de to. »Jane sang selv med,« sagde hun fast og bestemt, »og det gjorde jeg da for resten også - for første gang siden - siden den gang. Jeg har ikke kunnet, ikke før nu, da jeg fik i sinde at give dig den julegave, som du har ønsket dig så længe: Rejs kun ud i den vide verden, Poul, men rejs med Gud, for så lærer du nok af havets bølger, din herres kald at følge. -«

Jane stod imellem de to og vidste ikke rigtigt, hvad hun skulle sige; hun puttede bare sine hænder ind i de to andres, roligt og trygt, for nu vidste hun, at medens Poul for en tid drog ud, så havde hun nu fundet hans mor og til hende ville hun holde sig, indtil han engang kom tilbage. Hun selv ville blive på de ensomme øer, ved de dystre klipper, medens Poul drog ud - ud på havets bølge . . .

»Måneskins-javset« er en betegnelse for sild, der går på garnene i tykke klumper – hist og her – i måneskin.
I jollen ses maleren og hans fader.

Maleri af Otto Stoltzenberg.

Fiskerbåde i Hvalpsund ved Limfjorden.

Maleri af Th. Langshund.

Når nøden er størst, er hjælpen nær...

En beretning fra Kina-farernes epoke

Af Johannes Hainau . Tegninger Otto Stoltenberg

Der herskede en underlig stemning i Købmandsgården. Alle vidste, at den skulle til tvangsauktion. De fine herrer fra hovedstaden var kommet med postvognen og var taget ind på »Den sorte Hest«, byens bedste madsted. De havde mapper med mængder af papirer og to skriverkarle med. De havde haft flere møder med herredsfogeden, som havde haft embedskasketten på med guld og rigssegl. Endelig havde auktionen været bekendtgjort af stadens annoncør, trommeslageren Peder Jernstump, han havde mistet et ben i en batalje under Samsø, og i stedet lært at bruge hænderne flittigt, dels som trommeslager, dels som musiker. Sidste gang trommen havde lydt og den brummende stemme gennem en råber havde bekendtgjort, at købmand Carl Stær's ejendomme i staden Kalundborg ved rettens afgørelse var forfalden til offentlig auktion, var den første sne begyndt at falde og blandt tilhørerne stod en 14-årig dreng og hans mor.

De havde begge forgræmmede ansigter, de kendte budskabet, de havde læst det hundrede gange, alligevel skulle de høre det her på byens torv for sidste gang.

Høker-Jensens trivelige frue, madam Butterup, kom fornøjet ud fra Torvets Konditori. Hun havde købt så mange lækre sager, at to af lærlingene måtte bære kagerne hjem til macammen. Hun gik lige hen til de to skikkelser, som frøs lige som forsultne krager og sagde:

»Lille madam Stær, før Købmandsgården bliver solgt på auktion, og De kommer på fattiggården, skal der ske meget« . . . »Tak, madam Butterup, men hvad skal der ske?« kom det udtryksløst fra enken.

»Kom med hjem og få en kop varm te og nybagte kringler, det skal nok sætte liv i jer to« . . .

De slog følge og snart efter sad de i høkerfruens smukke spisestue og gjorde sig til gode med kringlerne og det øvrige bagværk. Det var rigtigt nok. Humøret blev et par grader bedre.

»Ser I, auktionen er rigtig bekendtgjort, men de kloge herrer, kreditorer, rak, advokater, vinkelskrivere, øvrighed med mere, er nu og da en tand for kloge. Det vil vise sig i dette tilfælde« . . . Der var en lang pause. En juleflue, som havde gemt sig bag

kaminen, blev vækket og summede rundt, mens en grå kat spandt højlydt af klogskab og velvære fra sin plads bag brændekurven. »Åh!« sagde den lille høkermadam. »Som I ved, siger godtfolk her i staden, at jeg er synsk. Det er måske rigtigt, men jeg har en god portion sund fornuft og« . . . efter en pause, hvor hun fortærede en kringle, så det knasede i hele stuen, fortsatte hun:

»Carl Stær kommer hjem. Det er ganske vist. Det drømte jeg i nat« . . .

Enken, Helene Stær, så på hende med et alvorligt udtryk i sit smukke ansigt.

»Ja, men de siger jo, han er omkommet med sit skib, det kommer jo helt fra hovedstaden?«

»Vis, vas, folk er ikke klogere, fordi de bor i København, det tror de, og det betaler vi dem for, men jeg har en sjette sans, og den svigter mig sjældent. Carl Stær kommer hjem, jeg drømte tillige, at han havde nogle sjove folk med, som spiste mad med pinde. De gode folk her i staden skal få løjer at se, inden kongens foged sætter segl på Købmandsgårdens port« . . .

De tog afsked og gik hjem ad de smalle gader. Folk skyndte sig at blive færdige, det gjaldt om at komme inden døre, når kulden rigtig tog fat i ørerne.

Hjemme sad de to, drengen og moderen, og talte sammen. Husets terne, den ældste i tjeneste, Dorthé, serverede aftensmaden og drengen, som var slank og lys med kønne, blå øjne, kastede et blik på maleriet af faderen, som hang på væggen.

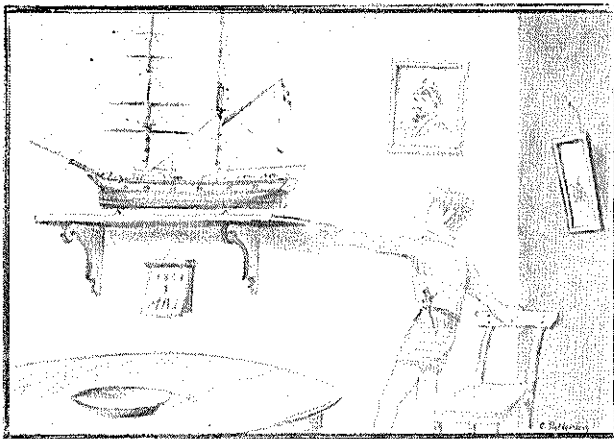
»Hvornår var det, at far tog af sted?«

»Den 1. maj 1807 drog han med vort skib »Helene Stær« på rejse til Kina. Han havde 32 gode folk med sig og den bedste sømand som overstyrmand og sig selv som superkargo.

Han må være kommet ud i Det indiske Hav, inden englænderne angreb København og tog flåden, men højst sandsynlig er han blevet et bytte for de britiske krigsskibe og omkommet i prisonen. Vi har intet hørt, selv om jeg har brugt mange penge til at søge nyt«.

»Hvad vil du vi to skal lave, efter auktionen?«

»Jeg har tænkt grundigt over sagen, men lad det hvile, det kan jo være, madam Butterup får ret.«

Længe stod drengen og så på en model af »Helene Stær«.

»Tror du, mor?« spurgte drengen, han rejste sig og gav sin mor et kys på panden, tog hendes hånd og sagde:

»Vi to skal nok klare det hele, det lover jeg dig.«

Drengen stod længe og så på en model af skonnert-briggen »Helene Stær«.

Så tog han passer og pen og begyndte at beregne, hvor mange dages sørejse, der var til Kina.

Carl Stær var en dygtig købmand. Udlært som sømand havde han sejlet havene tynde, inden han var 30. Han så, der lå vældige muligheder i handelen på Østen og havde fire gange ført ladninger hjem og solgt dem med en særdeles god fortjeneste. Han havde en fin besætning. Der var rift om at komme ud med Carl Stær. De unge fiskere fra de sjællandske byer ville gerne på langfart og blive helbefarne, som det hed.

»Helene Stær« anløb Kapstaden og ankrede op ude på reden. Takkelagen skulle udbedres, et stykke af skansen repareres, friske forsyninger af vand og proviant skulle indtages, og endelig skulle der betales afgift til guvernøren og hans hjælper og udveksles nyheder. Post skulle afleveres, så danske skibe for hjemgående kunne tage den med.

Kapstaden var endnu hollandsk. Briterne havde i tankerne at erobre det vigtige sted, men endnu vadede det hollandske flag over guvernørens bolig.

Carl Stær og hans overstyrmand Michael Tein, sad i gæstgivergården »Den flamske Løve« i et cabinet og talte med guvernørens sekretær, en portugiser ved navn José Chiasso la Fondera. Portugiseren var en dygtig sømand, havde kvæstet det ene ben og var tvunget til at leve som landkrabbe resten af sin tid; men han var klog. Han solgte sin viden til de rigtige folk for en rimelig betaling.

Carl Stær havde givet ham to hundrede hollandske gylden og lyttede intenst til hans redegørelse:

»Briterne samler en mægtig flådestyrke, næsten et hundrede fartøjer. 40.000 soldater med heste og tross er indskibet og rytterne siger, at det går mod København.

De franske har ladet en hær marchere mod Danmark, og det bliver et kapløb mellem de to magter om, hvem der kommer først.«

De to danskere så på hinanden. Endnu et hundrede gylden vandrede over bordet og forsvandt i portugiserens rummelige lomme. »Danskernes orlogsflåde ligger aftaklet i København. Den vil begge magter besidde hver til sit formål. Danmark-Norge vil befinde sig i krig, enten med den ene eller den anden. Bliver det briterne, gør De klogt i at blive i Østen et stykke tid. Jeg kunne tænke mig, De sejlede på kystfart derude, jeg kender en god mand« . . . tavshed; endnu hundrede gylden vandrede over bordet, og manden fortsatte: »Kystfart derude er meget indbringende, der er altid god last at få, og kineserne er hæderlige, meget hæderlige, set med europæiske øjne. Briterne har meget få skibe derude og ved kystsejlad kan man altid smutte bort med et så hurtigt sejlede skib som Deres; men De må forlade Dem på den kineser, jeg giver Dem navnet på. Han forlanger tillid og viser tillid.«

Portugiseren brugte tre timer på at skrive flere breve, dels på kinesisk, dels på sit eget sprog og dels på engelsk.

Endnu to hundrede gylden vandrede over bordet, inden de skiltes, men Carl Stær var i godt humør. Han havde sømandens sikre instinkt for, at det var virkeligt, hvad portugiseren berettede.

De rundede Kap det Gode Håb i forholdsvis godt vejr og kort efter mødte de en eskadre af syv britiske orlogsmænd for hjemgående. Briterne havde hastværk. De sejlede forbi Kapstaden og indtog først forsyninger på Sct. Helena.

Et par måneder senere lød det: »Pirater i sigte, syv djunker nærmer sig«. Et kanonskud drøede og kuglen forsvandt i bølgerne. Det næste skud blev lidt bedre, men blev affyret på øjemål.

»Klart skib,« lød Carl Stær's ordre og hele besætningen trådte an og indtog deres poster forsynet med våben fra rustkammeret. Der var et par hundrede mand om bord på hver af de malajiske skuder, og den ene kanon, de rådede over, gjorde de flittigt brug af.

»Hvad er din plan, skipper?« spurgte Svend Horn fra Svendborg, han var andenstyrmand.

»Befalingsmænd til skipper,« lød det fra vagthavende officer. Kort efter stod de syv mand foran chefen.

»Vi har syv-otte hundrede mand imod os. Vi kan slå nogle angreb tilbage, men i det lange løb vil deres antal give dem sejren. Derfor sejler vi roligt frem og krydser. Når vi er på godt skudhold, begynder vi kanonaden og hvert skud må ramme. Tre à fire fuldtreffere vil sænke hver af djunkerne. Det er vor redning.«

Overkanonéren og hans kanonérer gjorde de tolv broncekanoner fra kanonværket i Frederiksværk klar. Styrmandene havde tjent som månedsløjtnanter og brugte deres sekstanter rigtigt. Kuglens bane

blev nøje beregnet, kanonéren gjorde sig umage og kuglerne ramte med stor præcision. De to første af skuderne var allerede ved at synke. De to næste skuder blev skudt i brand, mens de tre sidste satte kursen lige mod det danske fartøj. »Gør klar til en bredside mod hver af skuderne, den sidste vædrer vi«, lød det.

Piraterne leverede en underlig støj, en slags musik, med trommer og blæseinstrumenter. De brugte også trommerne til at dirigere roerne. Skuderne førte sejl i stærke farver og besætningerne var klædt i farverige dragter. De forsøgte at kaste bøtter med brændende ild ind over rælingen, men afstanden var for stor.

Fjendens hensigter var meget klare. De skreg og hylede og svingede deres krumsabler og affyrede deres geværer og muskedonnere på må og få. Det var, som om de troede, larmen kunne betvinge fjenden. Den danske skonnert stagvendte pludselig, affyrede med tre minutters mellemrum to bredsider og de gløende kugler satte ild i djunkernes takkelage. »Helene Stær« fortsatte lige direkte med kurs mod den største af piraternes skibe. Mandskabet hørte braget, men var indtillet herpå, det knagede i skibets føjninger og en halv snes mand blev kastet om, men de havde fat i tovværk og sikringerne.

Skibet fortsatte sin kurs. Skrig og råb afslørede, at fribytternes største skib var kløvet og delene på vej under havoverfladen.

Den effektive virkning af en dygtigt ledet kanonade af tolv nye bronceanoner havde gjort udslaget.

De nærmede sig Bagindien og ved at søge nyt fra fartøjerne i kystfarten, erfarede de, at et britisk orlogsfartøj var observeret.

»Vi søger op ad Mekong floden. Det er farligt, men vi gi'r os god tid og bruger lod og dybdemåler grundigt.«

De blev et halvt år på den brede strøm, og blev venner med thailænderne, som levede hele deres liv i maleriske husbåde på floden.

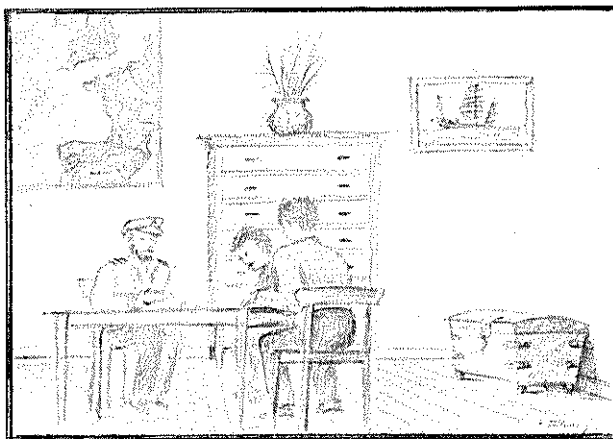
Det var svært at skilles, men destinationen var Kina.

Ud for Hainan lå en mindre by, hovedsagelig en ladeplads og fiskerhavn. Her boede skipperen Wang Fu, som portugiseren havde givet adressen på.

De næste år blev de venner med Wang Fu og hans meget store familie og vennekreds. De sejlede på Kinakysten. De førte ladninger af ris fra syd til nord. Det danske skib kunne tage en stor ladning og sejle den betydelig hurtigere end de kinesiske fartøjer, som var tungt bygget og ikke beregnet til et havkryds.

Til sidst købte fornemme kinesere sig plads hos danskerne og morede sig fortræffeligt om bord på skuden.

Danskerne måtte så demonstrere deres sømandskab og levere en kanonade til passagerernes udelte

De to danskere så på hinanden – og et hundrede gylden vandrede over bordet . . .

fornøjelse. Det gav gode penge, i tunge kinesiske sølvmonter.

Wang Fu havde lært danskerne at ryge kinesisk tobak på lange piber. Først sad man på hug en times tid i tavshed, så begyndte man at tale roligt og lytte til den talende. »Dit skib er godt, dansker, prøv at krydse det store hav. Der ligger en by, som jeg ved kaldes San Francisco. Tag en ladning af hamp, frø, tobak, te, silke og opium. Det vil give dig en god fortjeneste. Der har været folk fra denne by og de betalte godt. Det er en slags briter, men de slås med briternes konge; det er lidt svært at finde ud af.«

Carl Stær krydsede Stillehavet fire gange og blev vel modtaget i San Francisco. Priserne var særdeles høje. Den britiske blokade af Amerikas østkyst var næsten effektiv, men vestkysten lå åben; en stillehavs-eskadre lå uden for admiralitetets fantasi.

Wang Fu, hans to brødre og fire sønner gjorde turen med og var villige til at lære sømandsliv og sejlad på det store hav.

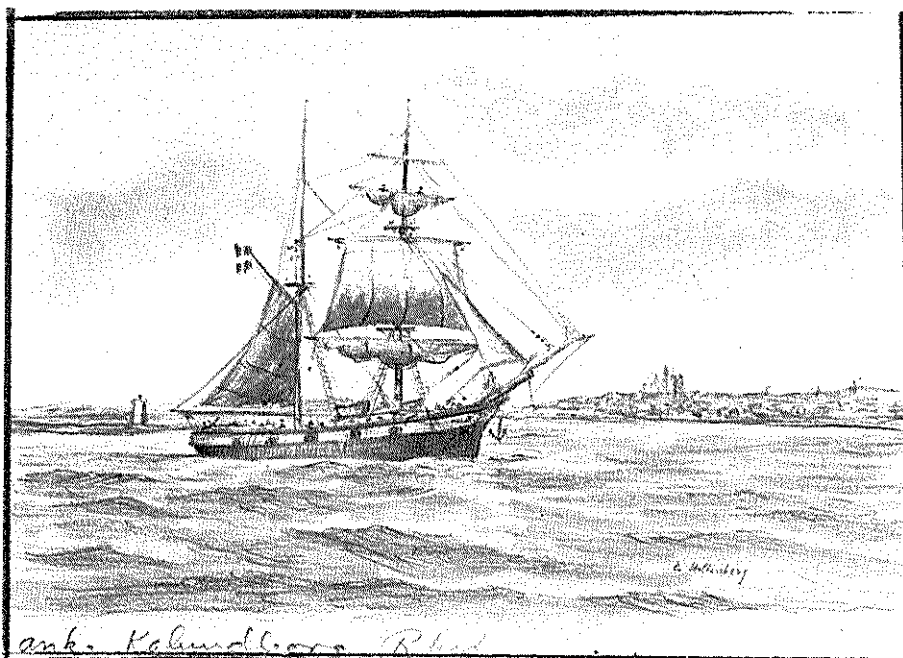
Endelig nåede budskabet om fred til Det fjerne Østen. En hollænder, som sejlede på Formosa i rute til Batavia, berettede om freden i Europa som endelig, og Carl Stær og hans mænd gjorde klar til den store færd mod Danmark. Wang Fu sagde: »Jeg er nu for gammel til at krydse de store have, men mine sønner vil have godt af at komme ud og lære noget mere. Må de komme med dig til dit land?«

Carl Stær sagde: »Ja«, og seks unge kinesere blev mønstrede, to som kokke, de fire som jungmænd.

Ladningen var igen fajance, porcelæn, silke i baller, opium i væske og store mængder tobak, hamp, højtænder, perler og ris samt kinabark til værn mod febersygdomme.

De danske søfolk havde stiftet familie, og deres bortrejse bragte sorg i pigernes hjerter, men kineserne lovede at tage sig af børnene, selv om fædrene drog bort; de kunne en dag blive gode søfolk, mente de gamle, som var kloge og derfor respekterede.

Atter krydsede de Det indiske Hav og i Kapstaden så de Union Jack vaje og rødfrakkerne holde

En aften stod
»Helene Stær«
ned gennem
Kattegat,
passerede Røsnæs
og løb ind i
Kalundborg Havn.

vagt ved guvernørens bolig, men portugiseren havde slået sig ned i byens hovedgade og bekræftede, at der var fred i Europa, de kunne roligt sætte kursen mod Danmark.

En aften stod »Helene Stær« ned gennem Kattegat, passerede Røsnæs og løb ind i Kalundborg Havn.

Der blev et mægtigt røre. Hele byen vandrede ned til havnen for at se skibet og undre sig over, at Carl Stær ikke var død, men i bedste velgående.

Han indbød alle kreditorerne til at komme om bord på skibet. Fra de tolv bronceanoner blev der skudt tre skud, og advokaterne rystede af nervøsitet.

I chefens kahyt fik de udbetalt beløbene i tunge, fremmede mønter i guld og sølv efter, hvad de mente, de havde til gode.

Store amerikanske dollars i sølv med George Washingtons hoved fik kreditorerne til at blive tavse.

De fik, hvad de skulle have, nød den fine ma-deira, beundrede det kinesiske fajance og tilbød deres tjeneste, om Carl Stær havde brug for den.

De blev sendt i land og Carl Stær lod sine kinesiske matroser drage gennem de smalle gader, sætte sig på byens torv og fortære deres mad, som de plejede med pinde.

Flere tusinde mennesker overværede optrinet, og en kæmpe stor papegøje fra Sumatra sad på Carl Stær's skulder og talte malajisk, mens søfolkene fremviste de frygtede krumsabler for de undrende tilskuere.

Lille madam Butterup fik et stel af ægte kinesisk fajance; »det har man for sine drømme,« snøftede hun og lavede rigtig te.

Carl Stær overrakte sin hustru et hjerte, udskåret i elfenben: »Giv det til én, der betyder noget for dig«, havde den gamle thailænder sagt.

Helene så på sin mand og hviskede:

»Tro og håb, er de bedste skibsplanker at sejle på, ikke sandt min kjære husbond.«

Drengen så på sin far. Han var blevet ældre, håret næsten hvidt, skægget mere spidst, men holdningen, det var en rigtig skippers. Og det bedste, han, sønnen, havde fået hyre som dæksdreng på næste togt.

Således kom julen til Kalundborg, og trommeslageren Peder Jernstump kunne aflyse auktionen over Købmandsgården.

Men hele julen over sad kineserne på Torvets Konditori og spiste mængder af flødekager og andet bagværk med pinde, og folk stod med næserne flade mod ruderne og kunne berette, at det havde de set med egne øjne. —

FORSIDEBILLEDET

Veteran-dampskibet »Skjelskør« og tre-mastet skonnert »Fulton«. (Maleri af A. Laursen).

BAGSIDEBILLEDET

På kryds i Lunkebugten, Fyn. (Maleri af F. Salling).

Drømmen om paradisoen i Stillehavet — og virkeligheden

Af Arne Hartmann . Tegninger: Th. Langelund

— Man skulle slå sig ned på en eller anden ø ude i Stillehavet, siger mange mennesker her i landet, når tilværelsen i vort overciviliserede og overadministrerede samfund bli'r dem for indviklet.

Den nyere tids voldsomme begivenheder på Filippinerne har fået mig til at blade tilbage i min dagbog til de tider, hvor jeg selv opholdt mig på nogle af disse såkaldte paradisoer.

Bagefter forekom det mig ikke helt så svært at prøve på at bjerge livet i denne ende af kloden . . . selv om de smukke tanker om demokrati og velfærdsstat endnu ikke er kommet længere end til, at vi har fået indført bureaukратиets diktatur.

Et af dagbogsbladene ser nemlig sådan ud:

»I dette øjeblik ligger jeg og skriver dagbog på en stråmåtte under en kokospalme på en ø ude i Stillehavet.

Jeg har lige været ude og svømme i noget vand, der er så blåt, som man ellers kun ser det på postkort og i reklamer fra rejsebureauer.

Under en anden palme ligger nogle brune skønheder og slanger sig.

Det rimer altså sammen med gammeldags romaner og film om paradisoer i Stillehavet. Men da jeg mener, at man bør holde sig i nogen nærhed af sandheden, må jeg fortælle, at palmerne er plantet i »Manila Hotel«s have, uden om et svømmebassin. Jeg lægger mig ellers nødigt under en palme. Det er et af de mest triste træer i verden. Det er næsten altid støvet, og det er kun nogle få arter, der gi'r en smule skygge. Så når solen flammer ved middagstid inde i Manila, og byens asfalt er så blød og gløende som lava, der endnu ikke er størknet, kan jeg ikke se en palme uden at længes efter et dansk bøgetræ med en bred skygge og mos under. Uden slanger og skorpioner i nabolaget og uden at skulle spekulere på, hvornår jeg får en kokosnød i hovedet.

Vandet er blåt, fordi der er blå fliser i bunden og på siderne af bassinet. Lige udenfor er det gråt og temmelig uappetitligt, fordi en stor kloak tømmer nogle af Manilas uhumskheder ud på netop dette sted.

De brune piger er amerikanske rigmandsdøtre eller -fruer. Piger, som er født brune, er ikke vel-

komne her, med mindre de tilhører det øverste lag i overklassen på Filippinerne.

Stråmåtten er ganske vist af ægte strå, men bademesteren forventer at få en dollar i drikkepenge for at låne den ud.

Han lånte mig også nogle numre af den lokale avis. Af den fremgår det, at svindel, korruption og politiske mord samt menneskehandel er så almindeligt på Filippinerne som cykeltyveri i Danmark.

Her handles med alt. Rekordene ser efter aviserne ud til at være et mindre krigsskib, der blev solgt til

Jeg ligger på en stråmåtte under en kokospalme på en ø i Stillehavet . . .

--- Tropeminder ---

Det er tropenat i Rio,
og i Sloppy Joe's bar
perler sveden på min pande,
men Conchita er så rar.
Hun har sex-appeal og charme,
øjnene slår klare lyn,
når hun synger La Paloma,
svundne tiders drømmesyn.

Joe vader rundt og skænker
i pokaler gylden drik.
Chika, Pulque, rom negrita,
men Conchita er en strik.
Se! Hun danser som en donna
i de glade sømænds by.
Næste morgen frisk hun smiler,
Afredite, født på ny.

Vi fik *plenty hueva fritos*
med *cachas*, og den var skrap,
Chilli sauce med *con carne*;
jeg blev kold og varm og slap.
Der var hiv og sving i baren
til mulatten Pedros band.
Hvide høns og scorpioner
svæved' rundt i stjerneland.

Borte er de glade dage,
Rio Brancos lygteskær.
Glemte er Avenida Majo
og den lette gardes hær.
Men i drømme tit jeg skimter
min Conchitas kælnvink.
Hun var gift med sorte Pedro.
»Joe, giv mig nok en drink!«

O. M. Børup Sørensen.

Formosa. (Med besætning!) Men i sidste øjeblik blev det dirigeret til Kommunistkina, der havde tilbudt et par dollars mere.

Menneskehandelen er ikke hvid slavehandel. Det må hedde gul slavehandel her. Filippinske kinesere, som ønsker slægtninge fra moderlandet til Filippinerne, betaler kolossale summer for at få dem puttet ind på kvotalisten. Omvendt er der en menneskejægerbande, der lever af at kidnappe kinesiske kommunister på Filippinerne. De eksporteres til Formosa . . . hvis budet fra Kina ikke er højere.

En anden bande revolvermænd har rige kinesere som speciale. De eksporterer dem dog ikke. De kidnapper dem eller deres børn en gang imellem for at få løsepenge.

Nå, nu kommer der en ny gæst i palmehaven her, hvor jeg ligger på maven og skriver dagbog.

Det er en filippiner i et snehvidt tropesæt af hajskind.

Det må være en af de mere dyrebare politikere, for fire mænd med barske 007-masker holder sig hele tiden klods op ad ham.

Deres jakker bulner ud i venstre side . . . af tunge pistoler i skulderhylster.

Oh, paradís . . . oh, paradís!

Rederiets agent i Manila mener åbenbart heller ikke, at der er lutter paradisiske tilstande i byen:

Han har anbragt advarsler på skibets opslagstaver. De råder os fra at gå i land. Men hvis vi absolut ikke er i stand til at holde os om bord, tilrådes vi at være flest mulige sammen under landgang . . . og lade være med at indlade os i diskussion med andre.

Vi advares også mod at køre i taxa uden taxameter og firmanavn. Sagen er den, at nogle af Manilas taxachauffører dyrker en sport, som består i at spørge passagereren, om han har lyst til at køre vognen?

Hvis man siger ja, dirigerer han én så snedigt i trafikken, at man puldselig holder lige ud for hans kammerat politibetjenten . . . med hvem han deler de 100 peso, man får i bøde på stedet!

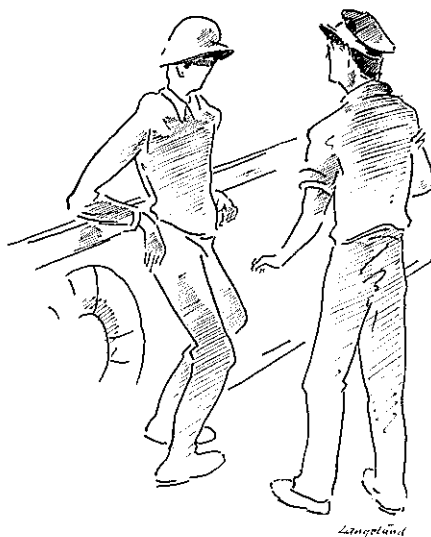

Fra Manila sejlede vi til Cebu. Her advarede den lokale agent os mod at købe spiritus. Advarslen var ledsaget af friske beretninger om skandinaviske søfolk, der var blevet blinde eller som var afgået ved døden på grund af byens hjemmebryg.

Der stod en hvid mand ved landgangen, da jeg kom op fra maskinen efter fyraften.

Det viste sig at være en dansker, der var kommet om bord for at prøve, hvordan det var at tale dansk. Det gjorde han så sjældent. Han boede på øen Mindanao, men var for en gangs skyld i Cebu i forretninger.

Han havde været skarpskytte i den amerikanske hær, men nu var han bestyrer for et amerikansk plantageforetagende i den helt store stil. Ved siden

Der stod en hvid mand ved landgangen, da jeg kom op efter fyraften . . .

af havde han selv 300 tønder land, som han omtalte som lige så mange kvadratmeter.

Jeg havde noget koldt øl i køleskabet, og foreslog ham at drikke nogle danske bajere til afveksling fra det rom-og-coke, som han ellers fungerede på.

Forslaget blev tiltrådt.

Jeg spurgte ham nu, hvordan det lå med disse hvidmands-klichéer om befolkningen på Filippinerne:

»De vil ikke arbejde, men tror, de kan leve af at køre i taxa eller sælge lodsedler til hinanden«, som det jo nok så storsnudet hedder.

Det skulle jeg ikke have sagt. Jeg burde have tænkt på, at det var en gammel skarpskytte, jeg var kommet ud for.

Han svarede:

– Køre i taxa for hinanden . . . sælge lodsedler til hinanden . . . den snak har jeg hørt før om de indfødte på Filippinerne. Men i Danmark prøver de indfødte jo på at leve af at sidde på kontor og fylde skemaer ud for hinanden! Hvad er nu bedst, sømand?

Da vi havde snakket sammen en æske øls tid, fulgte jeg ham tilbage til landgangen. Han skulle nå en flyver til Manila.

Henne ved falderebet spurgte jeg ham om, hvad vej Filippinerne gik . . . til højre eller venstre . . . for eller imod den hvide mand?

– Kender du navnet på den forrige præsidentlystyacht? spurgte han.

– Nej, svarede jeg.

– Den hed »Santa Maria«. Efter den hvide mand Columbus' gamle flagskib. Nu hedder præsidentens lystyacht »Lapu-Lapu«. Den er opkaldt efter høvdingen Lapu-Lapu, som blev filippinsk nationalhelt, da han i 1521 dræbte Portugals jordomsejler, Magellan. Det er den vej, det går!

Det er nu ikke alle danskere på Filippinerne, som det er gået lige så godt som denne forhenværende skarpskytte. Næste dag kom der én om bord, der vist må betegnes som den fra film og romaner kendte type: »Den hvide strandvasker på stillehavssøen«.

Det var en såkaldt »old china hand« fra de gyldne hvidmandsdage i Shanghai før krigen. Men japanerne satte ham i fængsel på Filippinerne, og nu bjærgede han livet ved tilfældige underordnede job . . . eller uden job.

– Her på Filippinerne er der ikke mere til at være for en hvid mand, sagde han.

Alt var bestikkelse og svindel, påstod han. Filippinerne var korridorpolitikernes paradys. For hver mand i tinget var der fire i korridorerne. De havde været i lære i USA, men sejlet læremestrene agterud. I Amerika var der jo kun to mand i korridoren for hver mand inde i salen. Han fortalte også, at det var så som så med de såkaldte »frie valg«. Stemmerne blev købt og betalt på gammeldags wildwest-manér. Revolverbevæbnede ledsagere fulgte vælgerne til stemmeurnerne for at kontrollere, at pengene var givet rigtigt ud!

Hans utilfredshed skyldtes måske, at det ikke var gået ham så godt som skarpskytten. Manden med fiasko og manden med succes ser jo forskelligt på den samme sag.

— — —

Om søndagen var jeg ude på stranden ved Talisay.

Der var en stor »barca« inde. Det er et lastfartøj på størrelse med en lille skonnert, men med latinersejl og bambusudligger.

Den skulle til Manila. Skipperen inviterede mig om bord for at se hans skib.

Jeg spurgte ham, hvad han styrede efter? Jeg kunne ikke se noget kompas i styrehuset.

Han svarede, at der var landkending om dagen. Om natten var der fyr, og ellers styrede han efter stjernerne.

Det var for øvrigt lige netop på *det* stykke af stranden ved Talisay, at japanerne gik i land i 1941. Tre år senere gik amerikanerne i land samme sted. Her har været udkæmpet to af stillehavskrigens vildeste og mest blodige kampe.

Det var dog ikke på *denne* strand, McArthur gik i land. Hvis jeg ikke husker galt, var det Leyte. Men om jeg ikke husker øens ravn, så ser jeg lige nu for mit indre øje det berømte billede af generalen i vandet, da han vadede ind mod stranden med brystet skudt frem og den specielle McArthur-style på kasketten samt de verdenshistoriske folder, han havde arrangeret ansigtet i.

Tappert og frygtløst gik han frem . . . mod de snurrende filmkameraer og klinkende pressefotografiapparater . . . som han personligt havde sørget for, at der var sneसेvis til stede af.

Men så var der nogle af de mange fotografer, der ikke var så godt placeret . . . så generalen måtte gå i land nok en gang.

Så var der et apparat, der strejkede, og til sidst var der noget femte i vejen. *Fem* gange gik McArthur i land på Filippinerne . . . på den samme strand og den samme dag!

Sådan er det med de stjerner i samfundet, som vi skal se op til.

Det mindede mig om, at jeg havde en femstjernet cognac stående om bord i skibet.

Den styrede jeg hjem efter. Det ved man da, hvad er.

Jeg delte den med to af matroserne samt den lige nævnte uheldige landsmand, der nu fristede en tilværelse, som ikke rigtigt stemte med hans drøm om paradisoen ude i Stillehavet.

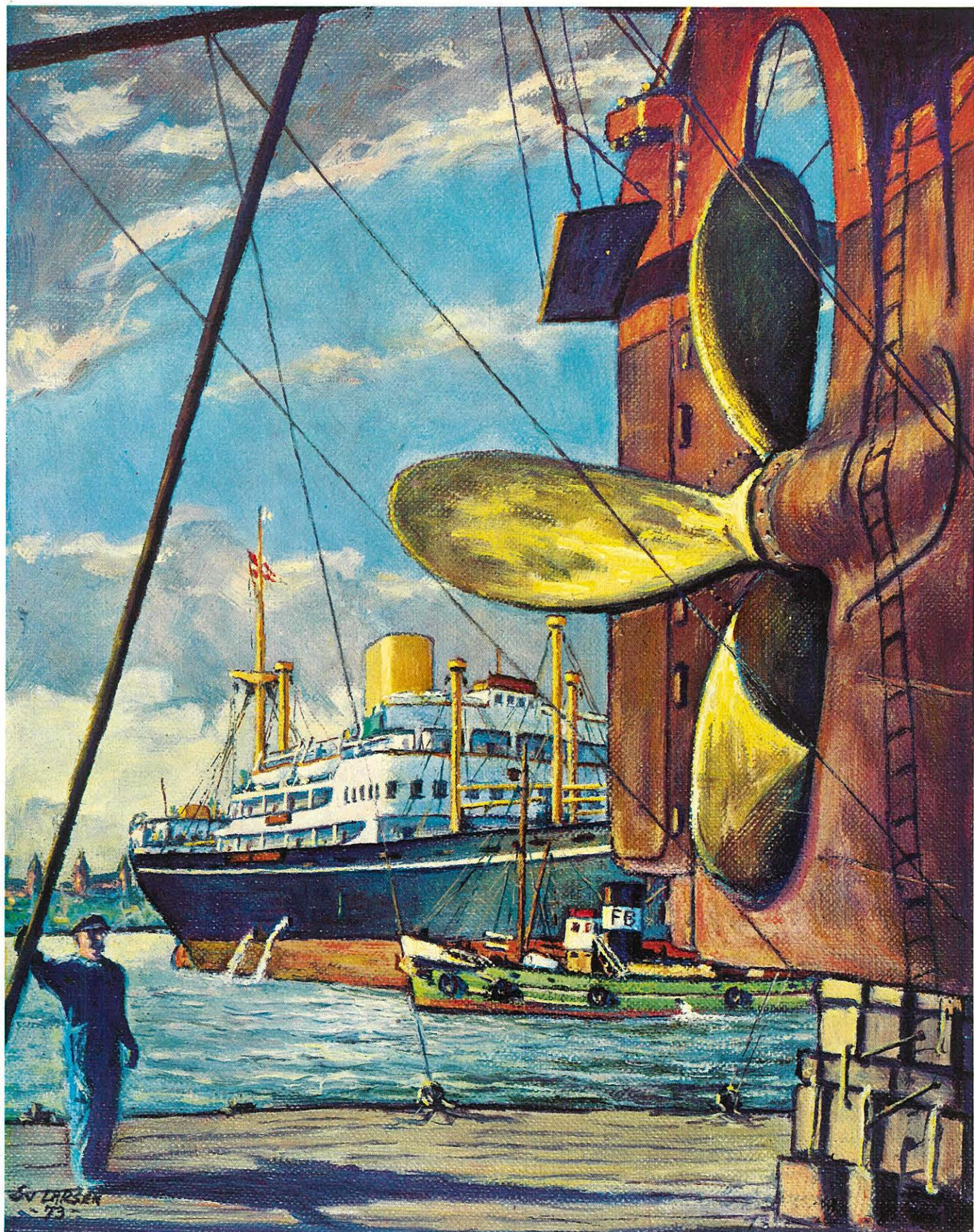
Han ville gerne med skibet tilbage til Danmark igen, men havde ikke penge til den dyre billet.

Han havde ikke været i sit fædreland i 40 år.

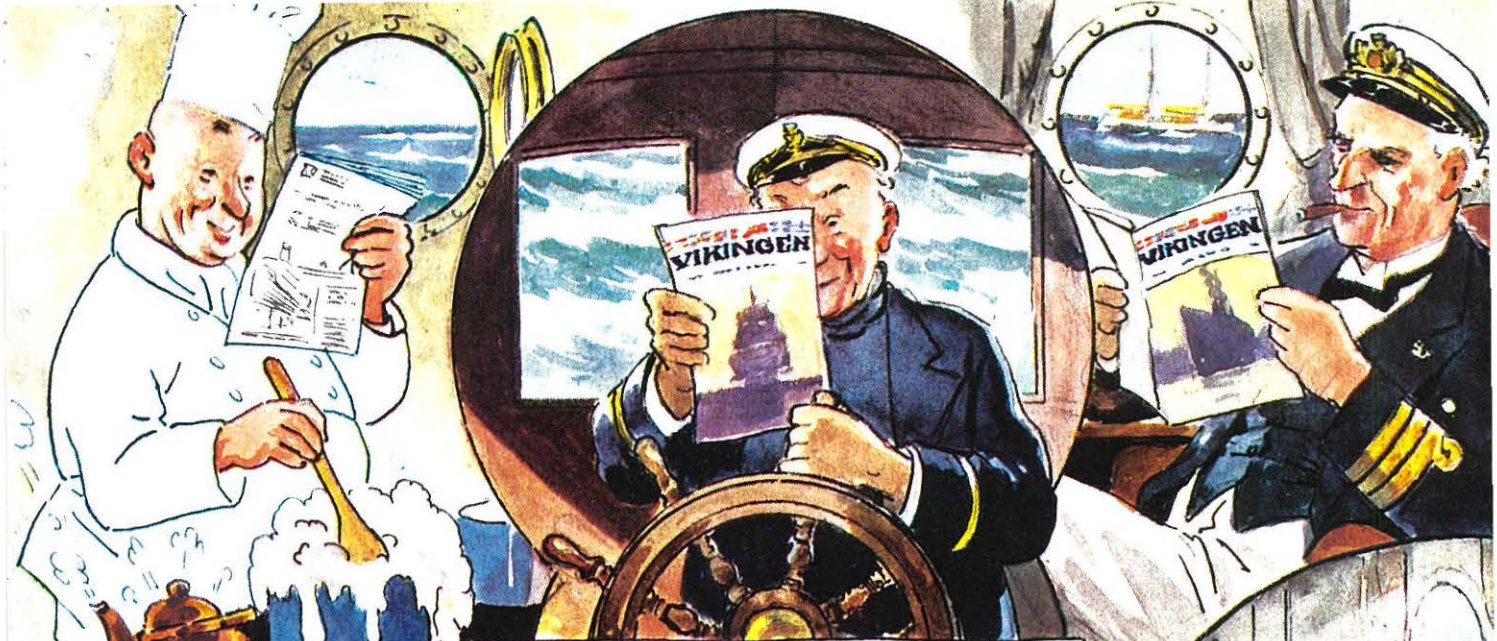
Og nu var hans drengedrøm blevet afløst af en gammel mands drøm om at komme hjem og få folkepension.

Ø.K. & Wains gamle flydedok 1945. I dokken M/S »Mongolia«, uden for ses M/S »Manchurio«, begge tilhørende Ø.K.
Maleri af Svend Aage Larsen.

December 1938

Kære Torvald

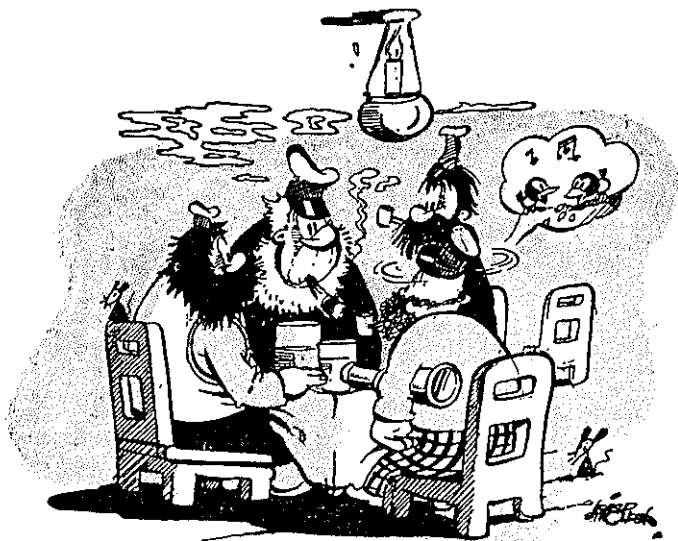
Vi kommer ikke hjem til jul, men hvis
 I vil vide, hvad jeg ønsker mig til
 jul saa vil jeg meget gerne have et
 Abonnement paa Vikingen. Alle tur ombord
 holder "Vikingen" og de vil ikke laarne
 det ud, de lader det indbinde. Hvis
 Torde Anna spiger kan I ogsaa hos
 Vikingen købe Bogen "Barken Margrethe"
 til nedsat Pris og I maa heller ikke
 glemme at jeg vil meget gerne have
 Oscar Jensens Skrantebog, den kan købes
 samme Sted, uden den bliver man
 ikke en rigtig Tormand siger
 Baadsen.

Jens hængivne

Peder

Sådan skrev de dengang
 — og sådan skriver
 de stadig ...

De var fire halvgamle Gubber, der mødtes hver Lørdag Eftermiddag ved Stambordet i Havnekroen.

En rigtig gammel

Skipper-Historie

Af Sigfred Pedersen

Illustreret af Kjeld Simonsen

HVIS nogen havde spurgt gamle Skipper Jokumsen om hans Syn paa Kvinden, vilde han have svaret med den mest talende Tavshed, der findes. Muligvis vilde han have damper lidt ekstra voldsomt paa sit Merskums Cigarrør med de seks tværstillede Havfruer, men hans Øjne vilde være tomme og udtryksløse, se tværs gennem Spørgeren.

Det hele er imidlertid en tænkt Situation, ingen turde nemlig rette et saa direkte Spørgsmaal til Skipperen, navnlig efter at Amanda, hans prøvede Kammerat i toogtredivende Aars Samliv, var rendt fra ham.

Historien om Hjemmets Opløsning kan synes tragisk, men den er ikke uden oplivende og pudsige Momenter, og da Jokumsen faktisk følte sig lettet ved at slippe af med Havgas-inden, drister jeg mig til at offentliggøre de nærmere Enkeltheder ved Skilsmisseprocessen.

De var fire halvgamle Gubber, der mødtes hver Lørdag Eftermiddag ved Stambordet i Havnekroen, hvor ingen uvedkommende dristede sig til at tage Plads, saalænge deres Sammenkomst varede.

Peter Jokumsen residerede for Bordenden og afgav Bestillingerne til Tjeneren, efterhaanden som der blev Enighed om dem. Han var en rigtig Skippertype, imponerende af Statur, saalænge han sad ned, og man ikke lagde Mærke til, at hans Ben kun var af trekvart Længde.

Paa hans højre Haand sad Skipper-Erik, som kun var Skibsfører, til venstre for ham Havnefogden, og for den anden Bordende den gamle Lods, som nu i sin høje Alderdom kun gjorde aktiv Tjeneste i Kroen.

Alle fire holdt de sammen i tykt og tyndt over for Fremmede, alle fire skændtes de konstant indbyrdes og lavede Numre med hinanden, for de var haarde Halse, med et Sind saa stridt som deres røde Skæg, med Øjne som Flintesten, — ærekære og smaalige, men ikke uden et vist barsk Lune, som der ikke fandtes Magen til i hele Havnen. Og det var Peter Jokumsen selv, som gav Bolden op til de bevægede Scener, der skulde sønderknuse hans ægteskabelige Fred, eller rettere Ufred.

Lodsen var som sagt Aldersformand i Laget og var i det sidste Aars Tid faldet stærkt af, hvilket navnlig ytrede sig ved, at han ikke kunde holde Tempo med de andre rent toddymæssigt. Allerede efter en fem, seks Timers Forløb

begyndte han at blive fjantet og vrøvlet, og det var naturligvis ærgerligt for de andre, navnlig Jokumsen, som afgjort ikke havde Lyst til at søge hjem til Amanda før Lukketid.

— Se, nu savler han igen i Skægget, brummede han en Lørdag, det var særlig galt fat med Lodsen. — Man skulde ikke tro, at hans Mor i sin Tid gav ham Rom i Mælkeflasken for at faa ham til at lade være med at skrig!

— Han skal ha' en Lektion, mente Fogden — for det er bare Ugidelighed, naar han ikke kan tage sig sammen til at følge Trop!

Skipper-Erik sagde ingenting, han var lidt splejset i det, og hvis han ikke havde haft en Privataftale med Tjeneren angaaende sin Toddys Styrkegrad, var han forlængst gaaet til Gammelodsens Brigade.

Men da Lodsen lidt efter væltede sit Glas og uanfægtet lagde Hovedet mod Bordkanten og slumrede ind, blev de enige om, at nu var han gaaet for vidt, nu skulde han faa en rigtig Lærestreg. Næste Lørdag skulde der laves Fest med ham, og det blev overladt til Jokumsen, som var den mest haardhuede og den fiffigste, at lægge Slagplanen.

Lørdag Formiddag paa Slaget ti traadte Skipper-Erik og Havnefogden samtidig ind i Kroen. Uden at se til højre eller venstre styrede de lige mod Stambordet, hvor Peter Jokumsen allerede sad, høj og utilnærmelig.

— Vinden gaar mod Nordvest, sagde Erik. Der kommer nok Torsk ud for Havnemolen i Nat, fortsatte Fogden, og Jokumsen kommanderede bøst Tjeneren til at bringe dem tre dobbelte Romtøddyer. Alle tre tænkte de kun paa det samme, men det kunde ikke falde de to sidstankomne ind at spørge Peter ud om hans Slagplan, og havde de gjort det, vilde han have svaret med den mest talende Tavshed, der findes.

Toddyerne arriverede, og i Hælene paa Tjeneren kom Lodsen, som sædvanlig med sin lange Søkikkert under Armen. Han brugte den sjældent, for det var, ligesom der ikke rigtig længer var Sekraft i Øjnene, men af gammel Vane havde han den endnu under Armen, naar han gik til Kros.

Uden et Ord satte han sig ned og fik tildelt et Glas af Skipperen. Dennes to medsamsvorne skottede til ham, men der skete intet, absolut intet, udover at han bestilte mere Spiritus.

En Time forløb i uheldsvarsende Tavshed. Den intet-

anende Gammellods pludrede lidt op uden at faa Svar fra de andre. Endnu en Time gled hændelsesløst over i Evigheden. Da Klokken slog for tredje Gang, fumlede Skipper-Erik nervøst ved sin Urkæde og henvendte sig direkte til Hovedmanden: — Hvordan er det Peter, har du nogen særlige Planer for Øjeblikket?

Jokumsen overhørte det ganske, han dampede højest lidt ekstra voldsomt paa sit Merskums-Cigarrør med de seks tværstillede Havfruer.

Efter endnu en Times Forløb var Stilheden nærmest pinlig, og baade Skipper-Erik og Fogden spurgte nu den høje Mand for Bordenden: — Hvordan er det, Peter, har du noget særlig for i denne Tid? For de indviede var ogsaa dette Spørgsmaal dobbeltbundet.

Jokumsen sendte en mægtig Røgsøjle ud fra Skægget, Læberne krympede sig sammen, men hans Øjne var tomme og udtryksløse og saa tværs igennem de formastelige. Erik drak sit Glas ud i eet Drag, Tavsheden gik ham paa Nerverne.

Da halvsjette Time var forløbet, begyndte Gammellodsen at virre med Hovedet og smaavrøve, og i samme Nu vaagnede Peter Jokumsen op til Daad. — Det er dog skrækkeligt, som den Damper tuder! udbrod han og kiggede ud af Vinduet, og de andre to lugtede straks Luntten og gav deres Besyv med.

Lodsen var ikke den Mand, der lod sig mærke med, at hans Hørevne var noget mangelfuld, saa han stemte snart i med de andre.

— Og Lodsflaget har hun ogsaa oppe, fortsatte Jokumsen. Gud ved, om Vagten i Lodsstuen er faldet i Søvn.

— Det er dog for galt! udbrod hans Offer, den Slags fandt ikke Sted i *min* Tid! Med rystende Hænder greb han efter Kikkerten og lagde den til Rette i Vindueskarmen.

— Jo, mindsandten kalder hun paa Lods! sagde han, jeg maa vist hellere *selv* tage Affære. Og ud stormede han med hurtige, omend noget usikre Skridt, mens Lokaleret rungede af Latter, saasart Døren lukkedes efter ham.

I det samme gik Køkkendøren op, og ind traadte en førsteklases nyhavnsk Tatovermand.

Allerede efter fem, seks Timers Forløb begyndte han at blive fjantet og vrøvlet.

Fra Vinduet saa de ham entre den første den bedste Baad og ro ud imod den flyvende Hollænder i det Fjerne.

— Hvordan bar du dig egentlig ad med at faa ham til at purre ud? spurgte Erik.

Uden et Ord rakte Peter Jokumsen ham den gamles Kikkert, paa hvis største Linse en stor, rød Damper var aftegnet, med skumhvide Bølger forneden og blaa Bølger foroven. Og Skipper-Erik gav straks Tjeneren Signal til, at han skulde sætte ham paa Ration, for det var ganske foruroligende, saa livagtigt den Baad laa og vuggede paa de krappe Søer lige ud for Havneløbet.

Halvanden Maaned gik, før Gammellodsen fik udpønsket sin Hævnplan, og i den Tid viste han sig ikke ved Stambordet.

Men en Lørdag sad han der, som om der ikke var hændt noget, og de andre var paafaldende spage i deres Drillerier, for de havde ærlig talt savnet ham, og han havde ogsaa døjet nok for sin Godtroenhed.

Han tog ikke meget til sig af de vaade Varer den Dag, saa han var i fuld Vigueur, da Kroen lukkede, — i Mod-sætning til Jokumsen, der var temmelig højt oppe.

— Glid med mig hjem og faa en Afskedsdrink, foreslog Lodsen — jeg har rent tilfældig en gammel kubansk Rom, som der ikke findes Magen til ved Kongens Taffel.

Arm i Arm slingrede de hjem til hans lille velholdte Ungkarlehybel, hvor de snart sad bænkedede og hilste paa hinanden med den liflige Kubaner, som virkelig var krabat.

Allerede efter det andet Glas skete der det naturstridige, at Peter Jokumsen sank sammen i en dødlignende Søvn.

— Hvad Pøkker, brølede Havnefogden, har du kommet Sovemidler i vore Glas.

— Tag I den kun med Ro og hold Jer selv med Selskab et Øjeblik, for jeg faar travlt nu, forklarede Lodsen.

I det samme gik Køkkendøren op, og ind traadte en førsteklases nyhavnsk Tatovermand, ganske vist ikke med Stoppenaale og Prikkemaskiner, men derimod medbringende et Par Flasker aldeles vaskeægte Mærkeblæk.

I en Haandevending havde han blotter den sovendes vældige Bringe, og nu fremtryllede han med øvet Haand en Række dristige og yndefulde Tegninger i Blaåt og Rødt — svulmende Sydhavspiger i florlette Gevandter, og nedenunder dem en typisk dansk Ungmø med korngult Haar og røde Læber. Hendes Ansigt var indrammet af et flammende Hjerte med en Pil igennem. — Anna, stod der, og: — Din for evigt.

Jokumsen overhørte ganske, har dampede højt lidt ekstra voldsomt paa sit Mærsk.

Skønnere Tatoveringer er aldrig før set paa en Sømands Bryst, og saa snart Blegket var tørrt ind, blev Skjorte og Vest knappet til igen og Manden anbragt med et tomt Glas i Haanden. Skipper-Erik irsisterede kraftigt paa, at han ogsaa vilde tatoveres, men de fik ham dog heldigvis bedøvet, før hans Kollega vaagnede til Daad.

— Har jeg blundet? stammede Jokumsen, det var en herlig Drik, men jeg synes, den giver lidt Tømmermand.

Besværligt rejste han sig og gik ud i den gryende Dag uden at ane, hvilke kompromitterende Hemmeligheder han bar paa sin Barm.

Der skulde gaa det meste af et Par Uger, før Lodsens ondsindede Anslag gav positivt Resultat.

De enkelte Detaljer kan ikke opgives, da de to, som kender dem, er tavse paa dette Punkt, men en skønne Dag var det ude over Byen, at Peter Jokumsen havde bedraget sin Kone med en ung, smuk Svendborgpige, som hed Anna, og at Amanda nu vilde have Skilsmisse, ja allerede var flyttet fra Manden.

Det sjove er, at Jokumsen selv tildels troede paa Affæren med Anna, han havde nemlig siden hin mindeværdige Aften været ude i saa mange Brandstorme, at han ikke havde Spor Anelse om, hvor han havde hentet sig Tatoveringerne.

Men en Lørdag Aften sivede ogsaa dette ud, da Erik begyndte at blive løsmundet. Peter Jokumsen hængte lidt med Ørerne, da han erfarede, at han havde været til Grin; men Kammeraternes Skogren forstummede, da han rettede sig op og alvorfuldt greb Lodsens Haand:

— Det var maaske den største Vennetjeneste, du nogen-sinde har gjort mig, sagde han stille. — Og dampede ekstra kraftigt paa Cigaren, mens en velsignet Mandfolketavshed bredte sig over Selskabet.

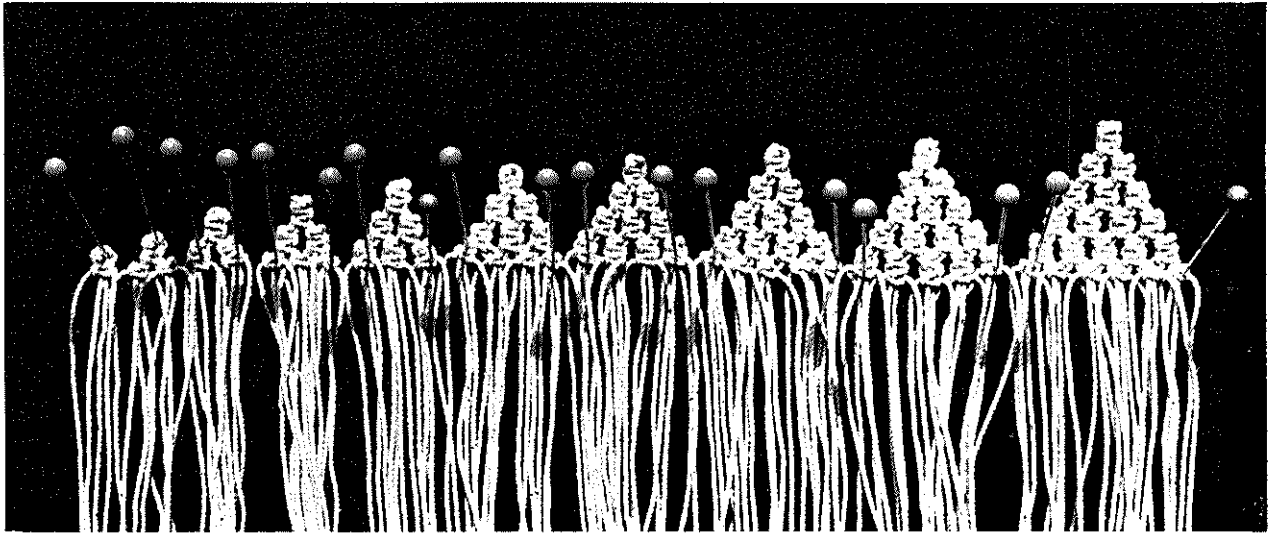

Fig. 1.

SØMANDSKNUDER

VED KAJ LUND

Knyttet stjernekrans

Kransen var oprindelig tænkt som en halskrave, men siden den blev færdig, har den haft mange andre funktioner, bl. a. som juledekoration, som billedramme og tiara. Den er på længere sigt bestilt som brudekrone.

Længde 30 cm. Bredde 27 cm. Indvendig omkreds 64 cm. Materiale: hvidt bomuldsgarn nr. 12/15.

De ca. 100 meter garn, som er medgået, har ikke kostet noget, idet der udelukkende er brugt afskårne rester fra tidligere arbejder. Her er medgået 130 stumper i længder fra 50 til 100 cm, heraf to længder på 80 cm til grundgarn for halvstiksribber. De øvrige garn er lagt dobbelt og sat op som stjernespidser.

Fig. 1 viser spidsernes voksende størrelse. Længst til venstre en 2-knobs plating. Den næste er påbegyndt med en 2-knobs plating og har i anden række to enkelte fladknob. Den tredje er vokset et knob i højden, idet den i anden række har to 2-knobs platinger. Den fjerde har i tredje række tre enkelte fladknob o. s. v.

Højden og bredden vokser til og med den tiende spids, som i grundlinien (sjette række) har 6 enkelte fladknob. Derefter aftager længden igen med de ni følgende spidser til en 2-knobs plating.

Fig. 2 viser spidsernes samling til en ring:

A. Spidserne fastgøres midlertidigt side om side i knyttepladen. Et indlagt grundgarn strækkes på tværs hen over spidsernes grundlinier, og med hver af de løse parter efter tur lægges et dobbelt halvstik omkring grundgarnet.

Bemærk: Tre af de små spidser skal dog ikke fastgøres på grundgarnet endnu.

B. Under halvstiksribben knyttes en række 6-halvknobs spiraler.

C. En ny halvstiksribbe knyttes under spiralerne. *Pas på: Her skal samtidig dannes ringens krumning. Derfor skal den inderste ribbe være kortere end den yderste.*

Der sættes nåle i spidserne, så de danner den nødvendige bue, og der bliver kun plads til dobbelte halvstik med tre fjerdedele af parterne. Der springes en af de fire parter over i hver spiral – og altid et grundgarn!

D. Den første ribbe skal nu samles til en jævn ring. Grundgarnets to ender vendes mod hinanden og fastgøres strakte side om side i pladen. Parterne fra de sidste stjernespidser knyttes på med dobbelte halvstik omkring begge grundgarn.

E. Alle spidserne er fastgjort med halvstik, og der hales i begge parter af grundgarnet.

F. Den yderste halvstiksribbe er trukket tæt sammen.

G. Med de sidst tilkomne parter er knyttet spiraler, og den inderste ribbe er ved at blive knyttet som i D–E–F.

Til slut klippes alle garnender tæt af.

NB: Hvis materialet er bomuld, vil det ved et par gange kogevask blive blødt og velegnet til halskrave. Skal stjernekransen bruges til hovedsmykke eller juledekoration, anbefales det at behandle den med et par strøg metallak.

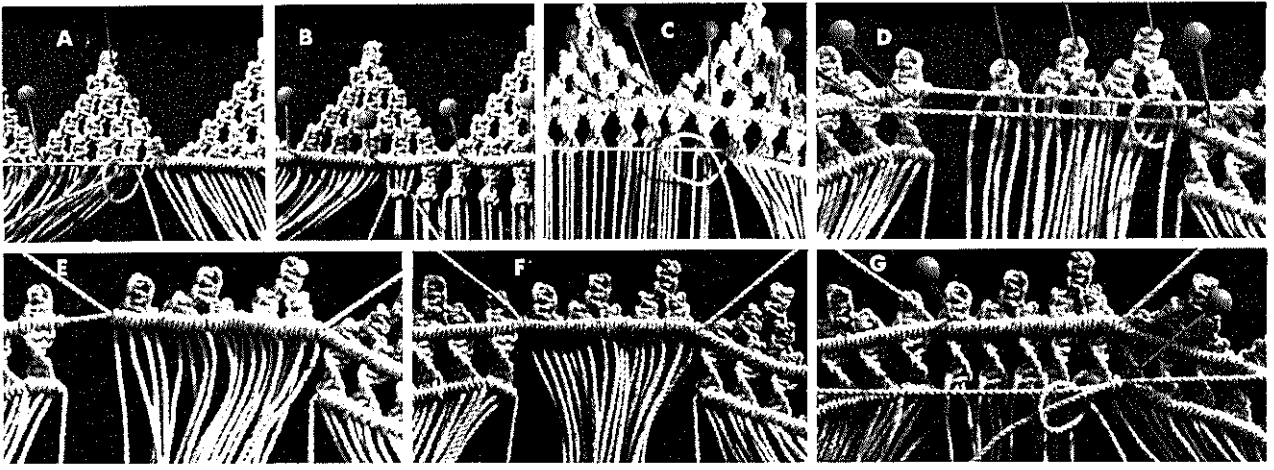
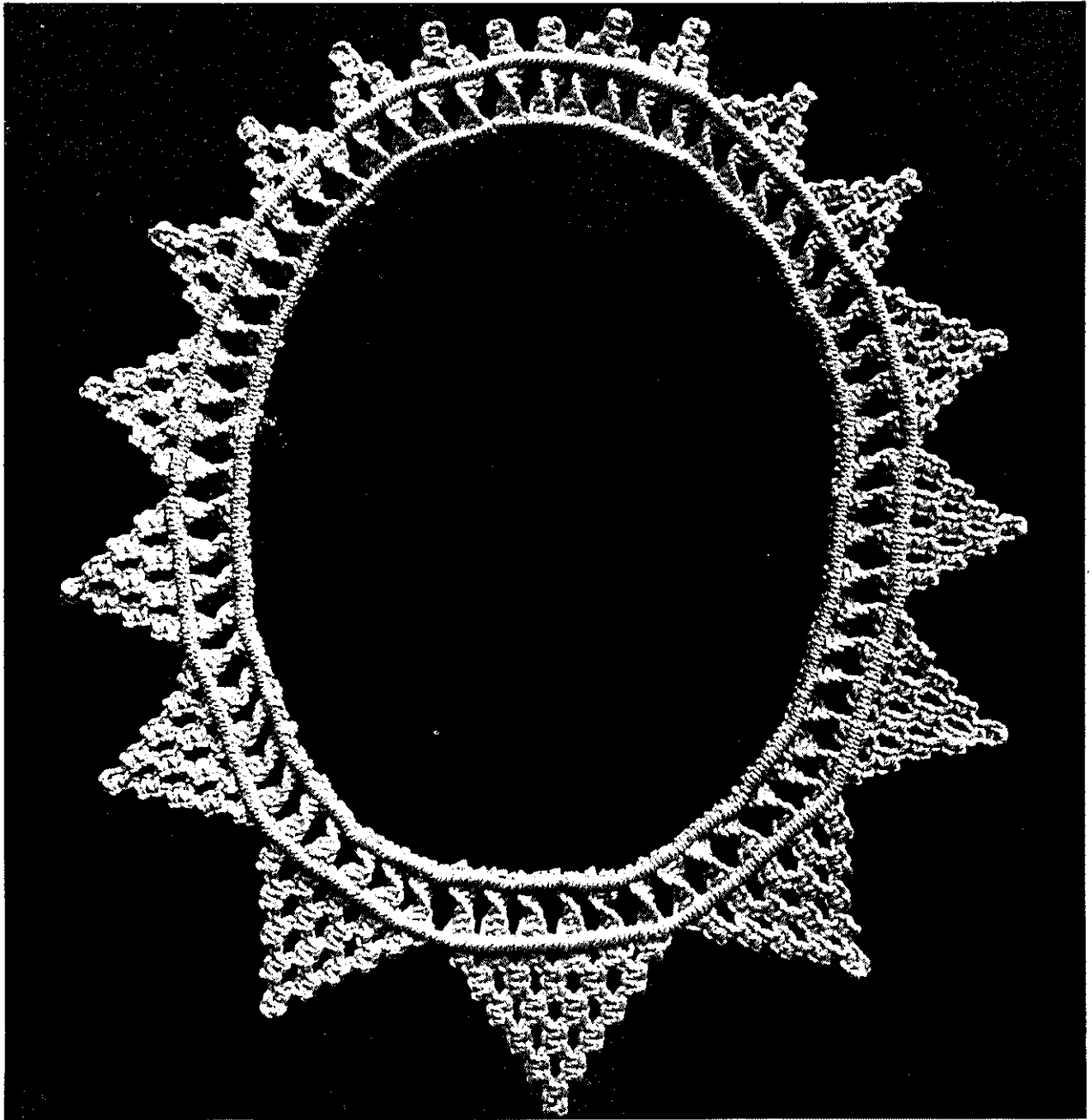

Fig. 2.

Fig. 3.

En rejse med Kgl. Grønlandsk Handels skib „Hans Egede” i 1922

Af J. M. Marcussen, pens. overstyrmand

Gennem Dansk Styrmandsforening, som jeg stadig er medlem af, fik jeg en dag hyre med Kgl. Grønlandsk Handels skib »Hans Egede« som 3. styrmand, kun for en rejse til Grønland og tilbage til København. Jeg mønstrede om bord den 3. august 1922 i København, og et par dage derefter afsejlede »Hans Egede« på rejsen Grønland-København.

Skibet førtes af kaptajn Kjøller, og førstestyrmand var N. O. Petersen, daværende formand i Dansk Styrmands Forening.

Skibet var fuldlastet, og på fordækket stod to motorbåde, som skulle landsættes i kolonien Prøven. Der var 28 passagerer med, som skulle til forskellige beskæftigelse i forskellige kolonier i Grønland. Da vi passerede »Hønsbroen« kom en båd fra marinen langs siden, og et par kasser blev hevet om bord. Kasserne indeholdt ammunition til fangere og jægere i Grønland.

Rejsen gik godt med roligt vejr, til vi havde passeret Cap Farvel; så fik vi en hylende storm, som »Hans Egede« lænsede for hele dagen til om aftenen ved 20-tiden. Så drejede kaptajn Kjøller skibet til at ligge underdrejet; han var bange for, at der skulle være storis i farvandet, for så var det bedre at holde sig til søs. Vi lå underdrejet hele natten til næste eftermiddag, så havde stormen lagt sig, og vi kunne fortsætte sejladsen, til vi kom til kolonien Frederikshåb, hvor vi kastede anker ud for kysten og fik forbindelse med land. Havn fandtes ikke.

»Hans Egede« var et fint søskib, alt forblev intakt om bord i den svære storm. For passagererne havde stormen været en hård omgang; et par af dem udtalte, at de bestemt aldrig skulle sætte deres fødder på et skibsdæk mere.

En del af lasten blev losset i Frederikshåb, blandt andet noget tømmer til en lille kirke. Det var første gang, jeg så Grønland, og det var selvfølgelig med stor nysgerrighed. Jeg husker, vejret var tungt og fugtigt, men at stå på dækket og se mod land var som at se ind mod en lille fjeldbygd i den norske skærgård.

Så lettede vi anker og sejlede til næste koloni, som var Godthåb, hovedstaden på Grønland. Godthåb lå godt inde bag klipperne i læ for storme. Havn var der ikke den gang; vi fortøjede til en pier med bb.-anker godt ude og to stålwirer agter fortøjet om en klippeblok. Alt var sten og klipper. Her lossede vi

en del af lasten, og nogle af passagererne gik i land og andre, som skulle længere nordpå, kom om bord.

I Godthåb så jeg rigtig levende kajakmænd med deres kajaker; men hvilke spinkle fartøjer! Og som grønlænderne kunne manøvrere med dem! En grønlænder stod på dækket og så på, hvad der rørte sig. Hovmesteren sagde noget til ham, han nikkede med hovedet, steg ned i sin kajak og roede bort. Få timer efter kom han tilbage og havde to store helleflyndere med sig til hovmesteren, så vi spiste hellefisk til aftensmad – og det var dejlig hellefisk – lige fra havet. Den ene vejede 20 kg, den anden 15 kg. Vi fik megen fisk serveret til måltiderne hele rejsen deroppe, og jeg blev aldrig træt af det.

I Godthåbs kirke blev en søndag en ung præst ordineret af den stedlige provst. Han havde været med skibet fra København. Der unge præst var en skolekammerat til mig. Vi havde ikke set hinanden, siden vi begge gik ud af skolen i Nykøbing Mors, så det var jo mærkeligt, vi skulle mødes om bord i »Hans Egede« på vej til Grønland. Jeg var i land om søndagen; jeg skulle da se, hvordan der så ud i Grønlands hovedstad, og det var for mig meget interessant. Det syntes primitivt og småt og helt fremmed for mig. Et lille bogtrykkeri fandtes der, og der blev også trykt en lille avis på dansk og grønlandsk. Men det var et mærkeligt sprog. Jeg hørte grønlænderne tale, men ikke ét ord kunne jeg fange og forstå. Men grønlænderne selv var meget venlige og ville gerne være sammen med os.

Det var i den grønlandske sommer, jeg var der med skibet, og der var da også myg og lidt buske. Et sted gik der to sortbrogede køer og græssede, og der var får og fåreavl, blev det mig fortalt. Hovederhvervet var fiskeri og jagt på sæler og bjørne, især i de nordlige kolonier. Husene, danskerne boede i, var træhuse, godt og solidt bygget med tykke mure; det var vist også nødvendigt i den strenge vintertid deroppe.

Vor 3. mester gik i land i kamikker, det var det bedste at gå i, sagde han. Det skulle jeg også prøve, men det var ikke så godt for mig, det skulle der øvelse til. Men hvad der slog mig mest var sten og klipper, hårdt at gå på, ingen gader, husene lå, hvor det var bedst at placere dem, for det meste ned mod vandet. Fra Godthåb sejlede vi til kolonierne Sukkertoppen, Holsteinsborg, Egedesminde og God-

havn, som ligger på Discøen, Umanak og sidst Prøven. Der var vi oppe på ca. 72 grader nordlig bredde.

Sejladserne langs kysten og ind og ud ad fjordene til kolonierne blev udført efter kompas, fart og kending af land. Fyr så jeg ingen af, og søkortene, der blev sejlet efter, var fremstillet af skibsførerne og styrmændene, der sejlede på Grønland i Kgl. Grønlandsk Handels skibe. I bunden af en dyb fjord ind til kolonien Egedesminde stod højt oppe en klippe, en varde af sten, opstillet af danske navigatører. Ude fra havet var det kun en prik at se, men blev der styret ret på den, kom man velbeholden ind til kolonien gennem det smalle fjordløb med klipper på begge sider. Det var hele tiden kendt mands sejladser, og når solen var fremme, blev der taget observationer. Fra vor fortøjede plads i Egedesminde syntes fjeldet med den opstillede varde at være nær ved; det kunne vel ikke være så længe at nå derhen, mente jeg. En af besætningen sagde til mig, der var 4 timers gang til foden af fjeldet. Det syntes jeg alligevel ikke var umagen værd at prøve. Men så var der isen under sejladserne – de store klumper, der altid syntes at ligge stille, dem var det bedst at holde sig klar af.

En solrig eftermiddag, jeg var på vagt, havde jeg en stor isskodse om stb., men jeg syntes, at vandet så lysere ud mod vor side, så jeg gav bb-ror og svingede uden om. Og ganske rigtigt stak en isspore ud fra den store masse, ikke ret dybt. Det var ikke sikkert, vi var gledet hen over den, havde jeg holdt vor kurs. Jeg husker så tydelig episoden. Og det gjorde mig forsigtig på min vagt. Men ellers var det smukt at se, når solen skinne på isfjeldene, og det var mærkelige formationer, isfjeldene kunne antage.

Men vi sejlede stadig nordpå og lossede og indtog forskelligt i de kolonier, vi anløb, og så rundede vi halvøen Nugssuaq og satte kursen mod Umanak. Så sejlede vi flere timer med et højt fjeld på stb-side – fladt, som om en kæmpehånd havde strøget hen over det. Om bord blev fjeldet benævnt »Strygebrædet«, og det kunne godt ligne derefter. Hvad der betog mig mest var den store vilde natur, det var fjeld på fjeld og is på is, og så var det endda den bedste tid på året for sejladser på Grønland.

Men vi kom til kolonien Umanak og fortøjede som sædvanlig med ankeret godt ude i bund og stålwirer i land, agter fortøjet om en klippeblok. Kolonien lå på en lille ø og så helt godt ud. Husene var solide og velholdte, og grønlænderne boede også godt. Jeg var i land og hilste på bestyreren, en rolig og venlig mand. Der var store messing-hængelamper i stuerne, fyldt med rensket olie, til at lyse. Jeg syntes alt så ret velordnet ud. Mod aften blev der givet lov til danse, og det foregik i tømrerskuret, og det var meget morsomt. Ophængte tramlamper gav belysning, en grønlænder og en matros fra skibet trakteredede hver sin harmonika, og så gik dansen. Kvinderne i deres smukke farverige dragter og mændene i dagligt antræk og hvid anorak, fodtøjet var kamikker. Der blev danset med liv og glæde; og hvilken rytme! Hele tiden hørte jeg det taktfaste svip-svip fra kamikkerne over gulvbrædderne.

Inde på land lå det store Umanak fjeld; det formede sig som tre store spidse toppe, hvoraf det midterste var det højeste. Jeg syntes, det lå lige ved os, men der var mange kilometer hen til det. Da jeg ikke var fast ansat i handelen, men kun antaget for rejsen, fik jeg lov at købe beklædning i butikken.

Varene, som skibene bragte op til kolonierne, var beregnet til grønlænderne og var til billige priser. Jeg købte en islandsk strikket trøje for 3 kroner og en klædeshue, som kunne trækkes helt ned over hovedet, for 4 kroner.

Selv om det var grønlandsk sommer, var det alligevel halvkoldt. Om dagen var der stor travlhed med losning og lastning ved skibet, men stod jeg om aftenen på dækket og så ind mod land mod den store hvide ismark, følte det som en dragende nysgerighed om, hvad mon der fandtes der langt inde på ismarken. Der lå store isfjelde inde i Umanak fjord, og et par dage før vor afgang drev to af dem op mod det smalle sund, vi skulle sejle ud af. Heldigvis kom isfjeldene ikke så langt, vi slap velbeholden ud til søs. Isfjeldene stødte sammen en eftermiddag; det kunne ikke ses på deres bevægelser, men vi hørte nogle drøn og så store løsrevne isstykker falde i vandet. Det var bestemt ikke rart at komme i klemme mellem sådan et par isfjelde.

Så afgik vi fra Umanak og sejlede til kolonien Prøven, som var den sidste koloni på opturen. Det var kun en lille koloni, men der var et trankogeri, og der lastede vi tran og sælhundeskind og andet gods om bord. De to motorbåde, vi havde haft med fra København, kom i vandet og blev brugt til at slæbe en spidsgattet pram, lastet med tønder fyldt med trans fra trankogieret, til »Hans Egede«, som lå til ankers et lille stykke derfra. Tønderne blev hevet om bord og indholdet tørt i to højtanke i underlasten. De tomme tønder blev læsset i prammen og slæbt tilbage til kogieret.

Jeg havde et lille uheld deroppe. En dag var 3. mester og jeg inde ved land med motorbåden, og da vi havde afleveret, hvad vi skulle, ville vi sejle tilbage. Kysten og farvandet var fyldt med store sten, og vi måtte bakke ud. 3. mester passede motoren, og jeg styrede. Jeg stod helt agter for at holde med styringen og så et øjeblik forefter. Idet vi bakkede ud, stødte båden hårdt mod en stor sten, som jeg troede vi kunne flyde over. Ved det hårde stød mistede jeg balancen og tumlede bagover i vandet, men fik dog fat i bådessingen, så jeg ikke kom helt under vand. 3. mester fik travlt med motoren, og en grønlander, vi havde med, hjalp mig indenbords. Men hvor var jeg tung! Jeg havde både overfrakke og søstøvler på, og alt var jo fyldt med vand. Vi sejlede straks hen til skibet, og jeg skyndte mig om bord for at skifte tøj. Jeg følte først kulden, da jeg nede i mit kammer skiftede tøj og trak min våde undertrøje op over ryggen.

Ellers hændte der ikke noget særligt, og da vi havde lastet færdig, afgik vi fra kolonien Prøven og begyndte nedturen til Godthåb med anløb af flere kolonier. Til Umanak kom vi ikke igen. På nedturen måtte vi anløbe kulminen Qudtligssat på Diskøen for bunkerkul. Der fik vi grønlandske kul. Vor donkeymand fortalte mig, at kullene ikke var

så gode som engelske kul, men de kunne sagtens bruges.

Der lå to danskbyggede, velholdte træskonnerter med grønlandsk besætning ved kulminen; de gik i kystfart mellem kolonierne. Efter indtagning af bunkerkul sejlede vi til kolonien Ritenbenk. Der lå vi kun nogle få timer, vi fik bl. a. en polarræv om bord i et bur; den skulle til København. I land lå to temmelig store huse. Det blev mig fortalt, at de blev bygget af Hernhutterne, da de var på Grønland. Nu var der en dansk bestyrer.

Så anløb vi kolonien Holsteinsborg. Her var en fiskekonservesfabrik, som havde godt at bestille. Flere danskbyggede kuttere fiskede ud fra Holsteinsborg med danske og grønlandske fiskere. En dag kom en kutter ind med en helleflynder liggende på dækket; den var så stor, at den bredte sig over det meste af dækket. Så stor en fisk havde jeg aldrig set før. Vor førstemaskinmester gik en dag i land og købte en hel sælhund af en grønlander, der lige var ankommen i sin kajak med en sælhund på slæb. Skindet forærede han til grønlandereren, men det meste af kødet tog han med sig om bord. Vi skulle alle i messen have sælhundeblod til frokost, men på den betingelse, at vi drak snapse til, og det blev selvfølgelig vedtaget. Men bøffen blev en skuffelse, den var alt for tam. Førstemaskinmester var meget skuffet – for som han sagde: »Sådan en sælhundeblod kan være noget så dejlig og mør.« Men kokken var vist ikke rigtig fortrolig med tilberedning af sælhundekød.

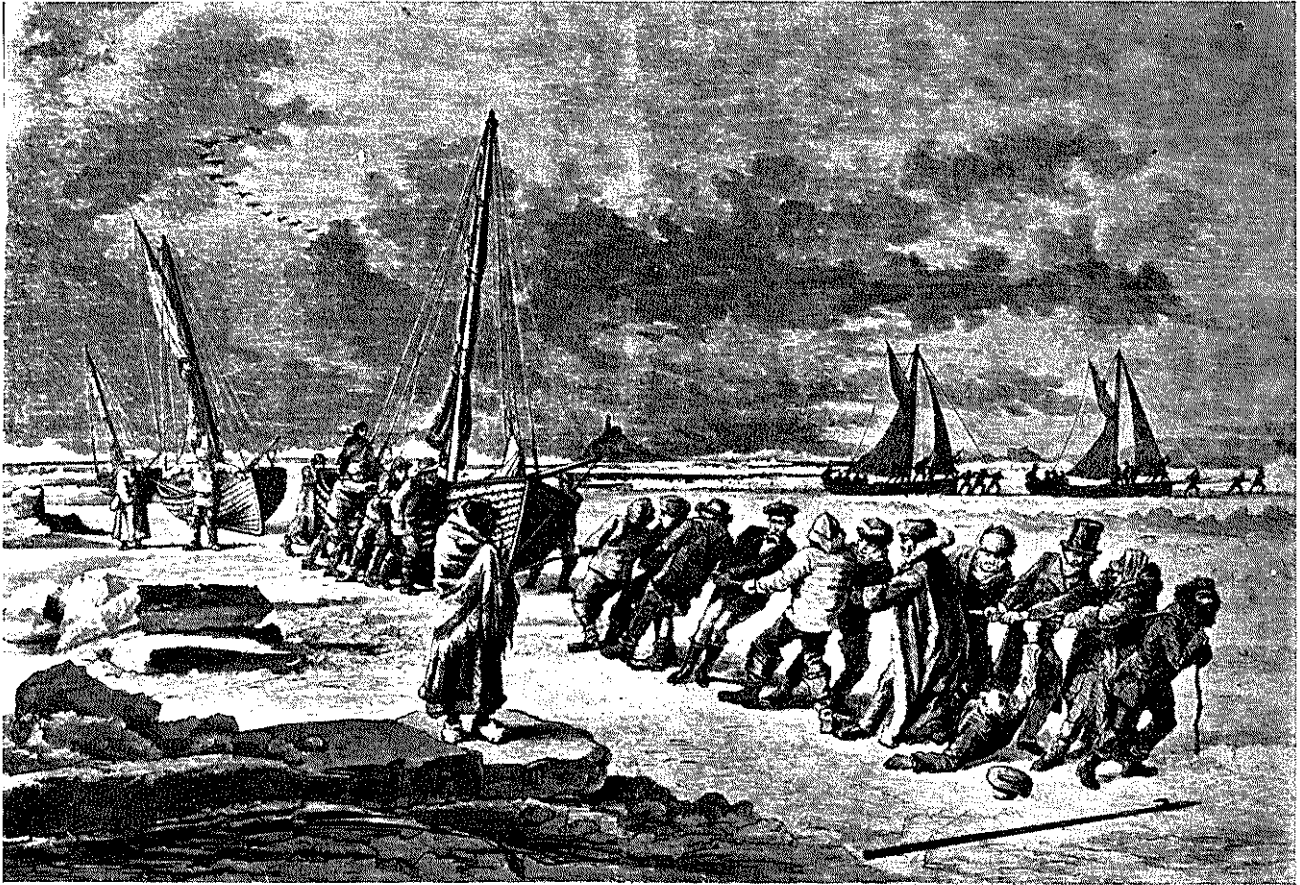
Så afsejlede vi fra Holsteinsborg mod kolonien Godthåb, hvortil vi ankom med alt vel om bord. I dagene, vi lå i Godthåb, stormede og regnede det meget, og det var det eneste dårlige vejr, vi havde på op- og nedturen. Sidste del af ladningen til København blev indtaget, passagerer kom om bord, og så en dag afgik vi fra kolonien Godthåb på en direkte rejse til København. Der var stor afskedstagen for dem, der måske ikke mere skulle tilbage til Grønland og dem, der blev tilbage.

Der var mange passagerer med til København. Blandt andre oberst Koch, som fortalte morsomt om sine rejser og ophold i Grønland. En læge fortalte mig, at vinteren var den bedste tid for forbindelsen mellem bostederne, for så var alt tilfrosset, så man med slæde og hundespand hurtigt kom frem. Forår og sommer gjorde rejserne længere; da var alle vandløb åbne, og det forsinkede besøgene til bostederne.

Skibet havde ingen radiostation om bord, men antenner rigget op til en radiostation. Blandt passagererne var en ingeniør, som var telegrafist, og han havde sin egen modtager med sig. Han kobled til skibets antenne, og så fik vi radioavis i salonen hver dag ved 18-tiden, og det var rart at høre nyt hjemmefra.

Rejsen til København forløb godt. Et sted i At-

Fortsættes side 66

En isbåds-transport i februar 1870 – en hård tur, hvor passagererne måtte give et nap med i træktovene.

Isbåds-transporterne over Storebælt

De var i sin tid berømte verden over

I »Jul på Havet« 1972 bragte vi en artikel om is-vintre på Storebælt og herunder beskrivelse af ældre tiders isbåds-transporter. I fortsættelse heraf kan vi post festum berette følgende:

Sprogø var i gamle dage af stor betydning for isbådstrafikken. Ludvig Holberg prøvede engang at overnatte på øen og bruger i et af sine arbejder den allerede dengang gængse talemåde: »Gid du sad på Sprogø!«

Forholdene på øen var nemlig dengang elendige. Der fandtes under Holbergs besøg på Sprogø i 1709 kun en eneste seng for de rejsende, og det kostede hele to rigsdaler at sove i den en enkelt nat.

Mange år senere lod postvæsenet imidlertid nogle træbygninger opføre på øen. Men de blev flyttet til Korsør hver vinter under krigen mod englænderne. Frederik den VI gjorde i vinteren 1813–14 et op-

hold på øen og frøs bravt. Han bestemte derfor, at postvæsenet, der var den tids statsbaner, skulle købe øen og opføre nogle bindingsværkshuse derovre. Men husene nedbrændte få år senere til grunden.

Isbåds-transporterne blev berømt verden over og afbildet i alverdens blade. Derfor troede mange ud-lændinge fra den tid, at Danmark var en del af Nordpolen.

I 1793 kæntrede en af isbådene. Tre mennesker mistede livet, og en postforsendelse med 25.000 rigsdaler gik tabt. Derfor blev det bestemt, at pengefor-sendelser herefter skulle samles på begge sider af bæltet, til isen brød op.

Det kan sluttelig nævnes, at den sidste transport over Storebælt med fortidens isbåde fandt sted under Den anden Verdenskrig.

Histor.

Afmønstring i Stillehavet

Af MIKE . Tegning: MIKE jun.

Min ven Peter Abraham har fortalt mig historien... det skulle borge for sandheden, men vi vil lade ham selv fortælle:

– Jeg var matros med firmastet bark, BELL-MORE af Oakland, ført af captain Hironimus. På rejse til Australien løb vi ind i Kalmebæltet, det store og stille bælte, der breder sig over Ækvator indtil fem grader på hver side af linjen. Stille og atter stille i dage – ja, ugevis hvis man er uheldig. Sejlene hang slapt ned fra ræerne som vasketøj i en baghave. Røgen fra kabysskorstenen steg lige til vejrs. Det var, hvad man kalder »død dam« stille.

Agter på halvdækket travede den gamle frem og tilbage. Kradsede engang imellem med neglene på mesanmasten og fløjtede en melodistump for om muligt på denne måde at lokke en smule brise frem, men alt var forgæves.

Kaptajn Hironimus var rasende, og ikke uden grund. Han lod blikket vandre over dækket, og hvilket syn? Her vraltede fede, ugidelige matroser rundt, gispende af varme og så dovne af mangel på motion, at de knapt gad klø sig. Men hvad skulle man sætte dem til? Skibet var rent og velholdt som en lystyacht og dækket skinnede efter mange dages polering med »hollystone«. Seksten voksne mænd gik rundt og tjente femten gode amerikanske dollars om måneden, uden andet arbejde end at holde sig vågen på vagten og passe spisetiderne. Det var da til at blive rasende over. Kaptajn Hironimus bandede varmt og inderligt, men pludselig standsede han op i sin vandring. Ansigtet lyste op i et fiffigt smil... han havde fået en idé!

Han gav styrmanden ordre til at kalde besætningen agterud og stående på halvdækket holdt han følgende tale til os:

– Folkens! Der står i skriften, at hvo som ikke arbejder, ej heller fortjener løn! Well! I er kommet her om bord for at sejle dette skib til Australien, ikke sandt? Lad mig stille jer et spørgsmål, folkens. Sejler I hende?

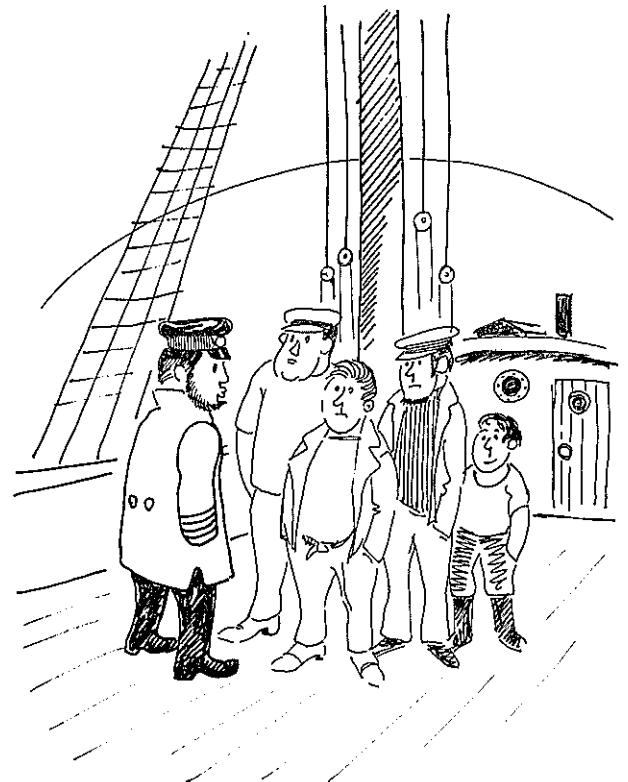
Han gjorde en kunstpause og så ned på de forbavtede ansigter. Det var endnu ikke gået op for dem hvor skipperen ville hen med sin tale. Da han endelig fortsatte, var det med højt hævet stemme:

– Nej, I sejler ikke dette skib! I sover, æder og drikker, det er alt! Med andre ord, I fortjener ikke løn! Jeg har gransket søloven fra ende til anden og finder ingen paragraf, der er til hinder for, at jeg

afskediger jer alle som én, indtil der atter kommer vind og I kan udføre det arbejde, I er kommet om bord for, nemlig at sejle dette skib til Australien. Den nødvendige vagtjeneste udfører styrmændene. Resten af jer, med undtagelse af kokken, vil få jeres tilgodehavende udbetalt!

Vi havde hørt til med stigende forbavelse, men respekten for den gamle, der var kendt for at være en hård hund, og sløve som vi var af varme, afholdt vis os fra at protestere. Hver mand fik sine penge, vi ruslede forud og slog os ned i småklynger og spillede poker, mens den gamle, med et veltilfreds smil om munden, gned sig i hænderne og optog sin afbrudte vandring på halvdækket.

Men ak, hvor længe var Adam tilfreds i sit Paradis? Som de fleste sejlskibskaptajner stod kaptajn Hironimus selv for provianten, og til sin rædsel opdagede han, at kokkens forbrug for hver dag, der gik, steg foruroligende. Kokken forklarede, at besætningen, nu da den ikke havde noget at tage sig

Stående på halvdækket holdt kaptajnen en lille tale.

til, viste en stigende interesse for maden. Før havde de nærmest betragtet måltiderne som en nødvendighed, men nu var det blevet dem en kærkommen adspredelse i lediggangen, og da de til og med var begyndt at tale nedsættende om menuens sammensætning og indhold, var den gamle klar over, at noget måtte der gøres. Han lagde hjernen i blød og fandt naturligvis en løsning, der var så ligetil, at det forbavsede ham, at det havde taget ham flere timer at nå dertil. Til styrmandens overraskelse var det en gemytlig, ja, næsten kåd kaptajn Hironimus der efter aftenskaftningen lod folkene kalde agterud, og med et stort smil og et: Velbekomme! talte som følger:

– Folkens! Da I nu har fået udbetalt jeres tilgodehavende og er afmønstret fra dette skib, har vi altså ikke mere noget krav på hinanden. Havde vort skib ligget i en eller anden havn, var I for længst gået i land og havde rimeligvis, som I nu engang har for vane, allerede sat de fleste af jeres penge over styr. Nu er forholdet det, at I desværre ikke kan forlade skibet, men svar mig nu ærligt, folkens! Kan I med ret og rimelighed forlange, at jeg stadig skal give jer maden? I bestiller ikke noget, bare sover og æder og efter hvad kokken fortæller mig, klager I også over kosten. Svar mig nu ærligt – og her hævde kaptajn Hironimus stemmen – hvor mange af jer ville tage en flok arbejdsløse søfolk til jer og give dem kost og logi, uden at have sikkerhed for betalingen? Svar mig på det!

Han så sig om i flokken, men ingen svarede, og han fortsatte:

– Jeg er ikke den mand, der misunder jer en køje at sove i og den vil I stadig ha', så længe I er her om bord. Men jeg har besluttet, at I fra i dag af, betaler én dollar om dagen for kosten. Det er en rimelig betaling. I kunne ikke leve stort billigere i land på et boarding house. Tilmed har I den fordel, at I ikke får lejlighed til at ødsle jeres penge bort på spiritus og kvindfolk. Jeg vil personlig være ved kabyssen hver morgen og modtage betalingen for dagens fortæring, er I med? Skulle denne vindstille vare så længe, at jeres penge slipper op, er jeg villig til at give jer kredit, indtil I atter kommer i arbejde – naturligvis mod en lille ekstra godtgørelse. Nåh, hvad siger I til det?

Men nu var det, at jeg kom ind i billedet, fortsatte Peter Abraham. Jeg havde også lagt hjernen i blød og tænkt. Kammeraternes utilfredse mumlen fik jeg tysset ned og vendte mig mod den gamle:

– Kaptajn, sagde jeg. Vi har hørt på Deres velvilige tilbud, men før vi kan svare Dem, må vi først tale sammen. Vi går nu forud og jeg skal bringe Dem det resultat, vi kommer til!

Det lykkedes mig at få hele flokken ind i ruffet før de højlydt gav deres mishag med kaptajnens forslag til kende, og det var ikke blide ord, der faldt. De mest hidsige gemytter foreslog mytteri, men jeg

steg op på min skibskiste og holdt en lille tale til dem:

– Hør nu på mig, gutter. Lad være med at lade hidsigheden løbe af med jer, så har jeg et godt forslag. Ser I, den gamle tror, at han er helvedes smart, og det kan det måske også se ud til i øjeblikket. Han mønstrer os af og stjæler således de penge, vi skulle tjene, mens skibet ligger i Kalmebæltet. Nu forsøger han også at stjæle de penge, vi har tjent ved at lade os betale for kosten. Naturligvis er fremgangsmåden måske ulovlig, men alligevel foreslår jeg, at vi går ind på spøgen? Hvis I vil lade mig være jeres talsmand, og I vil følge mit råd, så lover jeg jer, at I skal få de penge tilbage, I er blevet snydt for, og en god slump oven i handelen!

– Hvordan vil du bære dig ad med det? spurgte en af matroserne mistroisk.

– Ja, se det bliver min hemmelighed indtil videre. Giv mig fuldmagt til at ordne kaptajnen, så skal jeg garantere jer for, at denne rejse skal gamle Hironimus komme til at mindes til sin sidste stund!

Efter lidt parlamentering frem og tilbage, indså de det fornuftige i, at lade mig overtage de videre forhandlinger. Kaptajnen gned sig velfornøjet i hænderne, da vi uden videre vrøvl gik ind på hans forlangende. Alt forløb i ro og orden. Om morgenen stillede han ved kabyssen. Hver mand betalte sin dollar, og de, som ingen penge havde, blev omhyggeligt noteret. Dagene gik med pokerspil og hvad søfolk ellers kan finde på, når hele døgnet pludselig bliver én stor frivagt.

Endelig, en tidlig morgen kom brisen. Jeg har altid sovet let som en kat, og vågnede ved det første svage sus i rigningen og en sagte knagen i ræerne. Forventningsfuld blev jeg liggende med øjnene fæstet mod rufdøren. Allerede da han var agterude på halvdækket brølede styrmanden sit: Alle mand på dæk . . . og jeg var første mand ude af køjen.

Af gammel vane svingede femten par matrosben automatisk ud over køjekanten, men jeg standsede dem.

– Hvor skal I hen? spurgte jeg og så rundt på de søvnige ansigter?

– Brisen er kommet, vi må være ude af Kalmebæltet, mumlede flere!

– Brisen? Hvad vedkommer den os? Betaler vi ikke en dollar om dagen for vores føde? Næh, gutter. Tørn I bare ganske roligt ind igen og lad mig om resten, som vi har aftalt, sagde jeg.

Femten par ben svingede igen ind i køjerne, og da styrmanden et øjeblik efter stod i ruffet, sad jeg som eneste mand på kistebænken og stoppede min majspipe.

– Hvad i hel . . . begyndte han, men jeg stoppede med en håndbevægelse resten af hans udgydelse.

– Stille mand, De vækker passagererne!

– Vækker hvem? Styrmanden gloede uforstående på mig.

– Ja, passagererne, gentog jeg. Vi, mine kammera-

ter og jeg er passagerer, afmønstret fra skibet og betaler selv for vor forplejning. Tror De virkelig, man i passagerskibe bruger at tørne passagererne ud, fordi der kommer en brise? Næh, min gode styrmand, det er os så revnende ligegyldigt om det regner eller blæser, bare maden er færdig til tiden, så behøver De ikke at purre os før skibet når Australien!

– Det er en god spøg, Peter, jeg kan godt selv forstå en spøg engang imellem, men lad os nu holde op, medens legen er god, nu har vi brise, og nu skal der sejles!

– Meget interessant, nikkede jeg. Jeg glæder mig til at se en kaptajn, to styrmænd og en kok sejle en firmastet bark, det er så vidt mig bekendt aldrig set før!

– Er du klar over, at det her er mytteri? spurgte han indædt.

– Absolut ikke. For at lave mytteri skal man høre til skibets besætning. De ved jo lige såvel som jeg, at vi er afmønstret. Noget andet er, hvis Deres kaptajn står og har brug for folk til at sejle skibet, så er vi naturligvis villige til at mønstre igen. Det var ham der bestemte, vi skulle mønstre af, nu bestemmer vi, om vi vil mønstre på igen, men da vi har været arbejdsløse et stykke tid og trænger hårdt til penge, er vi ikke uvillige, og da han vel sagtens ikke kan få andre, bestemmer vi selv hyrens størrelse, sluttede jeg. Uden et ord snurrede styrmanden rundt og gik agterud.

– Bravo, bravo, lød det fra alle køjer, hvor mine kammerater halvkvalte af grin havde lyttet til samtalen. De kom dog hurtigt igen ned under tæpperne, da de ude fra dækket hørte kendte fodtrin.

– Hvad er meningen? brølede kaptajn Hironimus, hvid i ansigtet af raseri. Styrmanden siger, De nægter skibets arbejde!

– Skibets arbejde? Men vi er jo afmønstrede, kaptajn. Vi hører ikke til skibet, det var jo kaptajnens egne ord, sagde jeg og forsøgte at lægge ansigtet i alvorlige folder, selv om det kneb.

– Ja, ja, Peter! Kaptajnen var nu blevet roligere. Men de forstår vel nok, at jeg kun mønstrede jer af for at spare penge til mit rederi, og faktisk talt så var det jo kun en spøg. Men lad os nu komme i gang. Den sky dér, huer mig ikke rigtig, sagde han

og pegede agterud, hvor en stor sort skydannelse ude i kimingen tydeligt fortalte, at i løbet af ganske kort tid ville BELLMORE have mere vind end godt var.

– Nej, det ser ikke godt ud, indrømmede jeg og rystede betænkelig på hovedet. Jeg har før set sådan en svend vokse til en tyfon, der i løbet af »no time« rev fire master ud af et bedre skib end BELLMORE. Well, kaptajn. Vi forlanger tredive dollar om måneden! Går De ind på det, er vi på dækket, klar til at mønstre om tre minutter. Hvis ikke, ja, så er jeg bange for, at det bliver en ny skipper, deres rederi får brug for, sluttede jeg med et nik agterud, hvor skyen stadig voksede.

Kaptajnens ansigtsfarve havde skiftet fra hvid til mørkeblå. Med en kraftanstrengelse kvalte han et hidsigt udbrud.

– Tyve dollar! forsøgte han, men jeg værdigede ham ikke et svar.

– Femogtyve? Stadig intet svar.

– Allright, folkens! Tørn ud og gør sejlene fast, så tales vi ved senere, lokkede han, men ikke en mand rørte sig.

– Barometeret falder, kaptajn! varskoede andenstyrmand ude fra dækket.

Den gamle snurrede rundt som en top og kastede et blik ud på dækket. Der lød en ildevarslende susen i riggen.

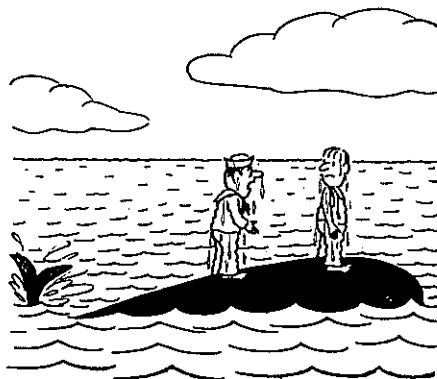
– Om et kvarter har vi bygen over os, sagde jeg. Den kommer til at give arbejde til seilmageren!

– Pokker ta' Dem! Det er pengeafpresning, snerrede den gamle.

– Kaptajnen sagde før, at den afmønstring havde været en spøg! Foreløbig har kun De, kaptajn, haft lejlighed til at more Dem over spøgen. Nu er det vores tur . . . vi er allerede så småt begyndt! Går De med til tredive dollar?

Den gamle så sig hjælpeløst om, men begge styrmandene var ganske stille lusket agterud; så vendte han sig mod mig.

– Well, Peter Abraham, De vinder, men pokker ta' mig – og her sænkede han stemmen, så kun jeg kunne høre det – om jeg ikke en anden gang skal sørge for at navigere klar af Kalmebæltet . . . og danske matroser!

Kald mig blot hysterisk, men jeg vil lægge hovedet på blokken på, at denne o bevæger sig.

Peter Buhl

Et ædelt menneske... og en kæk officer

*Søhelten Peter Buhl fik et kort,
men begivenhedsrigt liv.*

Ved HENNING NIELSEN

Næppe ret mange nutidsmennesker ved, at vi har en søhelt ved navn Peter Buhl. Men for omkring 135 år siden var det anderledes. Da kaldte hans navn rødmændene frem på unge mænds kinder, og da skrev digterpræsten Steen Steensen Blicher et helte-digt, der ganske kort og enkelt bar titlen »Buhl«, og som rummer så stærke ord som følgende:

Glat var din Kind, da første Gang
I Kuglers Hviin og Sværdets Klang
Dødsenglen foer forbi dit Bryst,
Med huul og rædsom Tordenrøst;
Da første Gang Du måtte bløde
Udi det vrede Heltemøde.

Peter Buhl fødtes i Fredericia den 16. maj 1789 som søn af kancelliråd, byfoged Hans Buhl, og hans navn er knyttet til Danmarks ulykkelige kamp mod England i 1807. Han blev kadet i 1803, og da englænderne efter slaget på Rheden den 2. april 1801 kom igen i 1807 for at sikre sig den danske flåde, var han tjenstgørende på kanonbådene under Steen Bille.

Englænderne, der havde gjort landgang ved Vedbæk, flyttede efterhånden deres batterier nærmere ind mod København. Der blev flere gange sendt kanonbåde ud for at beskyde de engelske batterier – således også den 27. august. Premierløjtnant Wulff med en kanonbåd og kadet Peter Buhl med en armeret barkas roede ud i Kallebodstrand for at forsøge at hindre englænderne i at bygge et batteri ved »Gamle Pesthus«.

I en træfning med et engelsk batteri faldt sekondløjtnant Zeuthen, og Buhls venstre arm blev knust og måtte amputeres. Han var på dette tidspunkt kun 18 år gammel, og med rette kunne Blicher skrive:

Glat var din Kind, da første Gang
Du Sværdet over Fjenden svang.
Da Kuglen kom og rev din Arm,
Du gjæve! fra din unge Barm;
Da udi Ilden ufortrøden
Du hærde! Dig til Heltedøden.

Nogle måneder efter træfningen blev Buhl udnævnt til sekondløjtnant »for hans ferme, raske og modige forhold i actionen ved Kallebodløbet«. Da han i foråret 1808 var omtrent helt rask, sendtes han til Korsør for at føre tilsyn med indkaldte orlogsgaster.

Denne tjeneste var ikke rigtig noget for ham, og han ansøgte om igen at komme til søs, hvilket lykkedes. Han fik kommandoen over Kanonjolle Nr. 1 med station i Kallebodstrand. Det varede dog kun nogle måneder, idet han sendtes til Nakskov for at tage sig af den erobrede engelske brig »Tickler«s udrustning under dansk flag.

Da han hen på foråret 1809 havde fuldført denne opgave, beordredes han til at overtage en kanonchalup ved Nakskov. Med denne deltog han i en træfning ved Omø mod den engelske fregat »Melpomene«.

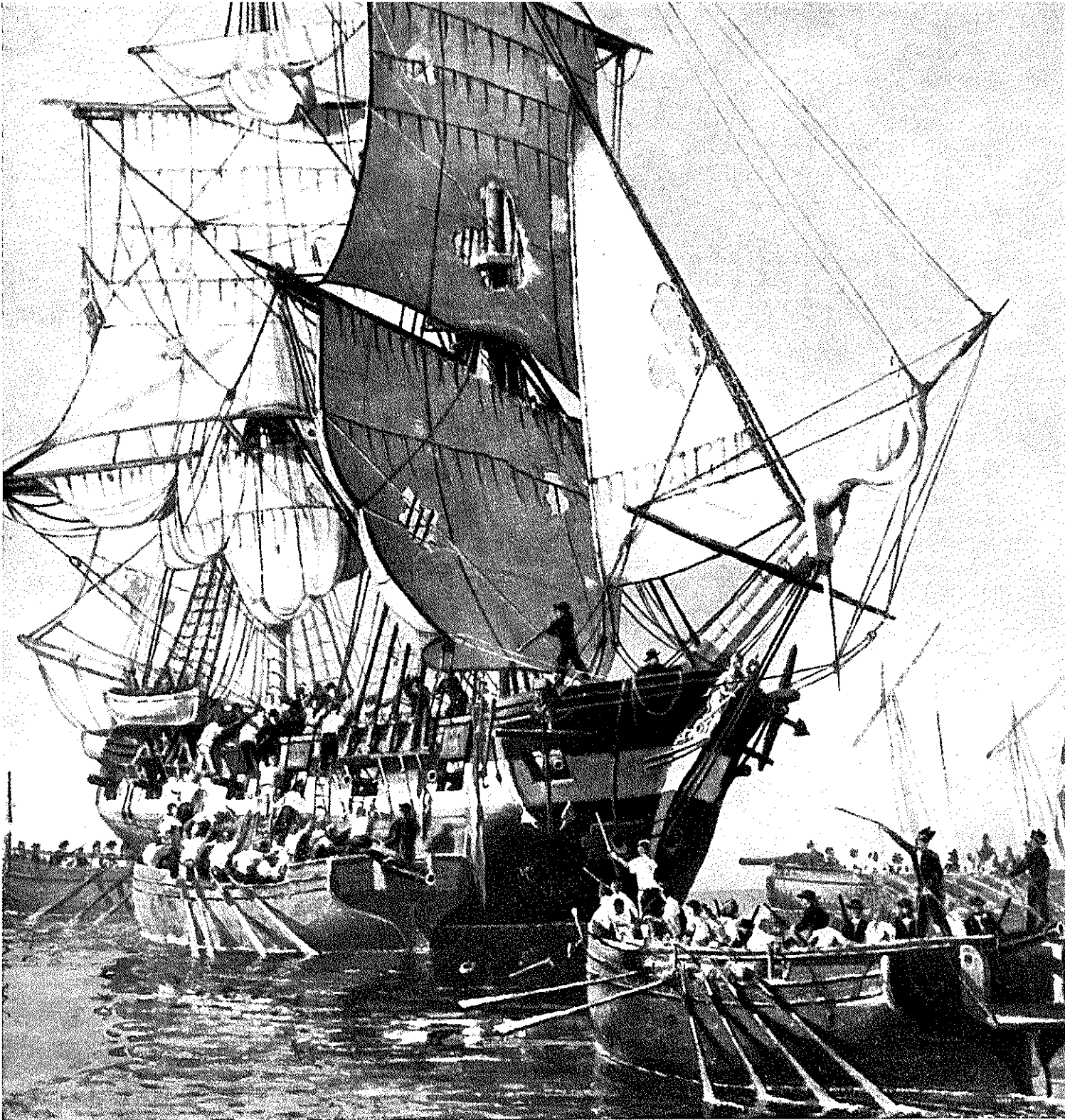
En stor sorg ramte ham i januar 1811. Hans forlovede, Carla Brenni, der som forældreløs var optaget i hans forældres hjem og opdraget her, blev syg og døde.

— — —

I de følgende års forbitrede krig var der brug for alle våbenføre mænd – især i den flåde, som Frederik den VI arbejdede energisk på at genopbygge, og i februar 1811 beordredes Buhl til chef for kanonchalup E Nr. 7 på Jyllands østkyst.

Englænderne havde besat Anholt med 400 mand for at sikre sig, at fyrtårnet her fik lov at brænde. De havde endda bygget en hel lille fæstning omkring tårnet og døbt den Fort York. Danskerne ville benytte det tidlige forår til at tage Anholt tilbage, og ved Grenaa samlede man en styrke på 650 mand, som skulle overføres til øen. En flotille på tolv kanonbåde under den kendte premierløjtnant Falsen skulle dække transporten.

Imidlertid fik englænderne nys om landgangsplanerne, og fregatten »Tartar« og briggen »Sheldrake« blev tilkaldt.

Engelsk brig erobres af danske kanon-robåde. – Maleri af Poul Sinding.

Natten mellem den 26. og 27. marts lykkedes det dog de danske soldater at gøre landgang på Anholt, men da de kom under beskydning, stod det klart, at overrumplingen var mislykkedes. Man forsøgte dog at storme fyrtårnet, men angrebet blev slået tilbage. Oven i købet kom de engelske krigsskibe nu til, og den danske flotille måtte tage flugten, skarpt forfulgt af »Tartar« og »Sheldrake«.

Premierløjtnant Falsen gav derefter ordre til, at kanonbådene skulle sprede sig og søge redning hver for sig.

Peter Buhl, der havde trukket briggen efter sig, indlod sig med stor dristighed i kamp med »Sheldrake«, således at de øvrige kanonbåde fik lejlighed til at undslippe. Før han blev nødt til at stryge flaget, kæmpede han ene med briggen, der førtes af

den engelske søofficer James Pattison Stewart. Englænderne skød på de danske orlogsgaster med musketter for at tvinge dem til overgivelse, men Buhl lod sit mandskab krybe i skjul under tofterne, så de var i sikkerhed for kuglerne. Selv stod han ved roret som mål for alle skud, og han manøvrerede så dygtigt, at afstanden mellem kanonbåden og briggen stadig var den samme. Til sidst måtte englænderne sætte både ud for at tage ham til fange – og dermed havde han opnået, hvad han ville. Og atter må vi citere Blicher:

Højt var dit Mod, da anden Gang
Du over dine Brødre svang
Mod Overmagt din Kæmpearm,
Mod Døden bød din kjække Barm;
Da, som i Storm en Eg i Dalen,
Du ene stod og stred på Valen.

Buhls fangenskab varede dog kun 11 dage. Han udveksledes og blev chef for Kanonchalup J Nr. 6, som han kort efter ombyttede med en tidligere engelsk kanonbåd, Prise Nr. 2. Begge både tilhørte Falsens flotille.

Men allerede samme år udførte Buhl en ny bedrift. Natten mellem den 4. og 5. juli havde en engelsk konvoj af handelsskibe måttet ankre op mellem Hjelm og Sejro grundet på vindstille. De var under eskorte af tre lineskibe samt briggen »Sheldrake«, som vi tidligere har hørt om.

Med hele sin styrke, 27 små fartøjer, angreb premierløjtnant Falsen denne konvoj, og til at begynde med havde han held med sig. På briggen, der lå nordligst, indså man, at overmagten var for stor, og kappede ankertovet, så briggen kunne drive ned mod lineskibene. Danskerne havde nu frit spil med handelsskibene, men netop som de ville entre dem, blæste det op, så orlogsmændene fik vind i sejlene og kunne gå til angreb. Kanonbådene måtte flygte. Det lykkedes dem alle – på nær én – at slippe væk i tågen. Netop som de mente at være i sikkerhed, dukkede den engelske brig op lige i nærheden af den kanonbåd, der førtes af Buhl. Han begyndte omgående at beskyde den, men da han var blevet alvorligt såret af en kardæskkugle i ryggen, strøg mandskabet flaget under forinden at have spurgt ham om tilladelse dertil.

At »Sheldrake«s chef, kaptajn Stewart, blev mere end forbavset, da hans modstander, som han udmærket huskede fra Anholt, på ny blev bragt om bord i hans skib som fange, er forståeligt.

Efter en måned i engelsk fangenskab på Anholt blev Buhl igen udvekslet. Han rejste hjem til Fredericia for at blive helbredt for sit sår og komme til kræfter. I begyndelsen af september melder han fra sit hjem, at han nu er rask og »brænder af længsel efter igen at blive sat i aktivitet«.

Om hans hidtidige indsats skriver Falsen i slutningen af 1811, at »Buhls udmærkede forhold såvel

ved Anholt som ved Hjelm er det kongelige collegium bekendt«. Kort efter benådes Buhl, der allerede som 19-årig var blevet Ridder af Dannebrogordenen, med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

— — —

I januar 1812 befandt Buhl sig i København, og snart efter blev han udkommanderet med den nybyggede fregat »Najaden« på 42 kanoner under kaptajn Hans Peter Holm.

Sidst i februar kom fregatten til Norge, hvor den sammen med vore her stationerede brigger gjorde jagt på engelske handelsskibe og mindre orlogsmænd. For at imødegå denne jagt sendtes det engelske lineskib »Dictator« til den norske kyst. Skibets chef var den tidligere nævnte kaptajn Stewart, som havde ført »Sheldrake« og to gange taget Peter Buhl til fange.

Den 6. juli 1812 lå »Najaden« og tre danske brigger til ankers på vestsiden af Sandø ud for Oslofjorden mellem Arendal og Østerrisor, da det engelske lineskib viste sig udenfor.

Kaptajn Holm havde sammen med de andre danske skibshefer spist til middag om bord i briggen »Samsø« og stod nu på fjeldet og så ud over søen, fast overbevist om at de høje fjeldtoppe skjulte fregattens rejsning, og at et så stort skib som »Dictator« ikke ved aftenstid ville vove sig ind mellem skærene. »Najaden«s toppe røbede den imidlertid, og kaptajn Stewart fattede den dristige beslutning at søge sin modstander i hans smuthul. Ved indsejlingen løb en engelsk brig, der sejlede forud som vejviser, på grund. End ikke dette uheld skræmte kaptajn Stewart. Han lod en anden brig blive ved den grundstødte, og med en tredje som leder styrede han indad.

De danske skibe lettede for at undgå den ulige kamp og søgte efter norske lodsers råd ind i den lidt længere borte beliggende Lyngør havn, hvor lineskibet efter lodsernes udsagn ikke kunne følge dem. Men kaptajn Stewart var dumdristig nok til at følge efter. Og heldet fulgte ham. Endnu før man på »Najaden« havde fået sejlene beslæet, åbnede »Dictator« ild. De danske skibe lå så uheldigt i den trange havn, at »Najaden« kun kunne rette 6–8 kanoner mod lineskibet, der til gengæld kunne affyre sit fulde lag.

Efter en halv times forløb var »Najaden« bogstavelig talt skudt i splinter. Alle fregattens tre master faldt ned ved et eneste lag fra lineskibet. Det øverste dæk styrtede ned, knuste batteriet og kastede fregatten så meget om på siden, at vandet stod ind igennem kanonportene. Samtidig opstod der brand flere steder, og snart efter sank »Najaden« på 19 fod vand. Af den 315 mand store besætning dræbtes 127 og såredes 88.

Peter Buhl blev skånet for at se fregattens undergang. Han døde, mens flaget endnu vajede. Som Blicher udtrykker det:

Ild var din Sjæl, da sidste Gang
I Kampen søndersplittet hang,
O Dannebrog! dit stolte Flag
På din den sidste Hædersdag.
Hvor Du, o Buhl! i Lyn og Torden
Gik til dit Valhal over Jorden.

Kun 23 år gammel fandt Buhl heltedøden. Hans korte liv havde været viet til fædrelandets tjeneste med en kærlighed og et ufortrødent mod, som hverken sår, uheld eller følelsen af fjendens knusende overmagt havde kunnet kue. Han fik da også et stort eftermæle. Kaptajn Holm nævnte ham og en premierløjtnant ved navn Grodtschilling i sin rapport om kampen med ordene: »De var begge lige så ædle mennesker som dygtige officerer«.

Som Willemoes fandt sin sanger i Grundtvig, sang Steen Steensen Blicher hans pris i det allerede flere gange citerede digt, hvis næstsidste strofe lyder:

Ild var din Sjæl, da sidste Gang
Du under Kuglers hule Sang
På Danskes Vej til Roes og Magt,
Sortladne Hav, har Døden smagt.
Til Himlen har Du Dig opsvunget:
Nu Buhl! nu er dit Drapa sjunget.

Peter Buhl blev begravet sammen med øvrige faldne på Askerø. På den store fællesgrav, der er beliggende i nærheden af skuepladsen for hans sidste slag, lod den norske regering i 1847 rejse et mindesmærke, og på 100-årsdagen for hans død rejstes der ham et mindesmærke i hans fødeby Fredericia.

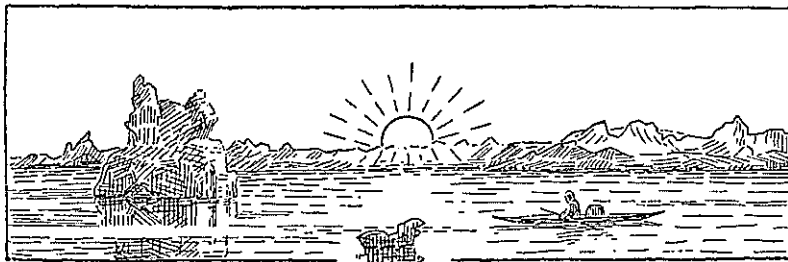
En rejse med »Hans Egede« til Grønland i 1922

(fortsat fra side 58)

lanterhavet passerede vi en nat et af Kgl. Grønlandsk Handels træbarkskibe og signalerede sammen. Så ankom vi til København den 25. september 1822 og fortøjede »Hans Egede« ved Grønlands Handels Plads på Christianshavn, og dagen derefter blev jeg afmønstret.

Jeg har aldrig senere været på Grønland, men alt hvad jeg har skrevet her, står tydelig i min erindring selv så mange år efter. Det var en god rejse, og jeg fik set Grønland.

Nogle dage efter min afmønstring traf jeg på Kongens Nytorv en af passagererne, vi havde haft med hjem, en grønlander, og kom i snak med ham. Jeg spurgte ham, hvordan han befandt sig i København. Han følte sig slet ikke tilpas i storbyen. »Bare jeg snart kunne rejse hjem til Grønland igen,« sagde han, »her er al for megen støj og uro og spektakel, jeg længes efter stilheden og naturen i Grønland«. Og jeg forstod ham godt. For Grønland med den storslåede, skønne og vilde natur drager.

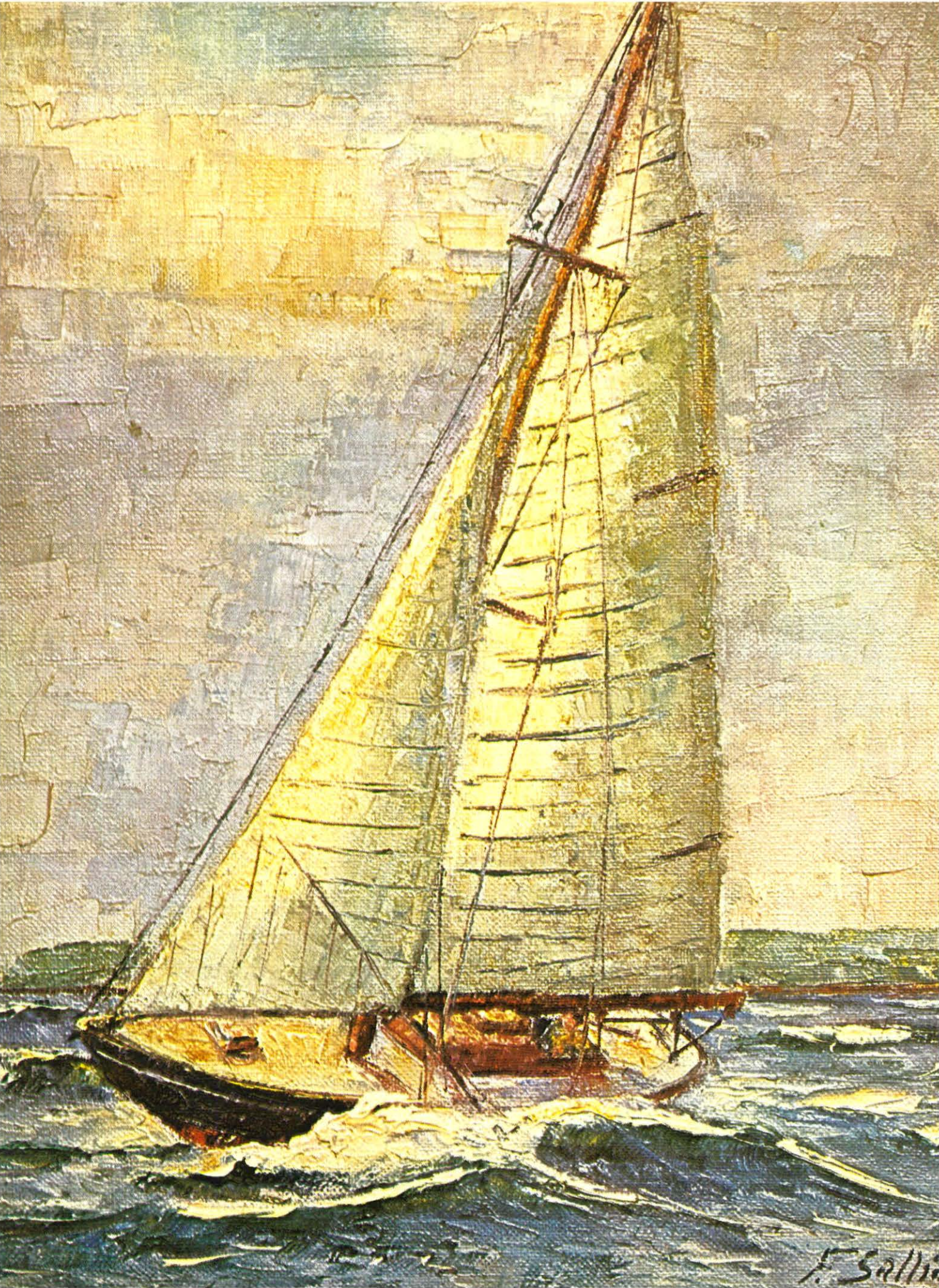

Det går så herligt overalt . . .

Det gaar saa godt her i vort Nord,
 her vokse smukke Piger;
 og om end Druen ikke gror
 netop i disse Riger,
 har man dog Vand paa hver en Kant,
 hvori man sejle kan galant
 til det velsignede Levant,
 hvor Bacchus aldrig svigter.

Det gaar saa saare godt med mig,
 rundt om mig ser jeg Glæde,
 og i mit Bryst den bygger sig
 et stærkt og varigt Sæde.
 Min Sang er Glædens sande Lyd,
 mit Bud er mild og munter Dyd,
 mit Ønske: Hele Verdens Fryd;
 min Mening: Tossen græde!

J. Baggesen.

F. Sallis